

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 48 (2834)

Пятніца, 26 лістапада 1976 г.

Цана 8 кап.

**ДЗЕНЬ ДОБРЫ,
ЗІМА...**

Фота
М. ЦІМОШЫНА
і Ул. КРУКА.

**Творы, вылучаныя
на атрыманне
Дзяржаўных прэміяў
БССР.**

РАЗМОВА ПРА КНІГУ
ІВАНА МЕЛЕЖА.

стар. 4

Набыткі. Страты.

МАЛАДЫ ПІСЬМЕННІК
АБ ТВОРЧАСЦІ РАВЕСНІКА.

стар. 5

Паэтычныя галасы.

стар. 6

На мове братніх народаў.

стар. 7

Тэатр і юны глядач.

ПРАБЛЕМЫ, МЕРКАВАННІ,
РОЗДУМ.

стар. 10—11

Музычная восень.

ЗАКЛЮЧНЫ АКОРД.

стар. 3

«Сымон-музыка».

ПРЭМ'ЕРА КОЛАСАЎЦАЎ.

стар. 9

Народныя ўмельцы.

ЛЕС АДНОЙ ТРАДЫЦЫІ.

стар. 13

ПАКАЗВАЮЦЬ НАРОДНЫЯ МАЙСТРЫ

Вялікую цікавасць у мінчан і гасцей сталіцы выклікала экспазіцыя рэспубліканскай выстаўкі твораў самадзейных мастакоў і народных майстроў Беларусі, разгорнутая ў залах Палаца мастацтва. Каля паўтары тысячы работ амаль пяцісот самабытных аўтараў адкрыта глядачу паэтычны, каларытны свет народнай творчасці.

Вышыўка і ткацтва, разьба па дрэву і кераміка, жывапіс і графіка, вырабы з саломкі і шкла — дыяпазон творчых пошукаў самадзейных мастакоў і народных лепшых незвычайна шырокі, лепшыя іх работы пераканаўча сведчаць аб беражлівым захоўванні і плённым развіцці выдатных традыцый беларускага народнага мастацтва.

23 лістапада экспазіцыю выстаўкі аглядалі таварышы П. М. Машэраў, Ф. А. Сургану, Ц. Я. Кісялёў, А. Н. Аксёнаў, Я. П. Нікулкін, В. С. Шавялуха, У. Е. Лабанок, Н. Л. Сняжкова. У той жа дзень кіраўнікі Кампартыі Беларусі і ўрада рэспублікі наведалі ВДНГ БССР, дзе азнаёміліся з выстаўкай «Народныя мастацкія промыслы Беларусі». На ёй прадстаўлена больш за тысячу ўзораў вырабаў, якія выпускаюцца прадпрыемствамі Міністэрства мясцовай прамысловасці БССР. На стэндах — ручнікі і пакрывалы, нацыянальнае адзенне і сувеніры, сліцкія палясы і інкруставаныя саломкай шкатулкі жлобінскіх майстроў — сотні вырабаў, якія ўжо завявалі прызнанне савецкіх і зарубажных пакупнікоў, і навінкі, што будуць укаранены ў вытворчасць у бліжэйшы час.

Таварыш П. М. Машэраў і іншыя кіраўнікі рэспублікі далі высокую ацэнку экспазіцыям абедзвюх выставак. Яны адзначылі, што шырокае развіццё мастацкай народнай творчасці мае вялікае значэнне ў маральным і эстэтычным выхаванні працоўных. Неабходна больш актыўна прыцягваць да заняткаў у самадзейных гуртках і студыях людзей розных прафесій, асабліва моладзь, умела папулярываць лепшыя дасягненні народных майстроў, ствараць умовы для іх творчага і прафесійнага росту, шукаць і адкрываць маладыя таленты.

БЕЛТА.

УКАЗ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

Аб узнагароджанні Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР работнікаў Беларускага дзяржаўнага ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга драматычнага тэатра імя Якуба Коласа

За заслугі ў развіцці беларускага савецкага тэатральнага мастацтва, актыўны ўдзел у грамадскім жыцці і ў сувязі з 50-годдзем Беларускага дзяржаўнага ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга драматычнага тэатра імя Якуба Коласа ўзнагародзіць Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР:

Асвятлінскага Геральда Баляслававіча — заслужанага дзеяча культуры Беларускай ССР, дырэктара тэатра.

Буракова Якава Георгіевіча — заслужанага работніка культуры Беларускай ССР, артыста тэатра.

Дубава Георгія Савельевіча — заслужанага артыста Беларускай ССР, артыста тэатра.

Звездачотава Мікалая Пятровіча — народнага артыста Беларускай ССР, артыста тэатра.

Кокштыса Тадэвуша Антонавіча — заслужанага артыста Беларускай ССР, артыста тэатра.

Канпелька Зінаіду Ігнатаўну — народную артыстку Беларускай ССР, артыстку тэатра. Куляшова Уладзіміра Аляксеевіча — заслужанага артыста Беларускай ССР, артыста тэатра.

Кулікоўскага Уладзіміра Іосіфавіча — заслужанага работніка культуры Беларускай ССР, намесніка дырэктара тэатра.

Курганова Дзмітрыя Іванавіча — загадчыка мастацка-пастановачнай часткі тэатра.

Левіна Барыса Міхайлавіча — заслужанага артыста Беларускай ССР, артыста тэатра.

Матусевіча Іосіфа Антонавіча — народнага артыста Беларускай ССР, артыста тэатра.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, Санкратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР

19 лістапада 1976 года, г. Мінск.

рускай ССР, артыста тэатра.

Петрачкова Валянціну Цімафейу — артыстку тэатра.

Смелякова Аляксандра Дзянісавіча — галоўнага рэжысёра тэатра.

Салаўёва Аляксандра Аляксандравіча — мастака-пастаноўчыка тэатра.

Сарокіна Пятра Ігнатавіча — галоўнага машыніста сцэны тэатра.

Труса Анатоля Міхайлавіча — народнага артыста Беларускай ССР, артыста тэатра.

Шэлега Анатоля Рыгоравіча — народнага артыста Беларускай ССР, артыста тэатра.

Шыпілу Яўгена Патафеевіча — артыста тэатра.

Шмакава Фёдора Іванавіча — народнага артыста СССР, артыста тэатра.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, Санкратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР

19 лістапада 1976 года, г. Мінск.

УКАЗ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

Аб прысваенні ганаровых званняў Беларускай ССР творчым работнікам Беларускага дзяржаўнага ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга драматычнага тэатра імя Якуба Коласа

За вялікія заслугі ў развіцці беларускага савецкага тэатральнага мастацтва і актыўны ўдзел у грамадскім жыцці прысвоіць ганаровыя званні:

НАРОДНАГА АРТЫСТА
БЕЛАРУСКАЙ ССР
Маркінай Галіне Пятроўне — артыстцы тэатра.

ЗАСЛУЖАНАГА АРТЫСТА
БЕЛАРУСКАЙ ССР

Акружной Святлане Арцёмаўне — артыстцы тэатра.
Пісаровай Людміле Іванаўне — артыстцы тэатра.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, Санкратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР

19 лістапада 1976 года, г. Мінск.

не — артыстцы тэатра.

Сяюко Баляславу Іванавічу — артысту тэатра.

Цішчанкіну Мікалаю Пятровічу — артысту тэатра.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, Санкратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР

19 лістапада 1976 года, г. Мінск.

Штогод у «Мастацкай літаратуры» выходзіць пяць-сем першых кніжак паэтаў-пачаткоўцаў. Гэта, безумоўна, нямагла. Радуе і тое, што выдавецкія работнікі, як правіла, уважліва ставяцца да рэдагавання, мастацкага афармлення і паліграфічнага выканання зборнікаў.

Чарговае пасяджэнне секцыі паэзіі Саюза пісьменнікаў БССР і было прысвечана

на ім, маладым паэтам, хто выдаў свае першыя кніжкі. Гаворка ішла пра зборнікі «Станцыя надзей» Н. Тулуपाвай, «Кляновік» Г. Пашкова, «Пачатак дня» А. Салтука. Аўтары гэтых, безумоўна, розных — як па свайму жыццёваму вопыту, так і па творчому почырку. І ўсё ж ёсць агульнае, што аб'ядноўвае іх. Гэта — грамадзянскасць, той асноўны кірунак, які выбралі яны ў сваёй творчасці. Менавіта яго вылучылі, як самае істотнае і важнае, у вершах маладых Уладзіміра Гніламёдаў, Юрася Свірка, Рыгор Барадулі, што сказалі патрабавальнае слова пра гэтых паэтаў.

Прыемна, што гаворка выйшла за межы першых кніжак. Гэта не выпадкова, бо аўтары здалі ў выдавецтва чарговыя зборнікі, а Н. Тулупава і Г. Пашкоў нарадавалі чытача таксама цікавымі палымінісмі падборкамі.

Праўда, Ул. Гніламёдаў, даючы ўвогуле высокую ацэнку зборніку «Станцыя надзей» Н. Тулупавай і яе кнізе «Дабрадзее», што выходзіць у наступным годзе ў выдавецтве «Мастацкая літа-

ратура» і з якой ён пазнаёміўся ў рукапісе, разам з тым, маючы на ўвазе інтэлектуальную лірыку паэтэсы, выказаў пажаданне, каб «мяккасць голасу не стала мяккасцю творчай паэзіі».

У верхах маладых заўважаецца ўплыў старэйшых паэтаў. Гэта не можа не радаваць, калі ідзе творчае асэнсаванне вопыту папярэднікаў. Вучыцца ў А. Вялюгіна, Р. Барадуліна і Г. Пашкоў. У той жа час (на гэта звярнуў увагу Ю. Свірка) малады аўтар у апошніх сваіх вершах, змешчаных у «Польмі», думае самастойна, павойна асэнсавана і ацэньвае жыццёвыя з'явы. Калі ў кнізе «Кляновік» шмат было вершаў лірычнага плана, ды і ў самой назве заўважалася дыханне вясны, светласць, эмацыянальнасць, дык у новых творах усё мацней гучаць грамадзянскія матывы.

Цікавы, самабытны паэт і А. Салтук з Віцебшчыны, які працуе карэспандэнтам газеты «Віцебскі рабочы». У яго творчасці, на думку Р. Барадуліна, дзве асноўныя тэмы. Першая — памяць мінулай вайны, другая — адчуванне часу, чалавек у часе.

Сённяшнія маладыя — заўтрашні дзень нашай літарату-

ДОБРЫ ПАДАРУНАК

У «Бібліятэцы мастацкай самадзейнасці», што выпускае ўкраінскае выдавецтва «Мистецтво», часта змяшчаюцца творы беларускіх пісьменнікаў, а адзін з чарговых выпускаў — чатырнаццаць — цалкам прысвечаны літаратуры і мастацтва «сінявокай сястры Беларусі».

Кніга, якая называецца «Голосі Білорусіі», складаецца з чатырох раздзелаў: «Векі-помны час», «Хлеб мой надзённы», «Цымбалы з чырвонай стужкай», «Смех — не грэх, а галаву не схіляй». У іх прадстаўлены творы карыфееў беларускай літаратуры Я. Купалы і Я. Коласа, народных паэтаў П. Броўкі, А. Куляшова, П. Панчанкі, М. Танка, народных пісьменнікаў К. Крапівы і І. Шамякіна, а таксама М. Аўрамчыка, Р. Барадуліна, Г. Бураўкіна, В. Быкава, А. Бялевіча, А. Вольскага, А. Вялюгіна, А. Вярцінскага, Н. Гілевіча, М. Гроднева, Ул. Дамашэвіча, В. Зуёнка, Е. Лось, П. Макаля, А. Марціновіча, А. Петрашкевіча, Л. Прокшы і іншых.

Ёсць тэксты і ноты народных песень «А ў полі вярба», «Рэчанька», «Касіў Ясь канюшыну», песень беларускіх кампазітараў. Падрабязна-расказваецца пра народны танец «Крыжачок».

Творы беларускіх пісьменнікаў пераклалі на ўкраінскую мову нашы чырыя, даўнія сябры А. Мальшкі, М. Нагнібеда, Д. Паўлычка, М. Рыльскі, П. Асадчук і іншыя.

Зборнік, што падрыхтавала рэдакцыйная калегія ў складзе А. Білаша, Г. Бураўкіна, І. Лучанка, М. Нагнібеда, П. Асадчука (укладальнік), Я. Пальчыка, І. Шамякіна, — добры падарунак аматарам мастацкай самадзейнасці, які асабліва цяпер, калі разгарнулася шырокая падрыхтоўка да 60-годдзя Вялікага Кастрычніка, у свой рэпертуар уключаюць творы народаў СССР.

В. СКАЛЬСКИ.

У САЮЗЕ ПІСЬМЕННІКАУ БССР

ГАЛОЎНЫ КІРУНАК — ГРАМАДЗЯНСКАСЦЬ

З ПАСЯДЖЭННЯ СЕКЦЫІ ПАЭЗІІ

У МІНІСТЭРСТВЕ КУЛЬТУРЫ БССР

Прынята пастанова «Аб мастацкіх саветах Міністэрства культуры БССР». Прадугледжана, што саветы будуць праводзіцца не менш як тры разы на год. Гэта — дарадчы орган, які аналізуе асноўныя тэндэнцыі і праблемы развіцця драматургіі, музычных жанраў, эстраднага мастацтва, падводзіць вынікі тэатральнага і канцэртнага сезона, вывучае вопыт работы па стварэнню сучаснага рэпертуару, уносіць прапановы па далейшаму ўдасканаленню ідэя-мастацкага ўзроўню спецыяльнага мастацтва.

У кола пытанняў, якія абмяркоўваюцца на пасяджэннях, уваходзяць таксама рэжысура і акцёрскае майстэрства, творчыя аспекты стану і фарміравання тэатральнага труп і падрыхтоўкі артыстычных кадраў. Разглядаюцца найбольш значныя працы тэатразнаўцаў і крытыкаў па гісторыі і тэорыі сцэнічнага мастацтва, агульны стан крытычнай дзей-

насці, вывучаюцца формы прапаганды музычнага, тэатральнага і харэаграфічнага мастацтва. Мастацкі савет разглядае праблемы каардынацыі дзейнасці тэатраў і канцэртных арганізацый з тэлебачаннем, радыё і кіно. Дзейнасць саветаў ажыццяўляецца ў кантакце з творчымі саюзамі рэспублікі, кансерваторыяй, Інстытутам мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР, Мінскім інстытутам культуры.

Зацверджаны склад і прэзідыумы саветаў. Мастацкі савет па драматычнаму мастацтву складаецца з 52 прадстаўнікоў творчых саюзаў, тэатраў і навучальных устаноў; яго старшынёй з'яўляецца народны артыст СССР Л. Рахленка. Па музычнаму мастацтву і харэаграфіі — з 47 чалавек; старшыня — народны артыст БССР Ул. Алоўнікаў. Па эстраднаму мастацтву — з 34 чалавек; старшыня — заслужаны дзеяч мастацтваў БССР І. Лучанок.

ФОТАЛЕТАПІС ПЯЦІГОДКІ

Два здымкі. Два моманты з жыцця Мінскага аўтамабільнага завода. Адзін з іх вядзе на га-лоўны зборачны канвеер прад-прыемства. Тут нараджаюцца

аўтамабілі, адсюль адпраўля-юцца ў свой вялікі шлях, раз-носячы славу мінскіх аўтамабі-лебудаўнікоў далёка за межы рэспублікі. Пільнай паўзірай-цеся ў здымак, разгледзьце твары людзей. На іх вы ўбачы-це клопат, жаданне самай га-рачай, самай натхнёнай працы, якая з'яўляецца адказам на рашэнні кастрычніцкага Плену-ма ЦК КПСС. Паспяхо-ва завяршыўшы дзевятыю пяцігодку, яны энергічна выконваюць новыя абавяз-цельствы. Сёлета аўтазаводцы вырашылі дадаткова да задан-ня выпусціць прадукцыі на 3,5 мільёна рублёў.

Скончыцца напружаны пра-цоўны дзень. Як жа хараша прайсціся па заводскіх аляях, яшчэ некалькі хвілін пажыць заводам, падыхаць яго павет-рам, абмеркаваць заўтрашні дзень. Пра гэта расказвае дру-гі здымак, на якім — група пе-радавых работнікаў вытворчас-ці прадпрыемства (злева-на-права) — механік П. П. Скробаў, вадзіцель-выпрабавальнік Н. К. Леўс, слесар Я. І. Раманаў, вадзіцель-выпрабавальнік С. С. Жукоўскі, наладчык В. В. Мілі-нец і вадзіцель-выпрабаваль-нік А. А. Губарэвіч.

Фота А. НИКАЛАЕВА.
БЕЛТА.

ручых твораў класікаў, звінелі непаў-торныя народныя песні, вясёлым віхрам праносіліся па сцэне іскрыстыя, гарачыя танцы.

Фестываль сабраў на беларускай зям-лі цэлае сузор'е праслаўленых калекты-ваў і выканаўцаў. Праграму свята рас-шырыў удзел у ім зарубежных гасцей— камернага аркестра Францыі, нацыя-нальнага ансамбля песні і танца Кеніі «Бомас», польскага спевачка і кампазітара Ч. Немена, эстраднага ансамбля «Код» з Югаславіі і іншых.

Маршруты фестывалю пралеглі праз

СУЗОР'Е ШЧОДРЫХ ТАЛЕНТАЎ

Прагучаў апошні акорд маляўнічага свята шматнацыянальнай савецкай са-цыялістычнай культуры — фестывалю мастацтваў «Беларуская музычная во-сень». Дзесяць дзён працягваўся гэты дзівосна шчодры на добрыя, радасныя адкрыцці агляд самабытных, яркіх та-лентаў. У лепшых канцэртных залах і палацах культуры, у рабочых і сельскіх клубах гучалі чароўныя мелодыі неўмі-

усе раёны рэспублікі. У Гродзенскай і Мінскай абласцях з вялікім поспехам прайшлі выступленні Паўночнага рускага народнага хору—рабочыя і земляробы, будаўнікі і студэнты з захапленнем пры-малі непаўторнае мастацтва пасланцоў далёкага паўночнага краю.

Творчыя сустрэчы, якіх за дні свята праведзена каля трыццаці, падружылі майстроў мастацтваў з многімі працоў-нымі калектывамі. Ганаровымі членамі вялікай сям'і шахцёраў Салігорска сталі спевачкі акадэмічнага Рускага хору Саю-за ССР, музыканты рускага народнага аркестра «Баян» з гэтага часу — жада-ныя госці і сябры хлебарабаў калгаса імя Чырвонай Арміі Віцебскага раёна.

Пачата ў дні фестывалю дружба па-радніла музыкантаў акадэмічнага сімфа-нічнага аркестра Маскоўскай філармоніі і рабочых Мінскага мотавелазавода, ар-тыстаў прыкарпацкага ансамбля песні і танца УССР «Верхавіна» і хімікаў Свет-лагорскага завода штучнага валакна, майстроў эстрады вакальна-інструмен-тальнага ансамбля «Равеснік» з Львова і земляробаў калгаса імя Кірава Пінскага раёна.

Застануцца ў памяці тысяч глядачоў сустрэчы з такімі майстрамі сцэны, як народны артыст СССР Е. Серкебаеў, на-родны артыст рэспублік С. Данілюк, Л. Іманаў, Э. Канява, Э. Хіль, лаўрэаты міжнародных конкурсаў А. Слабадзянік, Е. Навіцкая, А. Крамараў і іншыя.

Паводле папярэдніх падлікаў апера-тыўнага штаба фестывалю, у дні свята адбылося звыш 300 канцэртаў і творчых сустрэч, на якіх была бачна больш чым 160 тысяч чалавек. Вялікі і паўсюдны по-спех фестывалю яшчэ раз паказаў, што мастацтва з'яўляецца надзейнай баявой зброяй партыі ў камуністычным выхаванні людзей, што яно дорыць ім ра-дасць далучэння да чароўнага свету, ня-се прыгажосць і святло высокіх ідэалаў.

Заклучны канцэрт свята, які адбыўся 24 лістапада ў Палацы спорту, стаў ве-лічным гімнам непарушнай дружбе і брацтву савецкіх народаў. У ім выступі-лі вядомыя калектывы і выканаўцы Бе-ларусі, Расійскай Федэрацыі, Украіны, Узбекістана, Латвіі, Літвы, пасланцы ін-шых рэспублік краіны.

На ўрачыстым закрыцці фестывалю мастацтваў «Беларуская музычная во-сень» былі таварышы П. М. Машэраў, Ц. Я. Кісялёў, А. Н. Аксёнаў, М. М. Зай-цаў, Я. П. Нікулкін, М. Н. Полазаў, В. С. Шавялюха, У. Е. Лабанок, Н. Л. Сняжкова, І. Ф. Якушаў.

Фота Ул. КРУКА.

Спявае Марыя Кадрану.

БЕЛТА.

ЧАС ТВОРЧАСЦІ

Рашэнні кастрычніцкага Пленума ЦК КПСС, палажэнні і вывады, змешчаныя ў прамове на Пленуме Генеральнага сак-ратара нашай партыі таварыша Л. І. Брэжнева натхняюць працоўныя рэспуб-лікі на новыя гераічныя здзяйсненні. На IV сесіі Вярхоўнага Савета БССР былі прыняты Дзяржаўныя пяцігадовыя план развіцця народнай гаспадаркі Беларус-кай ССР на 1976—1980 гады, Дзяржаўны план развіцця народнай гаспадаркі БССР на 1977 год. Мы таксама цалкам і поўна-сцю адабраем гэтыя дакументы.

Пяцігодка патрабуе ад кожнага савец-кага чалавеча поўнага напружання сіл у барацьбе за эфэктывнасць і якасць, за ажыццяўленне задач, вызначаных ХХV з'ездам партыі і кастрычніцкім Плену-мам ЦК КПСС.

Да новых поспехаў кліча яна і маіх та-варышаў па пры. Як і заўсёды, час вы-магае ад нас высокамастацкіх твораў. Час патрабуе ўславіць героя працы — на-шага савецкага чалавеча.

Письменнікі нашы з поўным усведам-леннем высокай адказнасці выканаюць свой вялікі абавязак перад партыяй і народам.

В. АДАМЧЫК,
намеснік рэдактара часопіса
«Маладосць», намеснік сакратара
партыйнага бюро СП БССР.

УСЛАВІМ СУЧАСНІКА

Хвалюючыя пачуцці вылікалі ў нас, артыстаў, рашэнні кастрычніцкага Плену-ма ЦК КПСС, палажэнні і вывады, змеш-чаныя ў прамове на Пленуме Генераль-нага сакратара ЦК КПСС таварыша Л. І. Брэжнева. IV пленум ЦК КПБ цалкам і поўнасцю адобрыў і прыняў да вядуча-нага выканання рашэнні кастрычніцкага Пленума. Мы аднадушна падтрымліваем прынятыя на іх рашэнні, горача адабра-ем палажэнні і вывады, выказаныя ў пра-мове на кастрычніцкім Пленуме тавары-шам Л. І. Брэжневым.

Прыемна, што ў вырашэнні задач пяці-годкі вялікі ўклад і артыстаў нашага та-эатра. Толькі за апошні год мы прадста-вілі на суд глядача плыць новых спек-такляў.

Цесная дружба завязалася ў артыстаў нашага тэатра з працаўнікамі Мінскага трактарнага завода. Артысты бываюць у цэхах прадпрыемства, знаёмяцца з жы-ццём і побытам рабочых, каб яскрава і праўдзіва паказаць нашага сучасніка на сцэне, ўславіць яго веліч і прыгажосць.

Поўныя творчыя сілы мы ўступаем у шасцідзятны год Вялікага Кастрычніка. Неўзабаве панакжам некалькі новых спек-такляў. У цэнтры іх — наш савецкі ча-лавец, наша рэчаіснасць. Спадзяёмся, што гэта будзе новых радкі ў кнігу славы пра нашага сучасніка.

В. БЕЛАХВОСЦІК,
сакратар партыйнай арганізацыі
тэатра імя Янкі Купалы.

«Жыццёвыя клопаты» — апошняя кніга так дачасна памёршага Івана Мележа. Сёння яна — кніга артыкулаў, эса, інтэрвію, — вылучана на атрыманне Дзяржаўнай прэміі БССР. Вылучэнне гэтае — не толькі дайна памяці нашаму выдатнейшаму празаіку. У ім — грамадскае прызнанне таго характару «жыццёвых клопатаў», якім столькі сіл, душэўнай энергіі аддаваў на працягу свайго творчага жыцця Іван Мележ.

Перачытваючы творы, сабраныя разам, пад адной вокладкай, творы, першы з якіх быў напісаны ў 1947 годзе, а апошні — у 1973, адчуваеш, чым жыў мастак, што яго асабліва турбавала і непакоіла, бачыш, як ішло станаўленне арыгінальнай творчай асобы, як фарміравалася грунтоўная эстэтычная пазіцыя, яшчэ раз пераконваешся, што ў Івана Мележа былі надзвычай сур'ёзныя адносіны да свайго таленту, глыбокае разуменне ўсенароднага прызначэння той справы, якой ён аддаў сілы, якой прысвяціў жыццё.

Судносычы тэарэтычныя выказванні, тэарэтычныя палажэнні пісьменніка з ягонай творчай практыкай, заўважаеш іх глыбокую ўзаемазалежнасць, узаемаўзгодненасць. Мележаўскія эстэтычныя прынцыпы важкія, агульназначныя, бо яны грунтоўна на мастацкім вопыце важкім, агульназначным — вопыце ўласным, вопыце папярэднікаў і сучаснікаў.

І. Мележ неаднойчы гаварыў і пісаў пра сваё назменнае захалпенне творчасцю Л. Талстога і М. Шолахава, Я. Коласа і К. Чорнага; прызнаваўся ў сваёй любові да творчасці Бальзака і Ражэ Мартэна дзю Гара, А. Чахава і І. Буніна, Л. Ляонава, А. Фадзеева; яго цікавілі такія розныя пісьменнікі, як Э. Хемінгуэй і У. Фолкнер, Т. Вулф і С. Фіцджэральд; з сучасных савецкіх пісьменнікаў яму былі «сардэчна блізкія» В. Смірноў і Г. Маркаў, А. Іваноў і Ф. Абрамаў, С. Нікіцін і В. Астаф'еў, А. Ганчар і П. Авіжус; з вялікай павагай ставіўся да творчасці беларускіх пісьменнікаў — сваіх аднагодкаў і маладзейшых таварышаў.

Знаёмішыся з імёнамі, з назвамі твораў, пра якія піша ці гаворыць І. Мележ — і дзіўна даешся: колькі перачытана, творча асэнсавана, колькі стала ягоным унутраным набыткам! І усё гэта літаратура сапраўдная, літаратура глыбокіх ідэй і значных мастацкіх якасцей. Пісьменнік быў далёкі ад правінцыяльнай абмежаванасці. Ён на поўныя грудзі дыхаў паветрам сусветнай культуры.

Але з асаблівай любоўю, з асаблівай увагай і беражлівасцю ставіўся Іван Мележ да роднай літаратуры. За апошнія гады дваццаць не было ў нашай літаратуры, у першую чаргу ў прозе, больш-менш прыкметнай з'явы, якая б не трапіла ў поле зроку гэтага пісьменніка, не зацікавіла, не ўсхвалявала, пра якую б ён не сказаў добра слова.

У артыкуле «Развагі пра нашу крытыку», напісаным на падставе выступлення на пленуме Саюза пісьменнікаў БССР у 1972 годзе, Іван Мележ узрушана гаварыў аб правінцыялізме ў літаратуры: і аб тым, у аснове якога дрымаючы застарэласць, «нячуласць да ўсяго новага, вартага, што ўзнікае каля нас блізка ці далёка», і аб правінцыялізме, сутнасць якога складае «непамернае захалпенне ўсім, што робіцца па-за нашымі домам, і разам — няёмкасць, сорам за ўсё сваё, за ўсё тое, што зроблена тут, самімі, няўменне належна цаніць сваё, блізкія каштоўнасці, няўвага, а часам і пагарда да неацэнных скарбаў, выпрацаваных родным народам, стараннямі многіх пакаленняў».

Народжаны і ўзгадаваны роднай зямлёю, глыбіннымі каранямі ўбіра-

КЛОПАТЫ МАСТАКА- ПАТРЫЁТА

ючы яе жывыя сокi, адначасна, дыхаючы паветрам усёй культуры чалавечтва, талент жыве, творыць, служыць свайму народу і чалавечству. Вось адзін з асноўных урокаў, які Іван Паўлавіч Мележ дае літаратуры сваімі «жыццёвымі клопатамі» і які падмацаваны ягонай творчасцю.

Увогуле, за ўсім, пра што гаворыць пісьменнік у сваёй кнізе (а кола ягоных «жыццёвых клопатаў» даволі шырокае), вельмі адчувальныя ўнутрана-асабістыя адносіны. Іван Мележ ніколі не імкнуўся так ці інакш падабацца чытачу, падткаваць яму, ісці за ім ці ў тым-сім яму наступіць. Ён гаворыць, піша пра тое, што ім перадумана, перажыта, стала ягонай унутранай патрэбай, патрэбай мастака і грамадзяніна. І дзіўная рэч: чытаючы мележаўскую публіцыстыку і эсэістыку, унікаючы ў ягоны асабісты, пісьменніцкі і грамадзянінскі, клопаты і турботы, мы адчуваем (і, напэўна, з цягам часу будзем адчуваць яшчэ больш), наколькі клопаты і турботы пісьменніка-патрыёта, грамадзяніна, агульназначныя, патрэбныя і літаратуры, і народу.

У аўтабіяграфічных нататках «Трохі згадак і думак», маючы за плячамі немалы ўжо творчы вопыт, Іван Мележ у 1962 годзе пісаў: «Відаць, трэба пісаць перш за ўсё аб тым, што асабліва дорага душы, што яе хвалявала і хвалюе — што стала дарагой часткай тваёй асабістай біяграфіі. Гэта асаблівае творчасці патрабуе, разам з тым, каб пісьменнік жыў з людзьмі, каб іх надзеі і трывогі былі яго надзеямі і трывогамі, каб біяграфія пісьменніка была натуральна, непарыўна зліта з біяграфіяй свайго народа. Без гэтых дзвюх якасцей рэдка каму ўдаецца напісаць добры твор; хіба што талент выцягне».

З гадамі ўсё больш адчуваю я няўхільную справядлівасць таго закону

творчасці, аб якім сказаў нека Твардоўскі:

Вся жизнь в одном — единственном завете:

То, что скажу, до времени тая,
Я это знаю лучше всех на свете,
Живых и мёртвых. Знаю только я...

Гэта — яшчэ адзін важны ўрок, выкладзены пісьменнікам, пераканаўча пацверджаны лепшымі ягонымі творчымі здабыткамі.

Сувязь з роднай зямлёю, з жыццём народа, унутраная далучанасць да лепшых здабыткаў сусветнай літаратуры, адчуванне яе сённяшняга стану і руху, асабістая душэўная перажытасць таго, пра што пісьменнік піша, — асновы і прадумовы сапраўднай літаратуры.

Літаратура сапраўдная, літаратура высокіх мастацкіх якасцей і глыбокіх, значных ідэй, літаратура, вялікай шырасці і партыйнай страснасці, увесь час была ў полі зроку пісьменніка, была ягонай галоўнай жыццёвай турботай. Пра што б і пра каго б ні пісаў Мележ — ці то пра нейкія агульныя літаратурныя праблемы, ці то канкрэтна пра творчасць вялікіх папярэднікаў або выдатных сучаснікаў, ці то нават пра асобны твор, — ён заўсёды меў на ўвазе маштабы і крытэры літаратуры сапраўднай, вялікай літаратуры. Галоўнай якасцю, асновай асноў такой літаратуры пісьменнік лічыў праўду: праўду рэчаіснасці, праўду думак і пачуццяў мастака.

«Я ўпэўнен: праўда была, ёсць і будзе галоўным законам учарашняй, сённяшняй і заўтрашняй літаратуры. Яна — аснова жыцця літаратуры, — сур'ёзная, глыбокая, мужная праўда, праўда, якая вучыць людзей правільна разумець жыццё, якая горача ваяе за добрае, якая страсна ненавідзіць усё паганнае, бруднае і на поўны голас папярэджае пра небяспеку», — гаварыў Іван Паўлавіч Мележ на V з'ездзе беларускіх пісьменнікаў. Страсна сцвярджаў партыйнасць, самога зместу, самой сутнасці праўды і ў жыцці, і ў мастацтве: «Толькі там, дзе поўная праўда, я ўпэўнены, ёсць сапраўдная партыйнасць. Няма і не можа быць партыйнасці там, дзе праўда надмяняецца няпраўдай, у якім бы выглядзе яна ні падавалася і чым бы яна ні тлумачылася».

Гэта — галоўны ўрок вялікага сэрца і вялікага талента мастака слова. Урок, выкладзены творчасцю, жыццём, грамадскай дзейнасцю.

Амаль усё, змешчанае ў «Жыццёвых клопатах», так ці інакш было вядома раней — з выступленняў, часопісных ці газетных публікацый. Але сабранае разам яно робіць асабліва вялікае ўражанне. Бачыш, што тыя ці іншыя выступленні, думкі, ацэнкі не былі выпадковымі, тым больш не былі прадрыктаваныя якімісьці лабочнымі, па-за літаратурнымі меркаваннямі: усялякая кан'юнктура, спекуляцыя і дэмагогія былі супраціўны натуре І. Мележа — мастака і чалавека. Усё творчае жыццё, асабліва на працягу апошніх дзесяці гадоў, Іван Мележ і сваёй творчасцю, і сваёй публіцыстыкай, і сваёй грамадскай дзейнасцю, і сваімі чалавечымі паводзінамі паслядоўна, мужна і на партыйнаму страсна змагаўся за літаратуру праўдзівую, літаратуру значных думак і глыбокіх пачуццяў. Гэтаму аддаваў шмат сіл, жыццёвай і творчай энергіі, цвёрда верачы, што перамога заўсёды будзе на баку сапраўднай літаратуры.

«Жыццёвыя клопаты» народнага пісьменніка Беларусі Івана Паўлавіча Мележа — клопаты чалавека і мастака, усёй сваёй існасцю адданага свайму народу, роднай літаратуры, вялікай справе пабудовы новага грамадства. Такія клопаты заслугоўваюць самага высокага прызнання.

Серафім АНДРАЮК.

Спачатку хочацца сказаць некалькі слоў пра самога аўтара, яго асобу, а пасля ўжо пра ягоную першую кніжку: бадай, так будзе лепш зразуметы накірунак яго творчасці.

Васіль Гігевіч — фізік, інжынер Барысаўскага шклозавода, спецыяліст па варцы шкла. Гэтая прафесійная акалічнасць не магла не паўплываць на фарміраванне яго светапогляду, мастацкага густу, і ў першых апавяданнях, дарэчы, напісаных на руску (яны нідае не друкаваліся), было шмат рацыяналізму ды публіцыстычнасці. Аўтара цікавілі толькі «маштабныя» праблемы — праблемы сэнсу жыцця, тых нюансаў, што дае чалавечству навука, атамная фізіка ў прыватнасці. Яго ў той час чамусьці літаральна захапіў пісьменнік У. Фолкнер, у творчасці якога пачынаючы праявіць адчуў для сябе вялікі імпульс і ўзор.

Пазней В. Гігевіч, пакутліва шукаючы сцяжыны да мастацкасці, і сам зразумеў, што для сур'ёзнай літаратурнай творчасці мала хоць бы і значных думак — трэба добра ведаць жыццё, пра якое павінен пісаць, на матэрыяле якога можна «аформіць і ажыццявіць» тыя свае погляды, а яшчэ ж патрэбна і дасканалая валодаць мовай — важнейшым інструментам для ўвасаблення задум у словах. І ён, ураджэнец барысаўскай вёскі Жыцькава, шукае дапамогі ў першую чаргу ў сваіх родных мясцінах, багатых моўнымі скарбамі, а таксама звяртаецца да творчасці выдатных беларускіх пісьменнікаў.

Усё гэта яго нібы «прыжамліла», і разам з тым адкрыла вочы на жыццё, на яго працэсы, на іх пачынальнасць і прадаўжальнасць — на людзей, на ўсё тое «маштабнае», што дасюль яго так хвалявала. Вось тады з'яўляюцца новыя апавяданні, якія пакрысе друкуюцца (дэбют албыўся ў часопісе «Полымя» ў 1972 годзе) і адрозна ўважваюцца чытачамі і крытыкай.

Чытаючы тыя першыя — ненадрукаваныя і надрукаваныя — і апошнія, ужо даволі сталыя, творы, ведаючы, як інтэнсіўна В. Гігевіч працаваў і працуе, адчуваеш, як творча расце, з якім багажом з'явіўся перад чытачом у першай кнізе — з не малым, змястоўным багажом!

В. Гігевіч. Спелыя яблыкі. Апавяданні. Мінск, «Мастацкая літаратура», 1976 г.

«НАЙДОРФ» ЧЫТАЮЦЬ ПА-РУСКУ

Чарговы, адзінаццаты нумар часопіса «Знамя» цікавы тым, што ў ім змешчаны пачатак апавесці І. Пташнікава «Найдорф». Твор у рускім варыянце атрымаў назву «Двор, які адчынены свету».

Пераклад В. Шчадрыной.

І. ПАУЛЮКОЎСКИ.

ПРА ГОРАД ВІЦЕБСК

Серыя «Гарады СССР», што выпускае выдавецтва «Планета», папоўнілася наборам паштовак пра Віцебск.

13 каларовых здымкаў, якія выканалі Г. Ліхтаровіч і А. Манцветаў, расказваюць пра найбольш цікавыя мясціны горада.

Змешчана таксама кароткая гістарычная даведка пра Віцебск.

ВЫЙШЛІ З ДРУКУ

ВИДАВЕЦТВА «МАСТАЦКАЯ
ЛИТАРАТУРА»

А. Кейзераў. У нас у Тападэўцы. Аповесць. Мастак Я. Сакалоў. 126 стар. Тыраж 100.000 экз. Цана 16 кап.

В. Лаўрынович. Едзе лірнік з песняй. Вершы. Мастак Я. Ларчанка. 32 стар. Тыраж 40.000 экз. Цана 9 кап.

В. Хліманаў. За сямю лясамі. Лірычныя мініяцюры. Мастак Т. Мельняц. 72 стар. Тыраж 67.000 экз. Цана 8 кап.

Л. Вяртыга. Цімураўцы. Апавяданні. Мастацкі рэдактар В. Жыжэнка. 27 стар. Тыраж 24.000 экз. Цана 5 кап.

ШТО ЧЫТАЦЬ ПРА КНИГУ ИВАНА МЕЛЕЖА «ЖЫЦЦЁВЫЯ КЛОПАТЫ»

Л. Навічэнка. «Сацыяльнае, маральнае, мастацкае». «Новы свет», 1976 г., № 6.

А. Марціновіч. «І часу чуйны водгук». «Вячэрні Мінск», 1976 г., 19 сакавіка.

М. Тычына. «Праўдзіва, мужна, чалавечна». «Літаратура

і мастацтва», 1976 г., 7 мая.

Г. Шупенька. «Не толькі аб літаратуры...». «Неман», 1976 г., № 9.

У. Юрэвіч. «3 думкаю пра жыццё, пра літаратуру». «Звязда», 1976 г., 22 лютага.

Не буду пераказваць змест апавяданняў, змешчаных у гэтым зборніку (чытач можа ўведаць гэта і сам), даваць ім вычарпальную ацэнку, сваёй меркай вызначаць становае і «вылаўліваць» нейкія адрэзкі, маю на мэце зусім іншае. Хачу падкрэсліць своеасаблівае таленту В. Гігевіча і своеасаблівае яго самога як творчай асобы ды тых нялёгкіх шляхоў, якія вядуць яго ў літаратуру.

У першай кнізе, у «Спелых яблыках», — і ранейшы, рацыяналістычны ды «маштабны» В. Гігевіч, і сённяшні, больш сталы, маляўнічы, «традыцыйны». А за ўсім гэтым — пакутлівыя пошукі свайго слова, вялікае жаданне авалодаць усімі багаццямі

да працы, духоўнага ўзбагачэння і новых адкрыццяў.

Гэта — агульны стрыжань вышэйназваных апавяданняў. А ў кожным з іх — сваё напавенне, розныя людзі, арыгінальнае і глыбокае пранікненне ў іх псіхалогію, сваё разуменне пэўных сацыяльных і маральных працэсаў, што адбываюцца ў сучасным вясковым жыцці. Чытаючы гэтыя творы, добра бачыш, чаго ездзяць у вёску героі, чаго ездзіць аўтар, які яму дарагія, патрэбныя, як вада ды наветра, такія паездкі.

Шануючы такую зацікаўленасць і захапленне, В. Гігевічу ўсё ж патрэбна зрабіць тут і крытычную заўвагу: у апавяданнях, па сутнасці, адзін і

я быў яшчэ свабодны і бесклапотны, нават калі я ўбачыў старога, які, нагнуўшыся над сталом, сядзеў на лаўцы, я быў яшчэ вольны».

Так пачынаецца апавяданне. На працягу яго мы так і не даведаемся, як звалі герояў, хто яны, нават дзе канкрэтна адбылася іх сустрэча, але мы неяк не звяртаем на гэта ўвагі (так аўтар «настроіў» нас), а напружана сочым, пра што героі гавораць, і нібы самі ўступаем ў іхнюю гутарку, выказваем свае меркаванні, бо яны гавораць пра вельмі важнае, нават запаветнае і для нас.

Сустрэліся двое: стары, які шмат пажыў і, як кажуць, ведае жыццё, і малады — у росквіце здароўя, адукаваны, — які шмат ужо чаго адчувае, але не перажыў, не зведаў шмат чаго на ўласным вопыце. Сылліся не толькі два мужчыны, але дзве эпохі, сылліся «ў век хуткасцей: і вучэнне гіпнозам, і атамныя станцыі ў вечнай мерзлаце, і ракеты, хуткія як думка, дзень і ноч возяць над зямлёю ядзерныя боегалоўкі. А мне (маладзейшаму герою — Г. Д.) адпущана трыццаць шэсць тысяч пяцьсот дзён. Ну, можа, крышку больш ці менш, не гэта галоўнае, а галоўнае ў тым, што я тут аднойчы, з'явіўшыся выпадкова, аднойчы павінен прайсці праз усё гэта, як праз поле ў другі канец, і назаўсёды знікнуць, а следам пойдучы другі — і тут нічога не вываляе...»

Стары і малады гавораць пра гэты высокамісійны, але ў нечым трагічны сэнс чалавечага жыцця: пра першыя — у літаральным і пераносным значэннях — крокі, пра асалоды і цяжкасці, сумленныя ўчынкi і ганебныя, пра няўлоўныя нюансы, нечаканасці, якімі так багата жыццё, гавораць, як бы ні складвалася яго, усё ж яго пра жыццё патрэбна як належыць.

Пагаварыўшы, яны «выйшлі з пакоя — ззаду, за спінай, астаўся паўзмрок і шэрасць. І ўдарыла сонца ў вочы, мы (стары і малады — Г. Д.) прыжмурыліся і засмяліся...»

Так — гімнам вечнаму жыццю на зямлі — апавяданне «Цераз поле ў канец» і заканчваецца, а нашы эмоцыі яшчэ доўга не прападаюць і яшчэ трываюць нашы думкі.

Цяжка пераказваць змест, філасофскія «зарады» такіх апавяданняў, іх патрэбна чытаць самому і самому вызначаць свае адносіны да іх. Асабіста я не прыхільнік такой манеры самавыказвання, як у вышэйназванай наведзе, але зусім не супраць, каб так пісалі іншыя. В. Гігевіч у прыватнасці, не лічу, што калі гэта не падыходзіць мне, то дрэнна...

Не спяшаюся шукаць, каго цяпер з вялікіх пісьменнікаў аўтар паўтарае,

развівае і г. д., як любяць рабіць гэта некаторыя нашы крытыкі: напішаў нешта сваё, запаветнае, а той-сёй: «Гэта пад уплывам таго і таго...» Але я добра бачу, што В. Гігевіч стараецца разабрацца ў жыцці, ставіць яму свае пытанні, вельмі сур'ёзна ставіцца да літаратуры, ідзе ў яе сваім шляхам, хоць, безумоўна, настойліва засвойвае вопыт лепшых сусветных празаікаў.

Таму цалкам згодзен з думкай пісьменніцы Л. Арабей, якая ў прадмове да кнігі піша: «Галоўнае, што вызначае творы В. Гігевіча, — імкненне аўтара па-свойму глянуць на жыццё, разабрацца ў яго складанасці і мнагастайнасці, паказаць рэчаіснасць у многіх яе вымярэннях... Праз бясконцае, шматфарбнае жыццё ідуць героі Васіля Гігевіча, шукаючы адказу на такія, здавалася б, простыя пытанні: «...адкуль, навошта і чаму?» Яны ўнізлены, што толькі самі павінны знайсці адказ на самае галоўнае».

... Падборкі мініяцюр «Крышталь» і «Здзіўленне» — пазнейшыя па часе напісаныя творы ў кніжцы, яны ў тым рэчышчы, у якім піша В. Гігевіч цяпер (маю на ўвазе прачытаную нядаўна ў рукапісе ягоную аповесць). Першая падборка пра шклозавод, дзе працуе аўтар, пра нялёгкую працу калег, пра іх вытворчыя і маральныя адносіны, другая — пра людзей роднай вёскі. І ў адной, і ў другой ёсць яркія падзеі, характары, пісьменніцкае майстэрства, хоць адчуваецца, што гэтыя маленькія апавяданні — толькі асяржожны подступ для ўвасаблення назалашаных, яшчэ можа добра не асэнсаваных назірванняў, матэрыялу. Пазней аўтар, будзем спадзявацца, пераадолее некаторую паспешлівасць, напоўніць яркімі дэталі і створыць яркую карціну, знаходзячы для гэтага найбольш каларытныя словы і яшчэ больш прыздзіліва сябе рэдагуючы, бо, дарэчы, некаторыя старонкі першага зборніка прозы, які мы рэцэнзавалі, выглядаюць досыць неадрэдагаванымі.

Васіль Гігевіч у пошуках. У напружаных пошуках свайго тэмы, манеры, сваіх філасофскіх і эстэтычных прычэпаў. І сёння ўжо бяспрэчна: наш атрад празаікаў напоўніўся самабытным талентам і наша сумесная задача — падтрымаць яго.

Генрых ДАЛІДОВІЧ.

СА СВАІМІ ПЫТАННЯМІ ДА ЖЫЦЦЯ

роднай мовы. Тут сплаў усяго гэтага, і мне асабіста, як уяўляецца, добра відаць гэтыя сплаўленыя «часткі».

Знаёмячыся з кніжкай, чытачы, відаць, звярнулі ўвагу на адну яе акалічнасць, звязаную з адметнасцю творчай асобы аўтара: шмат якія героі з шмат якіх апавяданняў ездзяць у вёску. Гэта — лірычны герой з апавядання «Дома», гэта — Сяргей («Звычайны дзень»), Антон («Спелыя яблыкі»), Круглік («Два дні на схіле зімы»), Антонаў («Мяжа») — усе «вясковыя» гараджане, — якія, як толькі выпадае часіна, едуць у вёску, бо, як піша аўтар, «прыходзяць дні, калі ходзіш на зямлі, здзіўляючыся з сябе, — нейкі ціхі і як бы аглушаны. Той свет, у якім жывеш — размовы, спрэчкі, пацудзі, — адыходзіць, адпывае ўбок, застаюцца ўспаміны. Напружваеш памяць і, успамінаючы, здзіўляешся — даўно мінулае і ўсё, што звязана з ім, ужо не вернецца... Калі са мною так бывае, я разумею, што настаў час з'ездзіць дадому...»

Гэтыя героі ў вёсцы не толькі адпачываюць ад гарадскога тлуму, уздыхаюць па «мілым» мінулым, але там яны ахвотна памагаюць у сялянскай рабоце, даведваюцца пра новыя, цяперашнія клопаты родных, земляноў, пра іхні духоўны свет, шмат у чым вучацца ў іх. Вяртаюцца з вёсак узмужнелыя, усхваляваныя, прагныя

той жа сюжэт, мастацкі прыём: апісанне вакзала, дарогі, прыезду героя ў вёску, гутаркі з роднымі ці з незнаёмымі, апісанне ад'езду ў горад. Безумоўна, трэба шукаць і новых прыёмаў, сюжэтаў, рашуча пазбягаць аднаўтыванасці, аднастайнасці.

Першапачатковым, калі можна так гаварыць, В. Гігевіч застаўся ў апавяданнях «Тэорыя адноснасці і акраец хлеба», «Цераз поле ў канец», «Двое і астатнія», «Мяжа», большасць з якіх не друкавалася ў часопісах, адразу трапіла ў кнігу і не вядома «часопісным» чытачам, а апавяданне «Цераз поле ў канец», надрукаванае ў «Маладосці», выклікала шмат супярэчлівых ацэнак.

Апавяданне гэта, бяспрэчна, своеасаблівае, характэрнае для В. Гігевіча. Яно не для лёгкага чытання, рэзка вызначаецца сярод тых, якія найчасцей у нас друкуюцца.

У ім аўтар з першых радкоў не імкнецца даць апісанне абставін, партрэта герояў, захаваць класічныя апавядальныя законы — завязку, кульмінацыю, развязку. Не. У яго «беспартрэтныя героі ў беспартрэтных сітуацыях» — рупары яго ідэй, поглядаў. І гэта для яго самае важнае.

«Быў я тады вольны і свабодны як птушка. І нават калі я ўбег у той шэры і ціхі, як сум чалавечы, пакой,

рэлічы былой Мінскай губерні. Наогул аналіз драматычных паэм падаецца ў манаграфіі як разгляд тэатральных твораў, з пункту гледжання іх прыдатнасці для сцэны. Вызначаючы стылістыку паэм, аўтар падкрэслівае якасці, якія цесна звязваюць іх з уласнай драматургіяй. Па сутнасці, гаворка ідзе аб пераходнай ступені ад літаратуры для чытання да сцэнічнай літаратуры. Таму цікавая размова, што вядзецца ў кнізе аб самых першых пастаноўках купалаўскай «Паўлінкі» ў Віленскім беларускім музычна-драматычным гуртку і ў Пецярбур-

значнае, што Б. Дакальска, якая замяніла Р. Кашэльнікаву, вабіла сваёй эмацыянальнасцю і музыкальнасцю: яна была гарэзліва і вясёлая, ды ў параўнанні з папярэдняй выканаўцай не такія «шляхетная» і «калочая». Сёння ролю Паўлінкі іграе артыстка А. Доўгая. Яе геранія лірычная, пяшчотная: аднак, шмат у чым страціўшы каamedыйныя рысы характару, Паўлінка — Доўгая выглядае занадта лагоднай...

Дасканала даследаваны і другі значны спектакль — «Раскіданае гняздо» ў Дзяржаўным тэатры імя

спадчыны — «Раскіданае гняздо» ў Акадэмічным тэатры імя Я. Купалы і «Паўлінка» ў Магілёўскім абласным драматычным тэатры. Пошукі рэжысурай свайго бачання філасофскіх купалаўскіх п'ес, жаданне высветліць новыя, яшчэ нераскрытыя аспекты іх. Дасягненні і страты.

Хочацца адзначыць і такую якасць, уласціваю манеры аўтара. Стылістыка розных спектакляў нібы падказала Т. Гаробчанка свой стыль. Так знітаванае ўсё вобразах сродкаў спектакля «Раскіданае гняздо» ў купалаўцаў вызначыла і канцэнтраванасць крытычнай размовы аб ім. Аднак тут выявіўся і негатыўны момант — атрымалася ўжо залішне сісла. А спектакль, на нашу думку, вымагае больш шырокага і грунтоўнага тэатразнаўчага разгляду.

Кніга Т. Гаробчанка цікавая шырынёй дыяпазону пытанняў, якія ў ёй разглядаюцца. Аўтар звяртаецца не толькі да гісторыі, да мінулых тэатральных пастановак, але і да будучыні: Т. Гаробчанка мэтанакіравана выяўляе тры нераспрацаваныя пласты купалаўскай драматургічнай спадчыны, якія сёння маглі б прагучаць па-новаму, судана нашаму часу. Кнігу ўзбагачаюць шматлікія успаміны, выказванні вялікіх майстроў беларускай сцэны — П. Малчанова, Г. Лебага, Р. Кашэльнікавай, П. Мядзёлкі, Ц. Сяргейчыка.

Закрываючы манаграфію, хочацца закончыць размову аб ёй аўтарскімі словамі: «Ідуць гады. Але спадчына Янкі Купалы непадуладна часу. Для кожнага новага пакалення мастакоў яна з'яўляецца той самай школай чалавекзнаўства, высокай мудрасці, паэтычнага асэнсавання рэчаіснасці, якія заўсёды адухаўлялі высокае мастацтва».

К. КУЗНЯЦОВА,
кандыдат мастацтвазнаўства.

Багатая літаратура аб творчасці Янкі Купалы напоўнілася новай кнігай. Аўтар манаграфіі «Купалаўскія вобразы на беларускай сцэне» Т. Гаробчанка з вялікага кола праблем «Паэт і тэатр» вылучае такую: сцэнічнае ўвасабленне купалаўскіх п'ес і вобразаў.

Манаграфія складаецца з чатырох раздзелаў. Тры з іх — «На прафесійна-сцэнальнай сцэне», «Працяг пошуку», «На сучасным этапе» — у гісторыка-тэарэтычным плане даследуюць сцэнічную інтэрпрэтацыю п'ес Я. Купалы на беларускай сцэне. Першы раздзел — «Вытокі купалаўскай драматургіі» — можна разглядаць як своеасаблівы разгорнуты ўступ да тэмы, мэта якога вызначыць высновы прыходу Янкі Купалы ў тэатр. У храналагічнай паслядоўнасці Т. Гаробчанка прапачвае гэты складаны шлях. Унутраная звышзадача аўтара — паказаць заканамернасць прыходу паэта да драматургіі, да тэатра. Ад лірычных вершаў да драматычных паэм і ад іх да п'ес — такі шлях пісьменніка. Вельмі грунтоўна даказвае Т. Гаробчанка, што сярод паэтычных вобразаў купалаўскіх вершаў можна вылучыць рысы характару будучых герояў. І геранія драматычных паэм і п'ес. Цікавы факт прыводзіць аўтар аб колішній пастаноўцы тэатральнай кампазіцыі па лірычных вершах паэта на навагодніх вечарынцы ў мястэчку Ка-

Т. Я. Гаробчанка. «Купалаўскія вобразы на беларускай сцэне». Выдавецтва «Навука і тэхніка». Мінск, 1976.

У ПАЭТЫЧНЫМ ТЭАТРЫ

гу, уяўляе сабой лагічны працяг папярэдніх аўтарскіх разважанняў. Вельмі слушна адзначаецца тое выключнае значэнне, якое мелі першыя спектаклі паводле твораў Я. Купалы не толькі для станаўлення беларускага сцэнічнага мастацтва, але і для нацыянальна-вызваленчага руху ў Беларусі напярэдадні Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Даследчык па-свойму аднаўляе ўсе самыя цікавыя купалаўскія пастаноўкі на прафесійнальнай беларускай сцэне. Дае па-тэатразнаўчаму, рэстаўрыруе, адначасова вызначае іх ролю ў працэсе станаўлення тэатра пэўнага часу.

Аўтар кнігі дае тэатразнаўчы аналіз тых змен, якія з цягам часу адбываліся не толькі ў трактоўцы асобных вобразаў, але і ў спектаклі наогул. Так, вельмі слушна ў кнізе ад-

Якуба Коласа. Аўтар падрабязна рэстаўрыруе яго. Не адмаўляючы паэтычнасці гэтай пастаноўкі, Т. Гаробчанка з пазіцыі сённяшняга погляду на гэты твор, на яго філасофскі сэнс, адзначае: кожная эпоха, сам час вымагаюць аднаведнай, сучаснай гэтаму часу трактоўкі класічнага твора. Тады, у 1952 годзе ў агульным рэчышчы рэпертуару патрэбны быў іменна такі спектакль — рэалістычны, просты і суровы. Калі ж ставіць гэту п'есу сёння, то побач з тымі добрымі адкрыццямі, якія зрабілі кола саўцы, неабходна ў значна большай ступені выявіць прыўзнятую рамантычнасць драмы, яе высокае паэтычнае гучанне. Неабходна ўлічваць і тое, што «Раскіданае гняздо» — твор філасофскі. І як працяг гэтай размовы, пераход да разгляду сённяшняй сцэнічнай інтэрпрэтацыі купалаўскай

Анатолий ВЯРЦИНСКИЙ

Я ГАВАРУ З ГЕРОЯМИ

ДА ГЕРОЯУ

А зараз не месца іроніі,
а зараз іронію ўбок!
Я гавару з героямі,
і ў горле горкі клубок.
Матросавы і Гастэлы,
скажыце, з сваёй вышыні,
як вы смерць сустрэлі,
як вы на подзвіг ішлі?
У нас тут розныя версіі.
Гаворыць з іх адна:
ішлі на смерць вы весела,
маўляў, вайна дык вайна.
Ішлі гулліва і слепа,
як на пляц, як на пляж,—
маўляў, быў прасты як рэпа,
быў лёгкі подзвіг ваш.
Я ж уяўляю іначай
вас у тым баі...
Там быў парыв гарачы,
адчай і боль былі.
Прад вашымі вачыма

паўстала ўся айчына,
знявечаная вайной,
залітая крывёй.
Паўстала блізка, блізка,
і ўспыхнула ў сэрцы любоў.
І тут жа ворагаў выскал,
узброеных да зубоў.
Любоў і нянавісьць зліліся,
і жыць немагчыма было...
І вы на ўвесь рост узняліся —
ішлі на жарало.
Сціснуўшы моўчкі зубы,—
толькі б застацца людзьмі! —
варожыя амбразуры
закрывалі грудзьмі.
Гэта быў як выдых
вашай гарачай любві.
Гэта быў выбух
разгневанай крыві.
Гэта было гарэнне —
дашчэнт і датла.
Гэта было празарэнне,
была перамога святла!

ДЗЕВЯТАЕ МАЯ. РАЇЦА...

Дзевятае мая. Сонца гуляе.
Сонца гуляе. Даль веснавая.
Даль веснавая. Радасць жывая...
Ціша і сонца. Сонца і ціша.
Першую зелень ветрык калыша.

Звісаюць з нябёс да ўлоння
зямнога
плады залатыя жыцця...
Перамога!
Перамаглі!..
Гармонія — глум,
ціша і воля — гвалт і тлум,
святло — карычневую чуму,
вясна — зіму...

БЫЛО У САЛДАТА ДВА ПОЛІ

Песня

Было ў салдата два полі,
поле, дзе кветкі ірваў,
бегаў з сябрамі на волі,
і поле, дзе ён ваяваў.
Ціха было і чыста
у полі яго дзяцінства,
былі агонь і дым
на полі ратным тым.

Два полі было ў салдата.
Адно зелянела травой,
другое было ўзарата
вайной і заліта крывёй.

Было ў салдата два полі,
поле, дзе кветкі збіраў,
бегаў з сябрамі на волі
і поле, дзе ён паміраў.

Ты кажаш, хлопчык, што ў цябе
такое адчуванне, бы навокал
адна пустыня, мёртвая пустыня?..
Цярпення набярыся, сцісні зубы,
усё зрабі, каб позірку вярнуць
ранейшыя зямныя фарбы.
І ты убачыш, як праз нейкі час
аазіс вырасце ў тваёй пустыні,
зазеленее сцежка, і на ёй
жанчына раптам з'явіцца другая.
І ты убачыш потым, што яна
не горшая зусім за тую,
здавалася якая самай лепшай,
якая, хочучы таго ці не,
ператварыла сад твой у пустыню...

ПРЫТЧА

А потым гаспадыня да стала,
да чаю мёд нам падала.
І ўсе, адчуўшы пах мядовы,
хваліць той мёд былі гатовы.
Калі ж адчулі яго смак —
хвалілі мёд і так, і сяк.
Хвалілі гаспадыню чынна,
што частавала нас гасцінна,
а ўслед за ёй — гаспадара.
Хвалілі потым пчаляра.
Хвалілі луг, хвалілі кветкі,
што мёд даюць на дзіва рэдкі.
Усім тут аддалі хвалу.
Забылі толькі пра... пчалу.

Ля возера Свіццэ.
Фотаграфіка Ул. КАШКАНА.

АГОНЬ ЛЮБВІ ДА РОДНАГА КУТКА

Алег САЛТУК

Колькі задач і тэм —
Не вырашыць іх да смерці!..
Адчувальнейшае з антэн —
Чалавечае сэрца.
Нервы замест правадоў,
Дыяпазоны без краю.
Радасць, гнеў і любоў—
Усё яно прынімае.
Усё праз яго цячэ.
І лечыць яго і раніць.
То ціха, то б'ецца хутчэй,
А што, калі раптам стане?
Антэну можна змяніць
І змайстраваць другую,
А сэрца? Перасадзіць?
Дарэмна спрабуюць!
Пастукае дзень-другі
У клетцы чужой нябога...
Вечныя толькі багі,
Бо сэрца не маюць жывога.

У людзей і садоў адзін лёс.
Ён цяжкі і аднолькава роўны:
Бо спрадвеку — на кветкі мароз,
На людзей — ненажэрныя войны.
Хоць людзей і сады ты прыкрый,
Ды такога няма парасона...
У садах тлеюць ноччу кастры —
Клопат вёсак бяссонных.
Дрэвам сёння патрэбна цяпло.
Забівай, дым, марозу глотку,
Распывайся, каб кветкам было,
Цёпла так, як у плюшаўках
цёткам.
Знаю, змусіць мароз адступіць,
Не праб'е ён людской абароны.
Над вясенняю вёскай вісіць
Дымавая заслона.

Правалы ў памяці людской,
Нібы ў густым бары прагалы.
Зноў неспакойна ў свеце стала —
Правалы ў памяці людской.
Зноў змагароў вядуць за краты,
На шэрых плячах зухавата
Фашысты крок чаканяць свой —

Правалы ў памяці людской.
Растуць грыбы на палігонах,
Бунтуюць атамы шалёна,
Усё знішчаючы сабой —
Правалы ў памяці людской.
І гэта пасля Хірасімы,
З яе пакутамі ўсімі?
І хто здароўе верне ёй —
Правалы ў памяці людской.
Больш трох мільярдаў з'елі
войны,
Ці можна сёння спаць спакойна?
Правалы ў памяці людской!

У гэтыя дні ў Мінску знаходзяцца госці з Балгарыі — вядомыя паэты Найдан Вылчаў і Андрэй Германаў, даўнія і шчырыя сябры беларускіх пісьменнікаў, перакладчыкі і прапагандысты нашай паэзіі ў сябе на радзіме, творчасць якіх знаёма і беларускаму чытачу: у нас выйшлі зборнікі паэзіі Н. Вылчава «Белая чайка» і А. Германава «Касцёр на вяршыні», змяшчаліся іх вершы ў перыядычным друку.

Пра сустрэчу і гутарку з імі расказвае наш карэспандэнт У. АНІСКОВІЧ.

САМЫЯ ТРЫВАЛЫЯ МАСТЫ

У апошнія гады некалькі асабліва стала ажыўлена на пісьменніцкіх маршрутах Балгарыя—Беларусь і наадварот. У памяці засталася восень мінулага года, калі ў нашай рэспубліцы праходзіў III фестываль дружбы савецкай і балгарскай моладзі. Тады ўпершыню да нас прыязджала вялікая група маладых балгарскіх літаратараў — М. Башава, Б. Геронціеў, З. Іваноў, С. Ігаў, П. Парыжкаў, А. Шурбанаў. Ганаровымі гасцямі фестывалю былі вядомыя паэты Э. Эўцімаў і Л. Эленкаў. Сёлета ў Беларусі гасцявала дэлегацыя Саюза пісьменнікаў Балгарыі — К. Калчаў, П. Незнакомаў і С. Паптанеў. Пасля на ўласнай ініцыятыве прыязджаў паэт і празаік, перакладчык А. Стаянаў. А зусім нядаўна ўсіх нас радасна ўзрушыў прыезд у Беларусь партыйна-ўрадавай дэлегацыі на чале з Першым сакратаром ЦК БКП, старшынёй Дзяржаўнага Савета НРБ Тодарам Жыўкавым.

Толькі што вярнулася з Балгарыі наша пісьменніцкая дэлегацыя ў складзе А. Вярцінскага, Н. Гілевіча і В. Зуёнкі.

Мабыць, невыпадковае гэтае ажыўленне ва ўзаемаадносінках балгараў і беларусаў... Задаю гасцям пытанне: як вы ацэньваеце характар супрацоўніцтва нашых народаў, нашых літаратур на сённяшні дзень?

— Паміж нашымі народамі, — адказвае Н. Вылчаў, — як вядома, здаўна існуюць масты дружбы. Але ў наш час яны пераўвядзены і расшырыліся і ўмацаваліся, прычым, на ўсёх узроўнях — і на ўзроўні дзяржаўным, і на лініі творчых саюзаў, і ў асабістым парадку. Гэта дае свой плён і ў развіцці перакладчыцкай справы, у

папулярнасці балгарскай літаратуры ў Беларусі, беларускай — у Балгарыі. І зроблена тут ужо нямала, але сёння мы ўжо адчуваем, што зроблены толькі пачатак. І вось гэтыя паездкі пісьменнікаў з краіны ў краіну, якія сталі больш частымі, сведчаць якраз пра тое, што настаў нейкі якасна новы этап нашага супрацоўніцтва — этап вялікай працы, дзелавітасці.

А. Германаў, далучыўшыся да размовы, расказаў у сувязі з гэтым, з якой цеплынёй і зацікаўленасцю сустракала балгарская літаратурная грамадскасць беларускіх пісьменнікаў у час нядаўняга іх візіту ў Балгарыю. Адбыліся шматлікія сустрэчы А. Вярцінскага, Н. Гілевіча і В. Зуёнкі з працоўнымі, з кіраўнікамі акруг у гарадах Сафія, Сілістра, Талбухін, Слівен, Габрава, яны былі гасцямі рэдакцый часопісаў «Пламък» і «Септември», газеты «Літаратурен фронт», работнікаў выдавецтва «Народна култура». Былі праведзены два вялікія вечары беларускай паэзіі ў Сафіі і Габраве з удзелам беларускіх паэтаў. Трымалі строгі экзамен і яны, перакладчыкі. І што ж, здаецца, вытрымалі. Асабліва цёпла ўспрымаліся аўдыторыяй вершы народных песняроў — Я. Купалы і Я. Коласа.

Дарэчы, гэта яны, Н. Вылчаў і А. Германаў першымі ў Балгарыі звярнуліся да творчасці нашых вялікіх паэтаў.

Калі ў Балгарыі пачала актыўна перакладацца беларуская паэзія, расказваюць госці, да гэтай справы былі прыцягнуты лепшыя творчыя сілы — паэты І. Давыдкаў, М. Ганчаў, Дэм. Мятодзеў, Н. Інджоў, П. Стэфанаў, А. Стая-

наў, І. Янкаў. У апошні час разам са старэйшымі паэтамі паспяхова перакладаюць з беларускай і маладыя М. Геаргіеў і І. Цанеў. Вынікам агульных намаганняў, творчай працы таленавітых балгарскіх паэтаў-перакладчыкаў з'явіліся восем томікаў паэзіі, што выйшлі ў серыі «Савецкія паэты» — Я. Купала, Я. Колас, П. Броўка, М. Танк, А. Куляшоў, П. Панчанка, А. Вялюгін, Н. Гілевіч. І, вядома ж, выходзілі ўсе гэтыя кнігі пры ілжымым удзеле Н. Вылчава і А. Германава.

Якая непасрэдная мэта візіту нашых сяброў у Беларусь зараз?

Н. Вылчаў і А. Германаў тлумачаць гэта так. У іх назапасілася нямала перакладаў з беларускай паэзіі. Але пераклады разрозненыя, часам выпадковыя. Настаў час выдаць у Балгарыі прадстаўнічую, як мага больш поўную анталогію беларускай паэзіі. Мяркуюцца падрыхтаваць і выдаць яе да 60-годдзя з дня ўтварэння БССР. Вось з гэтай мэтай, з гэтай падрыхтоўкі анталогіі яны і прыехалі ў нашу рэспубліку.

Цікава, што новага з беларускай паэзіі, прозы дае зараз сваім чытачам балгарскі друк? Ёсць, аказваецца, прыемныя навіны. Н. Вылчаў пераклаў вершы маладых беларускіх паэтаў — А. Разанава, М. Духсы, В. Іпатавай, Я. Янішчыц, Г. Пашкова, В. Яраца і С. Каробкінай. У часопісе «Пламък» галоўным рэдактарам якога з'яўляецца А. Германаў, у 1—2 нумарах 1977 года будзе друкавацца аповесць В. Быкава «Яго батальён», у другім нумары будзе змяшчана таксама надборка вершаў некаторых сучасных беларускіх паэтаў.

Найдан Вылчаў і Андрэй Германаў у Мінску.

Фота Ул. КРУКА.

Найдан ВYЛЧАЎ

РАБОЧЫ

Калі святаннем, рана-рана, скрозь сон пачуецца: сыходзяць размерана-важкія крокі ля вашых ля дзвярэй, хаця б скрозь сон вы ім скажыце: «Добры ранак!»

Бо праходзіць рабочы першай змены ля вашых ля дзвярэй.

Вось цяжка стукне яго абутак. І поступ той выразна адбівае рытм будучага дня, і брамы раскрываюць крылы пад вулічнымі ліхтарамі так, як таго і патрабуе рытм будучага дня.

Калі апоўдні, светла-светла, пачуецца, як тыя крокі па лесвіцы праходзяць зноў, ля вашых ля дзвярэй, у думках зноў іх павітайце: «Добры дзень!»

Праходзіць міма рабочы другой змены, ля вашых ля дзвярэй.

З авоськай, дзе кавалак хлеба ды два-тры памідоры на вячэру ён адпраўляецца праз ліпы залатыя на ўвесь свой доўгі дзень. Яго трамвай чкае на прыпынку, каб роўна ў дзве без дзесяці даставіць да цёплае яшчэ вагранкі, на цэлы доўгі дзень.

Калі ж увечар, позна-позна, пасля навін усіх апошніх, пачуецца: ідзе ўніз нехта ля вашых ля дзвярэй, хаця б без слоў яму скажыце: «Добры вечар!»

Бо праходзіць

рабочы трэцяй змены.

Пасля яго ўжо круг замкнёцца. Варочаюцца цяжка колы быцця зямнога, белага і чорнага, малага і вялікага — як свет. Рабочыя трох змен, напружваючы мускулы і думкі, сваёй рукою круцяць колы, што ў рух прыводзяць свет.

З балгарскай пераклаў АНАТОЛЬ ВЯРЦІНСКІ.

Андрэй ГЕРМАНАЎ

МАЛІТВА ПАСЛЯ АПАЎНОЧЫ

Устаць здаровым раніцою! Ах, толькі ўстаць бы мне здаровым! Я ўціхаміру нораў свой, не буду ў працы халаровым. О, я не думаю мадзецца, ды многа менш мне будзе трэба: глыток паветра — каб гарэць! — і шчопаць солі з лустай хлеба. Ніякіх скарбаў больш — папек! Лічу цяжар іх недарэчным. У кругабегу дзён адвечным, як ліст на дрэве — чалавек. Ужо равеснікі патроху благаслаўляюць белы свет: хваробы веку нам дарогу пераступаюць неўпрыкмет. Маю таксама абарвуць... Дай бог забавіцца ім дзесьці — пакуль малыя падастаюць, пакуль на ногі стануць дзеці! І я ў апошні момант свой сябе не ўніжу слёзным словам. Ах, толькі ўстаць бы мне здаровым, устаць здаровым раніцою!

З балгарскай пераклаў НІЛ ГІЛЕВІЧ.

ЧАСОПІСЫ Ў СНЕЖНІ

«ПОЛЫМЯ»

Нумар адкрываецца п'есай Я. Шабана «Сіні снег». Р. Барадулін прапануе вершы з новай кнігі «Журба ільінавага вясла», А. Грачанікаў — паэму «Бяс-концыя рэйкі».

Друкуецца аўтабіяграфічная аповесць А. Пальчэўскага «Сцежкі».

Да 80-годдзя з дня нараджэння М. Ціханава Р. Барадулін і С. Грахоўскі пераклалі яго вершы.

Пад рубрыкай «З літаратурнай спадчыны» змешчаны вершы Я. Непачаловіча. Пра яго жыццё і творчасць расказвае ў

артыкуле «Радкі панідае з жывымі» А. Вялюгін.

Змешчаны нарыс Ул. Права-суда «Святло рабочых далоняў».

Артыкул С. Лапцёнка называецца «Духоўны свет сям'і».

Пра дзейнасць у гады Вялікай Айчыннай вайны Вілейска-Куранецкага партыйна-камса-мольскага падполля расказвае першы сакратар Вілейскага падпольнага абкома КПБ І. Клімаў — «Толькі сэрцам пачую...»

У раздзеле «Крытыка і літаратурнааўстава» артыкулы Н. Мацяш «З горкіх нветак» (да 85-годдзя з дня нараджэння

М. Багдановіча), М. Арошкі «Словедзь і летаніс» (аналіз паэмы М. Лужаніна «Як нараджаўся новы свет»), Т. Гаробчанка «Час вымяраецца здабыткамі» (да 70-годдзя з дня нараджэння К. Губарэвіча), Я. Усікава «Класічны вадзевіль» (пра «Пінскую шляхту» В. Дуніна-Марцінкевіча).

М. Няхай аналізуе аповесць С. Грахоўскага «Ранні снег», Т. Шамякіна дзеліцца думкамі пра зборнік крытычных артыкулаў М. Стральцова «У полі зроку», а Ю. Свірна — пра кнігу вершаў М. Смагаровіча «Сплаў».

Прыводзіцца змест часопіса за 1976 год.

«МАЛАДОСЦЬ»

У нумары — новыя вершы Л. Тарасюк, В. Жуковіч, Г. Ждановіча, паэма С. Лобач «Рэчышча».

«Таццін чэрвень» — так называецца новая аповесць М. Гіля. А. Каздуб выступае з апа-вяданнем «У канцы лета».

Да 80-годдзя з дня нараджэння М. Ціханава яго вершы пераклаў М. Аўрамчык.

«Спецыяльная адунацыя: праблемы і перспектывы» — інтэрв'ю Дз. Манаевай з міністрам вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР, прафесарам М. М. Мяшковым.

Доктар біялагічных навук М. Нікіценка і нандыдат гістарычных навук І. Салімон напісалі артыкул «Што такое аксэ-лерацыя».

«Зразумець як сваё» — дыя-лог А. Гардзіцкага з замежнымі пісьменнікамі.

Друкуецца ўспаміны П. Кавалёва «Дзве сустрэчы з цудоў-ным чалавекам» і П. Панчані «Масква, снежань трыццаці восьмага».

Змешчаны таксама артыкул А. Ліса «Услед за песняю», да-рожнія нататкі Хв. Овада «В'етнам у каім сэрцы», фота-рэпартаж В. Ждановіча «У кроснах радасці».

А. Бутэвіч рэцэнзуе зборнік нарысаў У. Паўловіча «Золот-нікна», Я. Сіпакоў — першыя паэтычныя зборнікі П. Марціно-віча «Прадвесне».

Ёсць пастаянныя рубрыкі «Ці помнім мы ўсё?», «Папытай у кнігарні», прыводзіцца змест часопіса за 1976 год.

За работу на вышукванню рэзерва павышэння эфектыўнасці вытворчасці брыгадзір кавалёў МТЗ Іван Рыгоравіч Тузін вылучаны на атрыманне Дзяржаўнай прэміі БССР.

Прымаючы ад свайго зменшчыка Міхаіла Муравіцкага прэсы, Іван Тузін спытаў:

— Ну, як? Надумаўся?

Убачыў, што той няўпэўнена паціснуў плячамі, адвёў позірк ад таварыша.

— Думай, браце, хутэй, а то іншыя нас абгоняць. Не будзем жа мы плесціся ззаду ўсіх. Наважымся, прыходзь.

Іван Рыгоравіч пачынаў гэтую, вядомую толькі ім, размову неаднойчы, але ў каторы раз заўважаў няўпэўненасць Муравіцкага, бачыў, што той вагаецца.

— Кінь ты гэтыя дробязныя падлікі, — сілячыся перакрычаць шум цэха, даводзіў Тузін. — Хіба можа якісьці рубель перашкодзіць рабочай дружбе? Ну, атрымалі мы ў гэтым месяцы на дзесятку больш, заўтра вы нас абгоніце. Кінь, каж,у, лічыцца. Згаджайся і ўсё тут.

— Не хочам быць вашымі ўтрыманцамі, — хаваючы вочы, выціснуў з сябе Муравіцкі.

— Зноў ты за сваё, — пачаў злавацца Іван Рыгоравіч. — Калі так, нам няма пра што гаварыць. Тады бывай.

Ен хутка паціснуў на развітанне руку сябру і пакроўнуў да прэса.

Муравіцкі ўсімнуўся. Ен добра ведаў свайго сябра і гэтыя яго рэзкія пераходы ад добразычлівасці і прыязнасці да халоднасці і, часам, варожасці. Ведаў яго ўспыльчывы, бы порах, нораў. Не сумняваўся і ў тым, што пройдзе крыху часу і Іван ахлынецца, адкіне ад сябе гарачнасць, злосць, зноў стане разважлівы і намяркоўны.

Але зараз лепш не працягваць размову — нічога, акрамя сваркі, у іх не атрымаецца. Таму Муравіцкі заруціўся ў раздзявалку. Іван жа Рыгоравіч палышоў да свайго прэса, звывка акінуў яго позіркам, агледзеў штамп. Для тэрмічнай печы ўвіхаўся ўжо Васіль Галанчанка. Ен падсоўваў бліжэй да пякельнай гарачніцы невялікія металічныя круглякі. Аляксандр Пашкевіч, іх штампоўшчык, разам з наладчыкам Анатолем Абакунчыкам правяралі мацаванне штампав. Старанна абціраў анучай вальцы на сваім прэсе Іван Аляшкевіч. Ішлі апошнія прыгатаванні да пачатку рабочай змены. Усё, як след, агледжвалася, даводзілася, праціралася.

Тузін падышоў да Абакунчыка, кіўнуўшы на вальцовачны прэс, спытаў:

— Не падвядзе?

Спытаў так, бо ведаў, што ў мінулую змену брыгада Міхаіла Муравіцкага з-за гэтага прэса пачала работу на гадзіну пазней, давалося мяняць вальцы. Гадзіну прастаялі — маглі б на сто пяцьдзесят дэталей зрабіць больш. Хоць рабочыя тут і не прычым, аднак Іван Рыгоравіч вінаваціў тут і сябе. Мог жа ён заўважыць,

што вальцы вось-вось выйдучь са строю і своєчасова паставіць новыя. Не заўважыў гэтага і Муравіцкі. І вось у час работы іх прыйшлося мяняць, хоць можна было зрабіць гэта і ў перазменках.

— Там усё нармальна, — супакоіў Анатоль. — Я пракантраляваў.

Калі так гаварыў Абакунчык, можна было не правяраць. У гэтым Тузін за час доўгай сумеснай работы мог пераканацца.

— Тады за работу, — кіўнуў хлопцам Іван Рыгоравіч.

Васіль Галанчанка выхапіў з печы невялікае пякельнае залатое сонца. Раскалены металічны кавалак ззяў беллю, выстрэльваў праміяністымі іскрамі. Вось ён

полагі — хоць і працуюць побач, па сутнасці мала ўдзельнічаюць у вытворчым працэсе. Здаецца, яны трымаюцца ў баку ад усяго. Калі надарыцца брак, яны не пясуюць ні маральнай, ні матэрыяльнай адказнасці. А яны ж паўнапраўныя члены калектыву. Ад іх залежыць вельмі многае. А ўзяць іх вытворчы працэс. Яны штампоўць дэталі. Вось ужо дзесяткі — сотні іх накіпілася ў кантэйнеры. Тады прыходзіць кантралёр і выбірае абцугамі адну з парты для замераў. Пакуль яна астыне і яе вымераюць, пройдзе не менш чым гадзіна. У гэты ж час работа не спыняецца — новыя пакоўкі сыплюцца ў кантэйнер. А калі яны з дэфектамі?

ГВАРДЫІ КАВАЛІ

ужо на вальцовачным прэсе, сплюшчваюцца да патрэбнай таўшчыні. Мінуў і пакрыты чырванаватай акалінай, быццам хлеб скарынкай, плыве да прэса Тузіна. Здаецца на першы погляд нетаропка, але без непатрэбных рухаў Іван Рыгоравіч падхоплівае яго абцугамі, іскрамётна кідае на штамп. Націск педалі. Глуха вухкае капёр, распыскавае навокал залацісты дождж — іскры. Яшчэ адзін глухі пошчак прэса, і пакоўка гатова. Па капвееры яна плыве да прэса Пашкевіча. Зноў амаль няўлоўны рух, кароткі шчаўчок прэса і абрэзаньня на патрэбнай форме дэталі ляцяць у кантэйнер для гатовай прадукцыі. Дэталі для трактара гатова.

Васіль жа Галанчанка адзін за адным даставаў з печы залацістыя сонечныя дыскі, адпраўляў іх на канвеер. Наступная знікае расслабленасць, усе настройваюцца на рабочы рытм. Глуха завухкаў капёр, зашчоўкаў прэс для абрэзкі, заскрыгаталі вальцы... Нібы па камандзе, адразу ва ўсіх зрабіліся сур'езныя і сканцэнтраваныя твары, вочы засвяціліся нейкім гарачым агнём, быццам перадалося штосьці ад гэтых раскаленых паковок.

Іван Рыгоравіч, невысокі, каржакаваты, здаецца зліўся з прэсам, захапіўся работай. Рукі звывка цягнуцца за чарговай загатоўкай, кідаюць яе на жоран штамп, нага аўтаматычна націскае на педаль. Вухкае шматтонны капёр, іскрамётна адлятае акаліна, срэбрам свеціцца дэталі.

Акіне позірккам Тузін сваіх хлопцаў, упэўніцца, што ўсё ідзе гладка, зноў кідае на штамп чарговую нарыхтоўку. Шмат гадоў яны так працавалі «чацвёркамі» і «стройкамі», гледзячы ад складанасці заказаў. Цэх жа іх молатаў вялікі, як аханіць вокам. А ў кавальскім жа корпусе некалькі цэхаў. Безліч прэсаў, брыгад. І аднойчы ў Івана Рыгоравіча з'явілася думка, па-новаму арганізаваць работу сваёй брыгады.

Яна прыйшла пасля доўгіх разваг і назіранняў. 22 гады працуе кавалём на трактарным Іван Рыгоравіч, дванаццаць з іх брыгадзірам, і яго спрактыкаванае вока заўважае тое, што прапусціць іншы. Без асаблівых намаганняў заўважыў, што работнікі дапаможных службаў — слесары, электрыкі, наладчыкі і тэх-

налогі — хоць і працуюць побач, па сутнасці мала ўдзельнічаюць у вытворчым працэсе. Здаецца, яны трымаюцца ў баку ад усяго. Калі надарыцца брак, яны не пясуюць ні маральнай, ні матэрыяльнай адказнасці. А яны ж паўнапраўныя члены калектыву. Ад іх залежыць вельмі многае. А ўзяць іх вытворчы працэс. Яны штампоўць дэталі. Вось ужо дзесяткі — сотні іх накіпілася ў кантэйнеры. Тады прыходзіць кантралёр і выбірае абцугамі адну з парты для замераў. Пакуль яна астыне і яе вымераюць, пройдзе не менш чым гадзіна. У гэты ж час работа не спыняецца — новыя пакоўкі сыплюцца ў кантэйнер. А калі яны з дэфектамі?

Калі не адпавядаюць стандарту? Кантралёр, безумоўна, пра гэта скажа, спыніць прэс, але ж у скрынцы набярэцца пару соцен такіх дэталей. Неабходна ўмяшанне наладчыка. Час жа ідзе.

Ля прэса таксама ніхто не стане перабіраць дэталі, выкідаць бракованыя. Яны, як правіла, усімі праўдамі і няпраўдамі паступаюць на тэрмічную загартоўку. Там, магчыма, адбярэць бракованыя пакоўкі, адправяць назад на дапрацоўку. А калі не?

Прыкінуў гэтак Тузін і вырашыў, што для карысці справы трэба, каб электрыкі, наладчыкі, тэхналогі і слесары ўваходзілі ў склад брыгады. Тады і эфектыўнасць працы павысцца, і якасць паковок палепшыцца. Словам, кожны будзе адчуваць большую адказнасць за справу. Падзяліўся сваімі меркаваннямі з рабочымі брыгады — падтрымалі. Не было прэрэчанняў супраць гэтага і ў брыгадзе Муравіцкага. Міхаіл Антонавіч адразу зразумев, якую карысць можа прынесці цэху прапаінова таварыша.

Сакратар парткома кавальскага корпуса Аляксандр Паўлавіч Жураўлёў, сам у мінулым выдатны каваль, таксама прыхільна аднёсся да задумы. Так і з'явіліся ў цэху дзве спецыяльныя комплексы брыгады. У калектыву Тузіна былі залічаны тэхналаг Аляксандр Тараканаў і наладчык Анатоль Абакунчык.

Вестка пра гэта адразу ж разнеслася па корпусу. Парознаму сустралі яе людзі. Адно падтрымлівалі. Другія зайздросцілі, маўляў, як мы самі не дадумаліся, гэта ж, што сякеру знайсці пад лаўкай. Трэція, праўда такіх было мала, пры сустрачках з'едліва кіпілі:

— У зеніце сонца хочаш хадзіць, Рыгоравіч? Сам жа, як кажуць, сячэш сябе пад корань. Цяпер жа прэміяльныя трэба дзяліць на большую колькасць людзей.

— Дык іх жа і будзе больш, гэтых прэміяльных, — абсякаў іх Тузін. — А што наконт сонца, яно мне і так свеціць.

Сапраўды, промія славы заўсёды саргавалі «тузінцаў». Брыгада амаль ніколі не ўступала першынства ў спаборніцтве, не абыходзілі яе падзякі, прэміі, узнагароды. На парадным касцюме Івана Рыгоравіча з'іхачелі і ордэн Леніна, і ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга і «Знак Пашаны», і юбілейны ленынскі медаль. Гэта — адзнака яго бодзакорнай працы на МТЗ. А наконт прэміяльных, што іх будзе больш, неўзабаве маглі пераканацца ўсе. Калектыву брыгады пачаў выконваць зменныя заданні не ніжэй чым на 120 працэнтаў, амаль на 10 працэнтаў павялічылася прадукцыйнасць працы. Значна палепшылася якасць прадукцыі. Адсюль павялічыўся і фонд прэміяльных.

Убачыўшы гэтыя перавагі, у кавальскім корпусе было створана яшчэ 16 комплексных брыгад. Усяго—18. У строй барацьбітоў за выдатную якасць прадукцыі, за эканомнае выкарыстанне сыравіны, энергіі, рабочага часу становіліся ўсе кавалі. А ініцыятар гэтага паходу І. Р. Тузін вылучаны на атрыманне Дзяржаўнай прэміі БССР.

І вось ішла чарговая змена. Кожны з «гвардзейцаў» Тузіна рупіўся ля свайго месца. Ззяў сонцам метал, натужна кракталі прэсы, ішлі па канвееры адштампаваныя дэталі для новых трактараў. Іван Рыгоравіч, здаецца, забыўся на спрэчку з Муравіцкім, захапіўся работай.

Супярэчлівыя ж думкі не давалі спа-

кою Міхаілу Антонавічу. Ен доўга мыўся пад душам, нетаропка пераапрацаўся. Яму, які каля пяці год працаваў пад начальствам Тузіна, і вось ужо шэсць гадоў, як змяняе яго на прэсе, добра вядомы характар свайго сябра і настаўніка. Ведаў, што ад задуманага той не адступіцца. Вось амаль кожны дзень напамінае пра гэта, раіць падумаць, згаджацца. Хоць прапаінова Тузіна добрая, карысная, Муравіцкі ўсё яшчэ вагаўся. Калі ўпершыню Іван Рыгоравіч загаварыў пра тое, што не блага было б, каб яны стварылі першую ў цэху скразную брыгаду выдатнай якасці, Міхаіл Антонавіч пажартаваў:

— Ды, ахлыніся ты, Ваня. Дай іншым працаваць на наватарскай ніве. Не знаеш ты ўгамону. То табе падавай асабістыя творчыя планы, то творчыя са-дружнасць інжынераў і рабочых, то комплексныя брыгады...

— Трэба ж, Міша, быць каму-небудзь наперадзе. Як гарністу, абуджаць усіх, — жартам на жарт адказаў Тузін, зрабіўся сур'езным, працягваў: — Глядзі, якая карысць атрымаецца, калі мы створым скразную брыгаду. Будзем працаваць па аднаму нараду, на агульны кацёл. Я не дакончыў штампаваць пакоўку, ты заз'яршыш. Не трэба будзе пераа-ладжваць прэс, губляць час.

Іван Рыгоравіч выняў паперку, пачаў выкладваць свае падлікі. Аднак Муравіцкі перабіў яго:

— Усё гэта добра. Карысць я тут бачу. Аднак ты, напэўна, не падумаў пра матэрыяльны бок справы. Твае ж арлы атрымліваюць на дзесятку рублёў, а то і дзве больш, чым мае. А калі будзем працаваць у скразной брыгадзе, то зарплата і прэмія пароўну. Так?

— Само сабой...

— І твае хлопцы будуць дарыць кожнаму з нас па чырвонцу?

— Чаму ты адразу так, «дарыць». Скажы, дзяліцца.

— Не, браце, утрыманцамі мы не будзем.

— Хто кажа, што ўтрыманцамі? — не здаваўся Тузін.

— А як жа інакш разумець? — гарачыўся Міхаіл Антонавіч. — У цябе выдатная брыгада, якой можна пазайздросціць. У цябе кожны на месцы. А ў мяне?

Ведаў пра гэта Тузін. Добра ведаў, што ў Муравіцкага з кадрамі не ўсё ладзілася. Асабліва з награвальшчыкамі. За якісьці год-паўтара чатыры чалавекі змяніліся. Кавальская справа не з лёгкіх. Многія ж не вытрымлівалі рытму, больш прыдатны для сябе шукалі. Другі ж, здаецца, і працаваў бы, аднак армейскія дарогі кікалі. Словам, частая змена людзей адмоўна адбівалася на справах брыгады. Здаецца і стараліся не адставаць ад іншых. І сам брыгадзір, і Міхаіл Аляшкевіч, і Анатоль Сінота, а ўсё ж іх абганялі. І калі брыгада Тузіна займала першае месца ў спаборніцтве, калектыву Муравіцкага вышэй стага не ўзнімаўся. А адсюль больш нізкія і заробкі.

— Знойдзем табе награвальшчыка, — не зважаючы на прэрэчання, працягваў Тузін. — Безумоўна, на першых часах, можа, мае хлопцы і больш заробяць, але ці ў гэтым справа. У наступным месяцы вы падзеліцеся.

— Вось тады і прадоўжым размову...

— Ды зразумей ты мяне, — стаў на сваім Тузін. — Тваім хлопцам будзе сорамна менш за маіх даваць дэталі. Свайго роду спаборніцтва пачнецца...

Але Муравіцкі, спаслаўшыся на занятасць, пайшоў дахаты. З той пары Тузін не даваў спакою Муравіцкаму: маўляў, ці не надумаўся. І слова сваё стрымаў. Прывёў добрага хлопца — Мікалая Шарамета — у награвальшчыкі. І ўсё ж Муравіцкі вагаўся. Вось і зараз пасля чарговай размовы з Тузіным, супярэчлівыя думкі не давалі спакою, хоць бачыў, што яго брыгада па наказчыках вось-вось дагоніць тузінскую. Яму і карцела зрабіць так, як хоча Тузін, і ў той жа час адчуваў сябе нікавата.

— А, была ні была, — нечакана рашыўся і хутка пашываў у цэх.

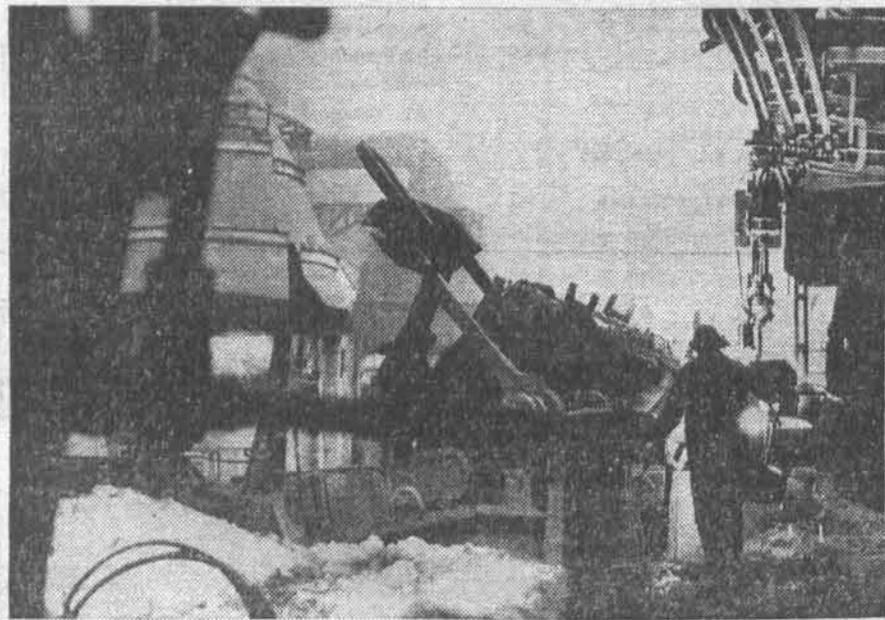
Тузін адарваўся ад работы, уважліва паглядзеў на таварыша.

— Давай пісаць заяву. Створым скразную брыгаду, — страляў словамі Муравіцкі.

— Вось гэта я разумею. Гэта па-нашаму, па-гвардзейску.

Проміі сонца гулялі па тварах сяброў.

А. АСТРЭЙКА.

Рытм сталеліцейнага.

Фота В. ЛЕШЧАВА.

„ДАНЁС ЁН ЛЮДЗЯМ ПЕСЕНЬ ДАР...“

З удзячнасцю ўспрыняла грамадскасць намер коласайцаў сустрэць юбілейныя дні прэм'ерай спектакля, створанага па творах Якуба Коласа. На афішы было пазначана: «Сымон-музыка». Паэма — жанр, які больш прыдатны для выканання чытальнікам, на гэты раз набыла формы драматычнага відэвішча. Усхваляваны роздум народнага песняра над гістарычным лёсам простага чалавека, чалавека «з народа», роздум,

што ў вобразнай сістэме твора ўздымаўся да вялікіх абагульненняў, у лістанадзе гэтага года загучай на струнах чалавечага голасу ў жывых постацях тэатральных герояў. У легатысе сцэнічнага засваення спадчыны Якуба Коласа запоўнена чыста адна старонка. Спектаклем «Сымон-музыка» коласайцы пачалі гастрольныя выступленні ў Мінску.

З ПОСПЕХАМ!

Радаснай падзеі ў тэатральным жыцці рэспублікі лічу створаны ардэнападобным Беларуска-дзяржаўным тэатрам імя Якуба Коласа спектакль «Сымон-музыка» паводле паэмы народнага песняра. Я знарк вынес у заглавак словы «з поспехам», бо спектакль і на самой справе — вялікі поспех тэатра. Радасна яшчэ і тое, што іменна гэтым творам трупы сустраля п'яцідзесяцігадовы юбілей і пазвала яго ў святочны вечар — 21 лістапада.

Аўтары спектакля Ул. Ганчароў, рэжысёр В. Мазынін, мастак А. Салаўёў і кампазітар С. Картэс стварылі цудоўнае, поўнае крышталінай чысціні, велічнай узнёсласці, яркае і хвалюючае відэвішча. Паклаўшы ў аснову мудрую, па-філасофску змястоўную паэму Якуба Коласа, яны тэатральна асэнсавалі яе, беражліва захавалі асноўнае — багацце і характэрнае першакрыніцы. З выключнай сілай даносіць сцэна да глядача гераічны характар і невычэрпны талент беларускага народа, што так ярка ўвасоблены ў вобразе Сымона-музыкі — мастака, творчага чалавека.

Варта абавязкова назваць прозвішча артыста, які выконвае ролю Сымона. То яшчэ зусім малады С. Шульга. Сымон у яго выкананні — прыродны талент. Як вядома, такое паказаць на сцэне не проста і не лёгка. Хочацца ўспомніць артыстаў, якія таксама вызначаюць поспех спектакля: Маці Сымона — Т. Мархель, Бацька — П. Бялевіч, дзед Курыла — Я. Шапіла. Усе яны, кожны па сваіх магчымасцях, ствараюць выразныя вобразы. Яркі іграе Жабрака Т. Кокшытс, запамінаюцца ў ролях Карчмара А. Лабанок, Князя — Г. Шкуратаў. Для спектакля такая колькасць удач — з'ява радасная!

Нягледзячы на тое, што сцэна даволі густа «населена» дзейнымі асобамі, твор гучыць ансамблева.

Пішу не рэцэнзію, водгук глядача. У маю задачу не ўваходзіць падрабязны разбор спектакля. Проста хачу падзяліцца з тым, што нанова адкрыў для сябе вялікі драматызм паэмы, пачуў музыку Коласавай мовы, адчуў гарачы подых радкоў і строф паэмы. Спектакль мяне ўсхваляваў. Я называю прозвішчы тых, хто спрыяў яго поспеху, спадзеючыся, што крытыка падрабязна прааналізуе зробленае імя. Ад усёй душы віншую тэатр імя

У ролях Сымона і Ганны артысты С. Шульга і Т. Ліхачова.

Якуба Коласа з прэм'ерай, з якой ён прыйшоў да свайго слаўнага п'яцідзесяцігоддзя. Хвала яму за гэта!

Аркадзь МАЎЗОН.

З высокага берага глядзіцца ў ціхіх водах Дзвіны горды прыгажун-палац з каланадай. Кожны вечар з розных куткоў старажытнага Віцебска на заклікальнае святло яго агнёў сцякаюцца паспешлівыя ручайкі па-святочнаму апранутых людзей. Але вось зачынiліся за апошнім глядачом парадныя дзверы, заціхнуў шумны вестыбюль, павольна пагухлі вялікія, яркія люстры.

Велічная расоўваюцца лёгкія крылы заслоны, і ў глыбокай цішыні залы гучыць са сцэны першая фраза — для соцыяльнага людзей пачынаецца сустрэча з цудам, імя якому — тэатр. Праз мінуту яны ўжо будуць разам з вясылым і добрым Несцеркам ваяваць за справядлівасць і праўду, пакутаваць ад жорсткай сацыяльнай няроўнасці ў грамадстве, дзе «ўлада цемры» забівае ў чалавеку лепшыя яго надзеі і радасці, побач з Караваем і іншымі хлеббаробамі будаваць новае, шчаслівае жыццё вёскі...

ДАРОГАМІ ПОШУКАЎ І АДКРЫЦЦЯЎ

Тысячы герояў пражылі на гэтай сцэне поўнае роздуму, пакут і барацьбы жыццё, сотні спектакляў далучалі да высокага мастацтва мільёны глядачоў. У слаўную паўвекавую гісторыю Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Я. Коласа ўпісана нямаля яркіх, запамінальных старонак.

Толькі пералік работ калектыву займае ў Беларускай Савецкай Энцыклапедыі тры старонкі дробнага тэксту. І калі ў думках уявіць, якая карпатлівая праца рэжысёраў, мастакоў, актёраў стаіць за кожнай з 300 п'яціактавых п'есаў, нельга не захапляцца маштабамі здзейсненага, нельга шчыра не парадавацца высокаму аўтарытэту тэатра не толькі ў віцебчан, але і далёка за межамі горада і рэспублікі.

Падводзячы вынікі нядаў-

ніх гастроль калектыву ў Маскве, якія сталі яго своеобразнай справаздачай перад сталічным глядачом аб зробленым за 50 гадоў, «Правда» пісала: «Труп Беларускага тэатра імя Я. Коласа робіць уражанне адзінага, прафесійнага зладжанага калектыву. Яна ставіць перад сабой буйныя задачы і імкнецца вырашаць іх у традыцыйна айчынным рэалістычным мастацтвам... тэатр усталёўвае непраходную каштоўнасць асобы».

Аб добрай славе калектыву, аб шчырай любі да яго тысяч людзей гаварыла перапоўненая зала тэатра, калі 21 лістапада, у дзень яго залатога юбілею, у палац на беразе Дзвіны прыйшлі рабочыя віцебскіх прадпрыемстваў і будоўляў, інжынеры і студэнты, прадстаўнікі партыйных і савецкіх органаў,

грамадскасці горада, хлеббаробы з бліжэйшых вёсак, калегі па мастацтву — пасланцы іншых вядучых тэатраў рэспублікі.

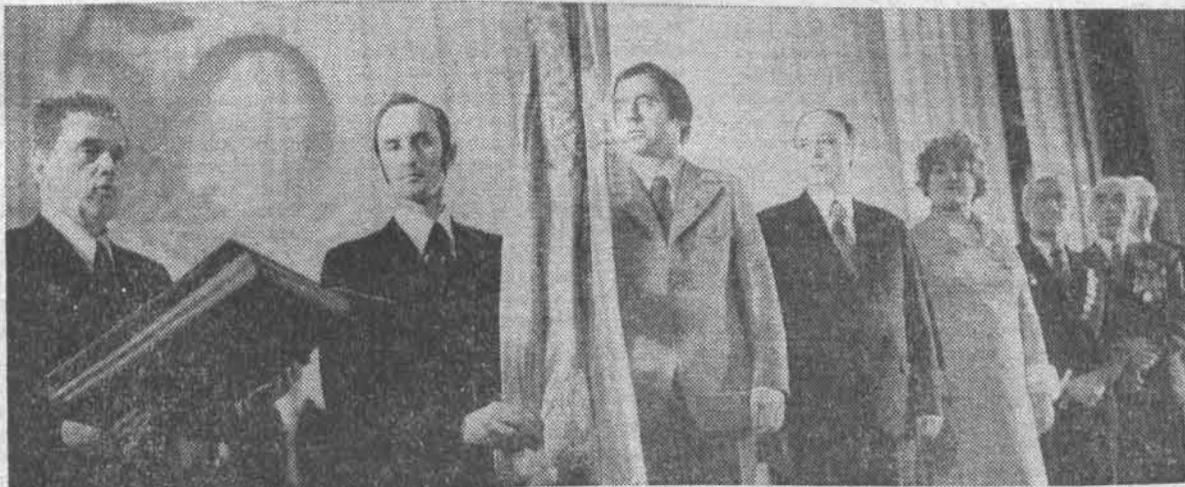
На па-святочнаму ўпрыгожанай сцэне — уся труп тэатра. Тут жа — кіраўнікі вобласці, госці з Мінска і іншых гарадоў. Урачысты вечар, прысвечаны п'яцідзесяцігоддзю тэатра і ўручэнню яму ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга за заслугі ў развіцці савецкага тэатральнага мастацтва, адкрывае першы сакратар Віцебскага гаркома КПБ В. В. Міхельсон.

— На працягу ўсіх п'яцідзесяці гадоў творчым дзейнасць тэатра была непарыўна звязана з жыццём краіны, Камуністычнай партыі, усяго савецкага народа, — гаворыць ён. —

Яна пастаянна ўзбагачалася падзеямі нашай рэвалюцыі, фактамі мужнай барацьбы супраць інашаземных захопнікаў, высокімі прыкладамі працоўнага гераізму нашага сучасніка. Працоўныя горада і вобласці глыбока ўдзячныя калектыву за яркае, хвалюючае мастацтва, за тую радасць, якую яны доўраць глядачам сваім непаўторным мастацтвам.

Слова атрымлівае на меснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР У. Е. Лабанок. Ён сардэчна віншуе ўвесь творчы калектыв і яго сяброў-гледачоў з залатым юбілеем і зачытвае Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб узнагароджанні тэатра ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Пад гарачыя апладысменты залы У. Е. Лабанок прымацоўвае ордэн да сцяга тэатра.

— Наша партыя адводзіць выключную ролю мастацтву ў ідэйна-маральным выхаванні працоўных, — гаворыць У. Е. Лабанок. — КПСС разглядае праблемы мастацкай творчасці як праблемы палітычныя, партыйныя, а мастацтва ў цэлым і тэатральнае мастацтва ў прыватнасці — як адзін з эфектыўных інструментаў ідэйнага ўздзеяння на масы, як шлях да сэрцаў мільёнаў людзей. Работнікі культуры садзейнічаюць фарміраванню актыўнай жыццёвай пазіцыі чалавека, выхоўваюць у ім лепшыя якасці — прыніповасць, сумленнасць, інтэрнацыяналізм, адданасць ідэалам камунізму. Роля літаратуры і мастацтва ў фарміраванні (Працяг на стар. 10—11).

Намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР У. Е. Лабанок зачытвае Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб узнагароджанні Беларускага дзяржаўнага тэатра імя Якуба Коласа ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Фота Ул. КРУКА.

НА СПЕКТАКЛЬ. У тэатр. Вось ён — білет.

Вечар, асветлены фасад, натоўп каля ўваходу, урачыстая атмасфера фэе, усхваляваны настрой залы... Напэўна, з такімі асацыяцыямі звязваюць слова «тэатр» паклоннікі Мельпамены. І наўрад ці ва ўяўленні заўзятага тэатрала можа паўстаць іншая карціна: тэатр, які выглядае зусім будзённа на вуліцы ранішняга горада, сонечнае фэе, на сценах — рознакаляровыя зайчыкі ад вітражоў...

Дзённыя спектаклі — прывіталі юнага глядача. Паколькі самыя трывалыя кантакты з дзіцячай аўдыторыяй маюць работнікі тэатра юнага глядача і лялечнікі, затрымаем увагу на іх, але пагаворым і пра дзейнасць «дарослых» тэатраў, што для дзяцей раз у тыдзень гасцінна расчыняюць дзверы. У рэпертуарную афішу пяздзельнага дня звычайна ўключаюцца пастаноўкі казак, радзей — п'есы з ліку тых, вывучэнне якіх прадугледжана школьнай праграмай («Навальніца», «Раскіданае гняздо», «Васіль Цёркін», «Яўгеній Анегін») або спектаклі на маральна-этычныя тэмы, блізкія падлеткам («Апошняя інстанцыя»).

Пачынаецца ўсё з набыцця білетаў. Трапіць у тэатр на ранішні спектакль значна лягчэй, чым на вячэрні. Білетная праблема існуе тут у нетрадыцыйным разуменні, як вынік парадасальнага перапляцення інтарэсаў «устаноў» і глядача. Дык вось — «установа», вядома, зацікаўлена ў рэнтабельнасці пастаноўкі, гэта значыць, у рэалізацыі максімальнай колькасці білетаў. Мяркуюцца, што не можа не клапаціць тэатр і кантынгент глядачоў, які збіраецца менавіта на гэтым спектаклі. Наколькі скіраваўнасць п'есы будзе адпавядаць духоўным патрэбам тых, хто сядзіць у зале, — ад гэтага залежыць поспех сцэнічнага твора. Наогул, для кожнага з нас прадугледжаны пэўны спектакль. Для падлетка наведванне тэатра — гэта і пэўная прыступка на лясвіцы інтэлектуальнага развіцця. Чалавек ідзе «да артыстаў», каб атрымаць эмацыянальны зарад, эстэтычны ўражанні; эфектыўнасць іх у многім залежыць ад правільнага выбару п'есы.

Дырэкцыя тэатраў памагае насірам і грамадскім распаўсюджвальнікам білетаў арыентавацца ў рэпертуары. Касы — першыя пасрэднікі паміж тэатрам і глядачом — нярэдка падначальваюць усе іншыя інтарэсы толькі фінансавым меркаванням і разлікам. Імкненне абавязкова рэалізаваць білеты ператварае некаторых распаўсюджвальнікаў, якія павінны быць прапагандыстамі мастацтва, у гэтых агентаў па вярбоўцы глядача. І ахвярамі ў першую чаргу становяцца... школы. Як ні стараюцца тут «зразумець» грашовыя клопаты тэатраў, усё ж не могуць пагадзіцца з сістэмай прымусовага «навязвання» білетаў.

Вучні сярэдняй школы № 102 Мінска, напрыклад, трапілі ў асабліва цяжкае становішча. Арганізатар па-закласнай работы А. А. Філіпава паведаміла: «Школа наша музычная, і вучыям прапануюць (дакладней — прымушаюць) набыць фларманічныя абанемнты. Дзеці знайшлі выхад: купляюць абанемнт на 3—4 чалавекі, бо ўсё роўна канцэрты, разлічаныя на дарослую аўдыторыю, яны не наведваюць». Знаёмы «тэатр па прымусу» і вучыям школы № 4 — пра гэта нам расказвала педагог Т. А. Мурашка. Ці не адсюль, не з такой практыкі пачынаецца тая «гуль-

у зале.

Гэта — увечары.

На ранішніх спектаклях неверагодных здарэнняў практычна не бывае: вялікае значэнне мае тое, што вучні наведваюць тэатр арганізавана, разам з педагогамі або бацькамі. Ды і на «ранішніх» далёка не ўсё гладка...

3 АЗІРНЕМ у залу. Перад спектаклем тут — мітусня, дзіцячы шчэбет. Крычыць, схіліўшыся з балкона, хлопчык: «Хадзі сюды, тут хіпова сядзець!» Старэйшыя дзіцячкі шукаюць утульнае месца, каб

Мажардома артыст В. Бруй. А як умела, тонка шукае кантакт з самымі маленькімі глядачамі актрыса Б. Масуян (Мар'юшка ў п'есе «Іван ды Мар'я» на сцэне Рускага тэатра БССР імя М. Горкага). І ўсё ж такі частка аўдыторыі застаецца раўнадушнай.

Варта яшчэ раз аглядзецца вакол і паспрабаваць знайсці прычыны аб'якаваасці. Адна, больш відавочная, але, бадай, не галоўная, ужо зазначалася: стракаты склад глядзельнай залы. На ранішніх спектаклях убачыш дашкольнікаў і старшакласнікаў, студэнтаў і пенсіянераў.

Святлана БЕРАСЦЕНЬ

ВЫ НАБЫЛІ БІЛЕТ — НА ШТО?

ня», сведкамі, якой мы бываем: білеты на оперу праз касу прададзены ўсе, а ў зале чвэрць месці запоўнена (астатнія «ззяюць пусткамі») стракаты па ўзросту і па ўзроўню аўдыторыі? Чаму ў зале адна частка глядачоў уважліва сочыць за сцэнай, а другая — большая — гучна размаўляе, есць марожанае, смяецца з кагосьці ў партэры?.. Дзёркія выбрыкі падлеткаў назіраюцца і ў час вячэрніх спектакляў. Па словах намесніка дырэктара Рускага тэатра БССР імя М. Горкага Э. І. Герасімовіча, прэцэдэнтныя сітуацыі ўзнікаюць не выпадкова. Ён разважае так: не кожны аматар сцэны пойдзе глядзець спектакль з галёркі, таму і пры вялікім аншлагу застаюцца «няходкія» білеты, якія касіры прапануюць... старшакласнікам. Забраўшыся на тэатральны балкон, ты амаль не сочыш за ходам п'есы: смуткуюць. Спачатку смуткуюць, а потым... Кантралёры опернага тэатра з абурэннем расказваюць, як падлеткі, адчуўшы ў тэатры «самастойнасць» п'юць у буфэце віно, потым хуліганяць, смеяць

«схвацаць ад класнай». Калі гасне святло ў зале і запальваецца рампа, цікава паглядзець вакол сябе, услухацца ў шумнае «дыханне» аўдыторыі. Многія рэплікі глядачоў адносяцца да падзей, якія адбываюцца на сцэне: нехта каменціруе дэкарацыі, картавы галасок патрабуе маму расказаць, што будзе далей. Дысанансам урываюцца пабочныя гукі — выпускае з рук грабянец юная модніца, да бойкі спрачаюцца незнаёмыя паміж сабою хлопчыкі і дзяўчынкі. А хтосьці падлічвае ўжо звонкія манеты, збіраючыся ў антракте ў буфет.

Няўжо тое, што адбываецца на сцэне, не цікавае для іх? Але ж усё зроблена з разлікам на дзіцей: эфектная сцэнаграфія, хваляючая музыка, дынамічныя мізансцэны. Нельга, наогул, папракнуць у надобрасумленнасці і выканаўцаў: сапраўдныя акцёры з поўнай аддачай бярэцца за кожную ролю. З юнацкім тэмпераментам Паводзіць сябе ў казанчай оперы «Чараўнік смарагдавага горада» Л. Гур'ева (Элі), там жа з несхаванай прыемнасцю дзейнічае ў ролі камічнага

На дзесятак падлеткаў і дарослых, захопленых змястоўнымі дыялогамі «Апошняй інстанцыі», знойдзецца адно аб'якавае дзіце, якое бацькі не захацелі пакідаць дома. На дзесятак малышоў, зачараваных прыгодамі Карлсана, знойдзецца некалькі старэйшых па ўзросце рабат, для якіх спектакль гучыць «наіўна». Так былі распаўсюджаны білеты па школах: абы прадаць «усе» — ад першага раду да апошняга месца на балконе!

На адным ранішніку ў Акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы амаль сотня аршанскіх школьнікаў пасля першага дзеі казкі «Ляпці-самаскокі» была зусім разгубленая. Класны кіраўнік 9-га класа школы № 11 Оршы Н. І. Ігумінская прызналася:

— Мы прыехалі ў Мінск па дагавору з экскурсійным бюро. Прапанавалі білеты на гэты спектакль. Казалі, камедыя. Сапраўды, спектакль вясеў, акцёры добрыя, але дзевяцікласнікі чакалі чагосьці іншага: яны ўжо «выраслі» з гэтай п'есы...

ДАРОГАМІ ПОШУКАЎ І АДКРЫЦЦЯЎ

(Пачатак на стар. 9).

ванні светлагляду савецкага чалавека, яго маральных перакананняў, духоўнай культуры няэмерна ўзрастае па меры руху нашага грамадства да камунізму.

Гэта яшчэ раз падкрэсліў XXV з'езд КПСС, які даў высокую ацэнку працы творчай інтэлігенцыі. «Для мінулых гадоў, — сказаў на з'ездзе таварыш Л. І. Брэжнёў, — характэрная далейшая актывізацыя дзейнасці творчай інтэлігенцыі, якая ўносіць усё больш важкі ўклад у агульнапартыйную, агульнанародную справу будаўніцтва камуністычнага грамадства».

Выходзячы з гэтых патрабаванняў, мы маем права сёння сказаць, што мінулыя 50 гадоў для калектыву тэатра былі гадамі пошукаў і адкрыццяў, гадамі служэння сваім мастацтвам вялікай справе партыі. Лепшыя работы майстроў сцэ-

ны прасякнуты духам камуністычнай партыйнасці, сапраўдным гуманізмам і аптымізмам.

Тэатр з першых дзён існавання фарміраваў свае ідэйна-творчыя пазіцыі на аснове лепшых узораў сусветнай і савецкай драматургіі. Ён стаў своеасаблівай школай павышэння майстэрства для многіх беларускіх драматургаў. Калектыву па праву носіць імя нашага вялікага песняра Якуба Коласа. Свае найбольш значныя творы ён аддаваў гэтай тэатру, і тэатр апраўдваў давер'е народнага пэста.

У канцы пяцідзсятых гадоў на віцебскай сцэне ажылі героі трылогіі Я. Коласа «На ростанях», што стала прыкметнай падзеяй у культурным жыцці рэспублікі. У далейшым нацыянальны рэпертуар тэатра вызначае творчасць такіх вядомых пісьменнікаў, як К. Крапівы, П. Глебкі, І. Шамякіна,

К. Губарэвіча, А. Макаёнка і іншых.

Калектыву мае права ганарыцца тым, што ён стаў першаадкрывальнікам беларускай сцэнічнай лемініяны. Глядачы старэйшага пакалення і сёння добра памятаюць спектаклі «Чалавек з ружжом» і «Крэплёўскія куранты» М. Пагодзіна, «Шостага ліпеня» М. Шатрова і іншых, у якіх у ролі Уладзіміра Ільіча пасляхова выступалі артысты Павел Малчанав, Анатоль Трус і Фёдар Шамакаў.

Тэатр з поспехам асвойваў класічную спадчыну рускай і сусветнай драматургіі — творы А. Астроўскага, М. Горкага, М. Гоголя, Ж. Мальера, Г. Ібсена, В. Шэкспіра.

За пасляваенныя гады тэатр імя Якуба Коласа трывала зацвердзіў за сабой рэпутацыю аднаго з вядучых калектываў рэспублікі. Ён часта звяртаецца да твораў народаў СССР, у яго рэпертуары галоўнае месца занялі спектаклі на тэму су-

часнасці, тэму працы. Павару і добрую славу ў глядача тэатр заваяваў высокай грамадзянскасцю, глыбокай сувяззю з вытокамі і традыцыямі народнага мастацтва, майстэрствам таленавітых выканаўцаў. Тут фарміравалася творчасць многіх выдатных майстроў сцэны, такіх, як народныя артысты СССР А. Ільінскі, П. Малчанав, Ф. Шамакаў, народныя артысты рэспублікі Ц. Сяргейчык, М. Звездачотаў, А. Трус, І. Матусевіч, А. Шэлег, З. Канапелька, А. Радзюлоўска і іншыя.

— Далейшае развіццё тэатра, — сказаў далей У. Е. Лабанок, — немагчыма без паглыблення і ўзбагачэння тых плёных традыцый, якія вызначаюць сёння яго аблічча. Апошнія гады былі характэрныя для коласаўцаў пільнай увагай да маральных аспектаў працоўнай дзейнасці сучасніка, глыбокім аналізам узаемаадносін асобы і калектыву. Неабходна настойліва працягваць сцэнічны расказ аб праблемах жыцця заводаў і калгасаў, аб маральнай прыгажосці нашых людзей, змагацца з тым, што перашкаджае нашаму руху наперад.

У заключэнне У. Е. Лабанок пажадаў юбілярам новых поспехаў у творчасці, у развіцці лепшых традыцый шматнацыянальнага савецкага тэатральнага мастацтва.

Цёпла павіншаваў калектыв тэатра з юбілеем і высокай узнагародай першы сакратар Віцебскага абкома КПБ С. М. Шабашоў.

— Вернасць лемініскам прыцыпам партыйнасці і народнасці савецкага мастацтва, рэвалюцыйная рамантыка і жыццёвая праўда, нястомны творчы пошук, — сказаў ён, — прынеслі коласаўцам усеагульнае прызнанне і любоў. І мы верым, што калектыву даб'ецца новых поспехаў на выскароднай ніве савецкага тэатральнага мастацтва, створыць таленавітыя творы, якія ўславаць нашага сучасніка, што ён дастойна сустрэне 60-годдзе Вялікага Кастрычніка.

С. М. Шабашоў ад імя абласнога камітэта партыі і абласнога Савета дэпутатаў працоўных уручае прадстаўнікам тэатра прывітальны адрас і памятны падарунак — дыяна, спецыяльна вытканы да юбі-

Дырэктар тэатра І. Ф. Міхалюта лічыць, што пастаноўкі казак прызначаны для школьнікаў 1—7-х класаў. Дык жа білеты прапанавалі дзевяцікласнікам!.. У той жа час настаўніца аршанскай школы Т. І. Рачынская радалася за «свайх» шасцікласнікаў: гэтыя выпадкова трапілі на «адпаведную» ім п'есу і для іх спектакль аказаўся сапраўдным святам.

Тэатр застаецца мастацтвам умоўным. Тут адлюстраванне праўды жыцця, бывае, цалкам адпавядае рэчаіснасці, а, бывае, прадстае ў фармаце, блізкім да сімвалаў, гаворыць праз дэталі аб цэлым, дае намёк і абуджае асацыятыўны роздум, прымушае «будаваць» малюнак у творчым уяўленні на падставе руху, эскізнага штрыха, метафарычнай дробязі ў дэкарацыях або ў паводзінах акцёра. Калі ў зале побач сядзяць вучні малодшых класаў і, да прыкладу, дзясцікласнікі, то яны зусім па-рознаму ўспрымаюць умоўнасць на сцэне і з рознай хуткасцю «засваення» рэагуюць на пабачанае. Адно ўжо апладзіруюць Прынцу і Адзіліі ў «Лебядзіным возеры», а другія яшчэ толькі высвятляюць, што азначае іх дуэтная сцэна ў пластычным і танцавальным малюнку.

Тэатр юнага глядача паставіў п'есу азербайджанскага драматурга М. Ібрагімбаева «За ўсё добрае — смерць». Дзея адбываецца ў пячоры ў гарах. Тут струменіць крынічка. Есць матэрыял. Дык васьмь побач з вельмі ўмоўнай «пячорай», зробленай з мяккай тканіны, крынічка паказана светлавым прыёмам. І тут жа зусім сапраўдны матэрыял. Зразумела, вучні малодшых класаў не адразу аб'яноўваюць умоўнае і натуральнае. Не толькі ў сцэнаграфіі. Умоўнае ёсць і ў манеры ігры артыстак, якія выконваюць ролі хлопцаў. Старэйшыя па ўзросту суседзі ў зале адразу прымаюць умовы, прапанаваныя тэатрам, і рэагуюць на перыпетыі імгненна. Малодшыя пытаюцца: «Што ён скажаў? Чаму гэта смешна? Адкуль яны ўзялі ваду?..» Спектакль жа не чакае і дынамічна рухаецца наперад. Зала шуміць. Актрысы пачынаюць фарсіраваць гук. Штосьці ў партытуры спектакля разбураецца, набывае нечаканыя акцэнты. Уражанне застаецца «не тое», якое магло б і павінна было быць, калі б у тэатры сабраліся глядачы аднаго ўзросту падрыхтоўкі да ўспрыняцця ўмоўнага мастацтва сцэны.

Гэта ў тэатры, які пазначае на афішы, для якіх класаў школы прызначаны спектакль!

НАДЫХОДЗІЦЬ чарга назваць яшчэ адну, і, як думаецца, не апошнюю па значэнні прычыну адсутнасці суладдзя паміж залай і юнай аўдыторыяй: недахопы эстэтычнага і звязанага з ім маральнага выхавання глядача.

Гутаркі пра мастакоў і кампазіта-

раў, наведванне музеяў і тэатраў — усё гэта ўключана ў школьную праграму па эстэтычнаму выхаванню. Наколькі сур'ёзна вядзецца размова з дзецьмі аб тэатры? Ці вучацца яны мастацтву быць глядачом, сачыць за перыпетыямі сюжэта, задумвацца над праблематыкай п'есы, захапляцца характарам анцёрскага пераўвасаблення ў вобраз, ацэньваць работу мастакоў? Кіно і тэлебачанне прывучае нас да экраннай ілюзіі рэальнасці, да максімальна набліжанага да жыцця паказу падзей і з'яў, і дзеці ўспрымаюць тэатр не так, як іх аднагодкі трыццаць гадоў назад. Асабліва цяжка прыняць ім без належнай падрыхтоўкі сінтэз сродкаў опернага або харэаграфічнага спектакля. Вось чаму такія скептычныя смешкі чуюцца ў зале, калі на сцэну выходзіць дарослая спявачка, пераапрунутая дзяўчынкай. Вось чаму некаторыя дзеці шчыра імкнучыся выкрыць «падман», «фальш», «бутафорыю». Вось чаму інертна паводзіць сябе клас ч час абмеркавання спектакля. Тэатр перабудоўваецца больш марудна, чым «перабудоўваецца» характар яго юнага глядача.

Праўда, тыя, каго па ўзросту яшчэ можа захапіць яскравая гульня, прадстаўленне, відэішча, не толькі з задавальненнем глядзяць казкі, але і «ўдзельнічаюць» у дзеянні. Якое хваляючае ўражанне ў гэтым сэнсе пакідае пастаноўка п'есы «Іван ды Мар'я» ў Рускім тэатры БССР імя М. Горькага. Рэжысура, майстэрства выканаўцаў робяць псіхалагічны эфект: дзеці беспамылкова разбіраюцца ў п'есе, хорам даюць нарады персанажам, перажываюць разам з любімымі героямі, асуджаюць дрэнныя ўчынкі. Бурыя рэакцыі малюшых перадаецца ўсёй зале. Бывае, побач знаходзіцца празмерна артадаксальны «выхавацелі», якія спыняюць праваў дзіцячай непасрэднасці, патрабуючы... замаўчаць. «Педагагічная блізаркасць — не бачыць замыслу рэжысёра, не разумець, што на такім спектаклі павінна быць шумна», — гаворыць Э. І. Герасімовіч.

Хай шуміць глядзельная зала на ранішніках! Хай яна плача і смяецца. Хай пануе ў ёй свільчэнная цішыня. Адным словам — зала і павінна адгукацца. Яна аб'ядноўваецца агульнай эмоцыяй і агульным настроем. Твор мастацтва — спектакль — тым і дарагі, што з безлічч індывідуальнасцей, з «натоўпу» ён стварае цэласны па светаадчуванню ў гэты момант калектыў. Так, калектыў глядачоў. Калі так бывае, то ніхто з юных гарэзлівых свавольцаў не асмеліцца выкрыкнуць недарэчную рэпліку (а ў Тэатры юнага глядача яны гучалі нават на «Маладой гварды»), ніхто не засмяецца там, дзе ўсе стрымліваюць слязу. Такі шум і такую цішыню заваўвае тэатр, калі ў ім сабраліся ўсё ж адпаведна падрыхтаваныя глядачы. «Змагацца» з шумам і перакрываць

галасістых падлеткаў — справа дарэмная і лішняя, да мастацтва яна дачынення не мае.

Юныя — народ няўрымслівы. Прымусяць іх правільна ўспрымаць сцэнічныя сітуацыі і аблічча вобразаў можа толькі сапраўды цудоўны, патэнцыяльна зараджаны вялікай сілай уздзеяння спектакль. Ці заўсёды на ранішніках мы бачым такой якасці відэішча?

Праўда, прыстойна выхаваны чалавек павінен сябе і паводзіць прыстойна на любым спектаклі ў любым тэатры. Таму мы больш і гаворым не пра сцэну, а пра залу. Культура паводзін у грамадскіх месцах — прыкмета выхаванага юнака. І хлопчыка. І дзяўчынікі. Можна, калі ён умее сябе паводзіць, дык і спектакль, які спачатку настроіў яго на гарэзлівы лад, потым зацікавіць, захопіць яго і нават узрушыць. Значыць, варта вучыць дзяцей глядзець спектаклі.

Мы лічым праблемай сістэмы ранішніх спектакляў недастатковую ўвагу школ да выхавання малых тэатралаў. Бо можна ж, і было б барысна, акрамя арганізатараў пазакласнай работы прызначаць спецыялістаў, якія ажыццяўлялі б праграму паслядоўнага далучэння школьнікаў да тэатра, пачынаючы ад лялечных спектакляў і заканчваючы, скажам, «Марыя Сцюарт».

Неаднаразова наведванне ранішнікаў, багатыя назіранні вядуць да яшчэ аднаго горкага вываду: пра амаль поўную бездапаможнасць нашых настаўнікаў у гэтым. Хаця плады дрэннага выхавання часта родзяцца на сямейнай глебе, аднак жа няўдалыя выхавацелі з ліку бацькоў самі калісьці вучыліся і выходзілі ў школу. Гэта — асобная тэма, а цяпер прапаную некалькі «замалёвак з натуры».

Расштурхоўваючы людзей, працываецца да гардэроба дзяўчына, каб здаць паліто. З марожаным у руцэ: кроплі яго трапляюць на чужую вопратку. На ўсё фае грывіць голас настаўніцы, якая загадвае хлопчыкам хутка строіцца і ісці ў туалет... Не паспеўшы заняць крэслы ў зале, дзеці (часам не без удзелу дарослых) дастаюць важныя пакеты і пачынаюць сілкавацца бутэрбродамі, ад якіх па зале разносіцца церпкі каўбасы пах. Часам ствараецца такое ўражанне, быццам для значнай часткі людзей тэатр існуе як месца публічнага адпраўлення «культы ежы». Есці пачынаюць яшчэ да пачатку спектакля, працягваюць у час яго (шаманіць папера, чуецца апетытнае хрумценне), дасягаюць «апагея» ў перапынку, калі натоўп кідаецца ў буфет. Мне давялося аднаго разу бачыць, як у Тэатры юнага глядача ў антракце дзве маладыя шывоўнага выгляду маці разгарнулі на крэслах газеты, дасталі тэрмасы, чашкі, нейкія харчы, пачалі карміць

дачок і есці самі. Яны так і не зразумелі, чаму абуралася сівая жанчына-білецёрша. Што ж яны могуць даць дзецям, каб тыя ведалі, на што і нашошта набываюцца білеты ў тэатр?

Бацькі даюць прыклад паводзін дзецям і ў тэатры.

Я тлумачу гарэзлівых і нават хуліганскія паводзіны вучняў у тэатры многімі прычынамі. У тым ліку і «неразумееннем» імі таго, што сапраўды адбываецца на сцэне. Хлопчык гадоў дзясці «страліе» з гумкі на сцэну, калі там пад музыку П. Чайкоўскага танцуюць Ротбарт і Прынц. Чаму ён гэта зробіў? Артысты ж могуць пакалечыцца! Ён не называе свайго прозвішча і імя, мармыча нешта: «Яны ж б'юцца». Аказваецца, ён так зразумеў дыялог танцоўраў, што і яму захацелася прыняць удзел у бойцы! Марчыма, такому падлетку заўчасна яшчэ наведваць балетныя спектаклі? Можна, настаўніца яшчэ не растлумачыла яму і яго аднакласнікам, што балет — гэта мастацтва, дзе зусім своеасабліва, на адметнай сцэнічнай мове гавораць пра пачуцці людзей і перадаюць іх роздум? Навошта тады школа набывала для такіх класаў білеты на ранішнік з «Лебядзіным возерам»?

Гэта ўсё сказана пра Мінск і мінскія тэатры.

Каму адрасаваць такія дакоры і пытанні?

Школе. Гаркому камсамола, які мог бы вучыць праблему якасці і сілы ідэйна-эстэтычнага ўплыву на вучняў розных катэгорый з боку сцэнічнага мастацтва і потым актыўна ўмяшацца ў справу.

Дырэкцыі тэатраў, для якой не можа быць «усё роўна», хто і як глядзеў спектакль, «абы» была б каса з набыткам.

Думаю, што пытанне вартае ўвагі ўсіх арганізацый і ўстаноў, якія заклапочаны ідэйна-эстэтычным выхаваннем падрастаючага пакалення. Хтосьці павінен быць ініцыятарам такой размовы. Беларускае тэатральнае аб'яднанне праводзіць конкурсы на лепшую тэатральную рэцэнзію сярод школьнікаў. Дык, мусяць, яму і варта падумаць аб тых шляхах, якімі звычайны маленькі глядач ідзе да ролі «юнага крытыка». Падумаць, з чаго пачынаецца далучэнне падлетка да скарэтаў і таямніц, да самой прыроды тэатральнага відэішча. Тады БТА выступіць ініцыятарам нарады, на якую адгукнуцца піянерважатыя і настаўнікі, кіраўнікі тэатраў і раслаўсюджвальнікі білетаў, кіраўнікі школьнай самадзейнасці і прафесіянальныя акцёры. Бо гэта датычыць усіх! Чаму ты пайшоў сёння не на стадыён і не ў лес, не застаўся каля тэлевізара і адмовіўся ад парты ў шахматы, каб паглядзець спектакль на сцэне? Няўжо толькі таму, што табе далі білет і ты вымушаны ісці туды, куды ідуць іншыя?

лею тэатра майстрамі дыянавага камбіната імя 50-годдзя БССР.

Са словамі сардэчнага прывітання да юбіляраў звярнуўся міністр культуры БССР Ю. М. Міхневіч. Прыемна бачыць на гэтай сцэне, сказаў ён, і пасіпавельных ветэранаў, і юныя твары іх малодшых калег па мастацтву: эстафета творчасці працягваецца, перадаецца ад старэйшых да малодшых, ад бацькоў да дзяцей. Стваральнік і прадаўца лепшых трады-

цый беларускага мастацтва — тэатр імя Я. Коласа актыўна ўдзельнічае сёння ў складаным працэсе ідэйна-эстэтычнага выхавання працоўных. Партыя і народ штурмуюць вышэйні дзясцінай пяцігодкі. Дапамагчы ім у гэтай цяжкай і складанай рабоце, узбагаціць жыццё савецкіх людзей новымі духоўнымі каштоўнасцямі — свяшчэнны абавязак майстроў сцэны.

Ад камсамольцаў і моладзі рэспублікі гарачыя віншаванні

перадаў калектыву тэатра першы сакратар ЦК ЛКСМБ К. М. Платонаў. Коласаўцаў цёпла віншавалі з юбілеем дырэктар акадэмічнага тэатра імя Я. Купалы І. Ф. Міхалюта і вядучыя акцёры тэатра, старшыня Беларускага рэспубліканскага камітэта прафсаюза работнікаў культуры Л. Ф. Паміла, воіны падшэфнай часці, народны артыст СССР П. С. Малчанав, драматург А. Маўзон, артысты Талачынскага народнага тэатра, поспехі якога ў многім

вызначыла пастаянная дапамога і ўвага іх старэйшага брата. У коласаўцаў цесныя, сяброўскія сувязі з калектывамі многіх прадпрыемстваў і гаспадарак, яны частыя госці ў цэхах заводаў і ў сельскіх клубах, на новабудуемых і палявых станах. На верную дружбу рабочыя і хлебаробы адказваюць шчырай любоўю і прызнаннем. Гэтыя добрыя пачуцці прывялі на сцэну ў дзень урачыстасці дэлегацыю рабочых віцебскіх прадпрыемстваў. Дэлегат Вяр-

хоўнага Савета БССР, майстар вытворча-тэхнічнага аб'яднання «Маналіт» Э. М. Пасаманава ад імя сваіх таварышаў па працы пажадала майстрам сцэны натхнёнай творчасці на радасць шчырым пахлонікам іх таленту, якіх тысячы ва ўсіх працоўных калектывах вобласці.

Каравай духмянага хлеба са шчодрога ўрадка першага года дзясцінай пяцігодкі паднеслі юбілярам на даручэнню земляробаў Віцебшчыны старшыня калгаса «Прызыў» Віцебскага раёна Р. І. Снарава, Герой Сацыялістычнай Працы свінгарка калгаса «Расія» А. З. Курносав і знатны механізатар калгаса імя Чыронай Арміі І. І. Ерусалімаў.

Са словамі падзякі за высокую ацэнку творчай працы калектыву, за сардэчныя пажаданні выступілі дырэктар тэатра Г. Б. Асвяцінскі і народны артыст БССР А. Р. Шэлег.

Вечар завяршыўся прэм'ерай спектакля «Сымон-музыка» па неўміручай паэме Я. Коласа.

Я. ГАРЭЛІК,
С. ШАІРКА,
спец. кар. БЕЛТА.

В І Н Ш У Е М !

Народная артыстка БССР Г. Маркіна.

Заслужаная артыстка БССР С. Акружная.

Заслужаная артыстка БССР Л. Пісарава.

Заслужаны артыст БССР Б. Слюко.

Заслужаны артыст БССР М. Цішчакін.

УСЯМУ свету вядомы здабыткі савецкіх людзей у галіне культуры. Але наша сацыялістычная культура, як адзначаў Леанід Ільіч Брэжнеў, «уключае ў сябе найбольш каштоўныя рысы і традыцыі культуры і быту кожнага з народаў нашай Радзімы».

Помнікі гісторыі і культуры адлюстроўваюць матэрыяльнае і духоўнае жыццё мінулых пакаленняў, шматвяковую гісторыю краіны, барацьбу народных мас за свабоду і незалежнасць, станаўленне і развіццё нашай шматнацыянальнай дзяржавы.

Нядаўна сесія Вярхоўнага Савета СССР прыняла Закон «Аб ахове і выкарыстанні помнікаў гісторыі і культуры». Гэты дакумент — яшчэ адзін пераканаўчы доказ клопату Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы

ПОМНІЦЬ,

аб захаванні і памнажэнні духоўнага багацця нашай Радзімы.

Карэспандэнт «Літаратуры і мастацтва» звярнуўся да старшыні прэзідыума рэспубліканскага Таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры Івана Фролавіча Клімава з просьбай адказаць на шэраг пытанняў, звязаных з прымяненнем Закона ў нашай рэспубліцы.

І. Клімаў:

— 25 лістапада пачаўся III з'езд нашага Таварыства. Ён падвядзе вынік вялікай і плённай работы адной з самых масавых добраахвотных грамадскіх арганізацый рэспублікі, якая сёння аб'ядноўвае каля 1.750 тысяч чалавек — энтузіястаў аховы гістарычнай і культурнай спадчыны, помнікаў баявой і працоўнай славы савецкага народа.

Вось толькі некалькі лічбаў, якія ў вельмі высокай ступені характарызуюць нашу работу. У Таварыстве знаходзіцца на ўліку звыш 13 тысяч помнікаў рэвалюцыйнай і баявой славы, культуры, архітэктуры, археалогіі. Каля тысячы з іх узяты пад ахову дзяржавы.

За апошнія пяцігоддзе Таварыства выдаткавала на рэстаўрацыю, рамонт і добраўпарадкаванне помнікаў каля двух мільёнаў рублёў. Толькі ў 1974 годзе ў ходзе падрыхтоўкі да святкавання 30-годдзя вызвалення Савецкай Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў было добраўпарадкавана 3.906 воінскіх могілак, узведзена і адрамантавана 400 помнікаў у гонар неўміручага полкаўніка савецкіх людзей у гады Вялікай Айчыннай вайны.

Карэспандэнт:

— Так, помнікаў баявой славы ў нас шмат. Але кідаецца ў вочы, што многія з іх падобныя як блізняткі, зроблены быццам адным чалавекам. Ды і на мастацкіх якасцях яны далёкія ад дасканаласці...

І. Клімаў:

— Згодзен з вамі. Тыражыраванне помнікаў — недапушчальна з'ява. Наогул, павінен сказаць, што ў перагу месцаў яны ўзводзіліся без ведама экспертнай камісіі Міністэрства культуры. У некаторых калгасах і саўгасах на свой страх і рызыку дамаўляюцца з рознымі, я не пабаюся сказаць, дзялянкамі ад мастацтва, якія за немалыя грошы адорваюць сваёй нізкапробнай халтурай. Халтура нецярыліма ў любой справе. А ў такой, як гэта, выглядае проста кашчунствам.

Карэспандэнт:

— Відаць, няма адпаведнага кантролю?

І. Клімаў:

— Не толькі. У рэспубліцы пакуль мала што робіцца для стварэння матэрыяльна-тэхнічнай базы, на аснове якой выраб мемарыяльных знакаў можна было б паставіць на належны ўзровень. Хачу кінуць папрок і нашым майстрам-манументалістам. Яны вельмі плённа працуюць над вялікімі мемарыяльнымі комплексамі, але ж ёсць вялікая патрэба і ў стварэнні высокамастацкіх помнікаў невялікіх памераў.

Наогул, на маю думку, трэба прадумаць магчымасці стварэння мемарыяльных воінскіх могілак з перазахаваннем астанкаў тых, хто загінуў,

Колькасць помнікаў паменшыцца, але іх ідэянае, эмацыянальнае ўздзеянне непамерна ўзрасце.

Карэспандэнт:

— Іван Фролавіч, у прынятым Законе шмат гаворыцца і пра ахову помнікаў архітэктуры. Што робіцца ў гэтым напрамку?

І. Клімаў:

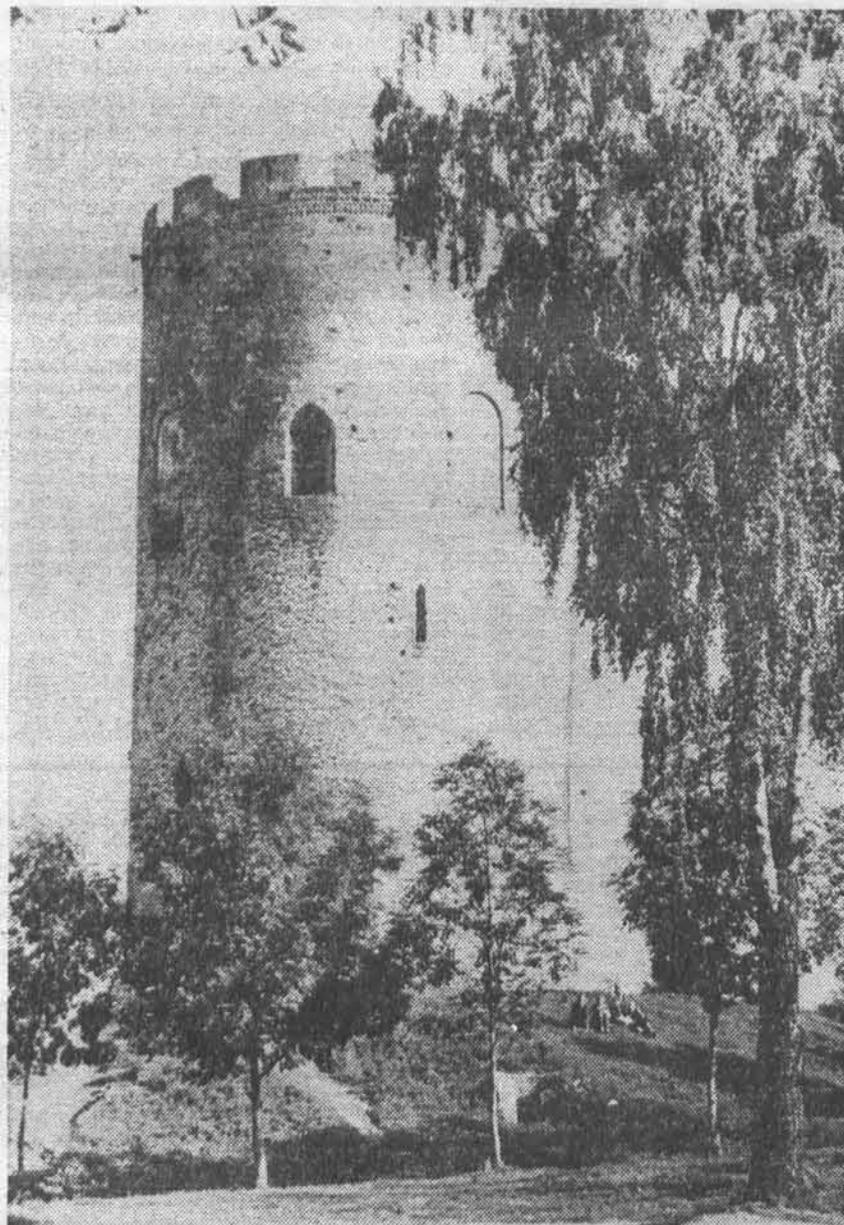
— На тэрыторыі рэспублікі знаходзяцца самабытныя помнікі дойлідства і перыяду Кіеўскай Русі (Камянецкая вежа, напрыклад), і сярэдневякова — руіны Лідскага, Навагрудскага, Крэўскага замкаў, палацаў, гандлёвыя рады, жыллыя дамы XVIII—XIX стагоддзяў. Праведзена пэўная работа па рэстаўрацыі асобных архітэктурных помнікаў. Прынамсі, рэстаўрыраваны палацы XVIII стагоддзя ў Свяцку і Глынічах, капліца XIX стагоддзя ў Гомелі, царква XVI стагоддзя ў Заслаўі, дом Э. Ажэшкі і бібліятэка Карскага ў Гродна і г. д. Але няма і гэтай справе нявырашаных праблем. Галоўная з іх — зноў-такі слабая тэхнічная база. Сістэматычна падводзяць будаўнікі, рамонтнікі. Дастаткова адзначаць,

ПАВАЖАЦЬ,

што з мільёна рублёў, выдаткаваных за апошнія пяцігоддзе на рэстаўрацыю, было асвоена крыху больш чым палова.

Карэспандэнт:

— А як вы, Іван Фролавіч, глядзіце на тое, што некаторыя помнікі ар-

Праляцелі над Белай Вежай стагоддзі і стагоддзі.

Фота А. КАЛЯДЫ.

хітэктуры эксплуатацыю рознымі гаспадарчымі арганізацыямі? У іх, бывае, нават размяшчаюць склады. Як нажучы, «здараў» гэта будынку не прыдаць...

І. Клімаў:

— Гледзячы, як яго эксплуатаваць. Скажам, у выдатным стане ўтрымліваюцца Новы і Стары замкі ў Гродна, дзе размяшчаецца музей, палацы ў Жылічах і Нясвіжы — там знаходзіцца тэхнікум і санаторый, былы касцёл у Варняжах — цяпер Дом культуры і г. д.

Але, разам з тым, ёсць яшчэ, выпадкі, пра якія вы гаворыце. Больш за 15 гадоў Чачэрскі раёнспажыўсаюз араўдаваў ратушу — помнік архітэктуры XVII стагоддзя. Увесь гэты час будынак не рамантаваўся. Два гады назад ад пажару, прычыны якога засталіся нявысветленымі, згарэлі драўляныя канструкцыі, абрунуліся вежы. Прыклады такіх адносін да помнікаў архітэктуры можна прыводзіць яшчэ. Думаецца, новы Закон дасць магчымасць больш дзейсна змагацца з падобнымі фактамі, прыцягнуць вінаватых да адказнасці.

Карэспандэнт:

— Сур'ёзнай праблемай, відаць, застаецца і захаванне архітэктурных ансамбляў у гарадах?

І. Клімаў:

— На працягу 1973—1975 гадоў па даручэнню Таварыства выкладчыкі кафедры тэорыі і гісторыі архітэктуры Беларускага політэхнічнага інстытута зрабілі абследаванне 22 гарадоў рэспублікі, якія захавалі старую ансамблевую забудову. Былі складзеныя схемы і планы гэтых частак з асноўнымі помнікамі архітэктуры, вызначаны зоны рэгулявання забудовы кварталаў і г. д. Матэрыялы былі разасланы выканкомам гарадскіх і раённых Са-

БЕРАГЧЫ

дзена пашпартызацыя помнікаў архітэктуры. Да чаго гэта прыводзіць, сведчыць праект зносу старажытнай часткі Мінска, так званая «верхняя горада», які вельмі каштоўны ў гістарычных і архітэктурных адносінах. Займае ён невялікую тэрыторыю ў межах плошчы Свабоды і вуліцы Інтэрнацыянальнай, Энгельса, Герцэна, Бакуніна, Музычнага завулка. Гэты раён захоўвае не толькі характэрныя рысы старога Мінска, але і памяць аб гістарычных падзеях і выдатных дзеячах рэвалюцыі. Трэба прыкласці ўсе намаганні, каб яго захаваць.

Цяпер я хачу падзяліцца думкамі з чытачамі газеты яшчэ аб адной праблеме, якой мы займаемся і вырашыць якую лятэй пасля прыняцця новага Закона.

Я маю на ўвазе ахову помнікаў археалогіі. Членамі Таварыства праведзена немалая работа па іх выяўленню. Цяпер на тэрыторыі рэспублікі зарэгістравана каля 10 тысяч археалагічных помнікаў. Вывучэнне многіх з іх, як, напрыклад, ля Брэста, дало вельмі цікавыя навуковыя матэрыялы аб побыце і культуры нашых далёкіх продкаў.

І ўсё ж такі нам трэба яшчэ шмат працаваць у гэтым напрамку. У першую чаргу неабходна наладзіць больш дзейсную ахову помнікаў. Не сакрэт, што некаторыя з іх знішчаюцца. Напрыклад, у вёсцы Востраў Пінскага раёна ў выніку пракладкі кар'ераў разбурана неалітычнае пасяленне, у вёсцы Барысаўшчына Хойніцкага раёна гарадзішча перасечана асушальнай канавай і г. д.

Быда ў тым, што ў рэспубліцы не складзены яшчэ карты з дакладным вызначэннем усіх археалагічных помнікаў. На наш погляд, гэта вялікая недапрацоўка сектара археалогіі Інстытута гісторыі АН БССР. Неабходна, каб нашы вучоныя, спецыялісты склалі ўдакладненыя спісы помнікаў з прывязкай іх на мясцовасці для кожнага раёна, каб потым давесці гэтыя спісы да мясцовых улад.

Карэспандэнт:

Амаль кожны помнік гісторыі, культуры, мастацтва не толькі каштоўнасць сама па сабе, ён утрымлівае ў сабе вялікі эстэтычны, маральны, выхаваўчы патэнцыял...

І. Клімаў:

— Я зразумеў вашу думку. Калі гаварыць аб прапагандысцкай рабоце Таварыства, дык тут мы маем немалыя здабыткі. З мэтай шырокай папулярнасці помнікаў гісторыі і культуры і на гэтай аснове выхавання глыбокіх пачуццяў савецкага патрыятызму і пралетарскага інтэрнацыяналізму, пры цэнтральных і мясцовых саветах Таварыства створаны бюро прапаганды, якія аб'ядноўваюць больш як 2.300 лектараў — спецыялістаў у галіне гісторыі, археалогіі, архітэктуры, этнаграфіі і г. д. Актыўны ўдзел у рабоце бюро прымаюць акадэмік АН БССР І. Краўчанка, член-карэспандэнт У. Няфёд, дактары навук І. Чантурыя, З. Капыскі, А. Залескі, ветэраны Вялікай Айчыннай вайны, Герой Савецкага Саюза І. Жыгараў, Р. Мачульскі, Я. Вайнруб і многія іншыя.

Толькі за два апошнія гады было прачытана больш як 40 тысяч лекцый.

У арсенале прапагандысцкай работы Таварыства розныя формы і метады. Сярод іх значнае месца займае выдавецкая дзейнасць. За апошні час былі выпушчаны такія працы, як «Помнікі У. І. Леніну ў Беларусі», «Помнікі Кастрычніцкай рэвалюцыі ў Беларусі», «Беларусь — рэспубліка баявой славы» і г. д. Толькі летас у абласцях было выдадзена больш чым 60 плакатаў, буклетаў, лістовак, 37 тэматычных распрацовак ў дапамогу лектарам і дакладчыкам.

Вось што ў агульных рысах я хачу сказаць на гэтым пытанні.

Цяпер усе нашы сілы, намаганні павінны быць сканцэнтраваны на ўзмацненні работы па ахове і прапагандзе помнікаў гісторыі і культуры, рэвалюцыйнай, баявой і працоўнай долбесці народа. Прыняты Закон — новае сведчанне ленінскіх адносін нашай партыі і дзяржавы да культурна-гістарычнай спадчыны — дасць нам магчымасць працаваць з яшчэ большай аддачай, большай карысцю.

Інтэр'ю правёў М. ЗАМСКІ.

ТАК НАРАДЖАЕЦЦА ПРЫГАЖОСЦЬ

Назва вёскі празрыстая і пашчотная, як вада ў Прыпяці... Дно ў рацэ такое светлае, нібыта яно не пяском, а дробным жэмчугам выслана. У змроку перасякаюць раку белыя чароды гусей. Пльвучы дадому. Па-свойму аб чымсьці «перагаворваюцца». На высокім беразе паяўляецца жанчына ў хустцы, жакете, ботах — як і належыць тут хадзіць у асеннюю пару.

— Цеценькі, цеценькі! — пльвуча кліча жанчына. І гусі адказваюць ёй высокім трубным гогатам — узрадаваныя, што іх сустракае гаспадыня.

У гаспадарцы Настасі Сцяпанаўны Маркечка ўсё дагледжана. Утульна, чыста і прыгожа ў хаце. Частка пакою, дзе стаіць грубка, адгароджана сацінавым полагам з велізарнымі аранжава-чырвонымі кветкамі, падобнымі да вярціны, што да самай восені палымнеюць у кветніку. Заслона гэтая, трэба сказаць, з вялікім густым падабраным, — бадай адзінае ўбранне хаты, кувленае ў магазіне. Астатняе ходнікі, абрусы, поцілкі на канале і лойках — усё выткана нястомнымі і ўмелымі рукамі Настасі Сцяпанаўны. «Нічога няма ў мяне кулёнага», — пацвярджае майстрыца. Яна працуе ў саўгасе, а ткацтвам займаецца, як і ўсе, зімовымі вечарамі. І, вядома, не адны ўмелыя рукі маюць дачыненне да гэтых рэчаў. Іх парадзіла фантазія, перакладзеная на няпростую «арыфметыку» ткацкага майстэрства. Фантазія ж бярыцца не бог ведае адкуль. Майстрыцы — яны амаль у кожнай хаце, а Настася Сцяпанаўна лічыцца самай таленавітай — глядзяць і часопісы, і розныя тканіны, што прывозіць з горада, і пераймаюць узоры адна ў адной. Вучацца не толькі ткаць, але і бачыць. Хто не бачыў самых звычайных качаноў капусты? А вось Настася Сцяпанаўна «адностравала» капусту стылізавана, націтал пышных суквеццяў — атрымаўся ўзор, які ўжо быў пад назваю «качаньні». Або «кацячыя лапкі» — ромбікі з крыху выгнутымі краямі, ад чаго асабліва «вострымі» здаюцца вузгалі. У іх, вядома, немагчыма «пазнаць» звычайную качачую лапку, але матыў узору падказаны тонкай назіральнасцю майстра, якая падкрэслівае мастацка-выразнае ў звыклым.

«Качачыя лапкі» вытканы ў Настасі Сцяпанаўны ходнікі. Усяго ў два колеры. Адзін варыянт — чорны з малінавым, другі — чорны з цагляна-аранжавым. Гэта самы просты ўзор, які атрымліваецца лёгка, нібы сам па сабе.

Посцілкі — «просцілкі», як гавораць тут — ткуцца куды больш складана: спосабам пераборнага ткацтва. Кросны ў вёсцы вельмі простыя. У іх няма рэмізанай сістэмы, якая дазваляе адной ткачыце ўпраўляцца з работай. Жанчыны збіраюцца па тры (часам па дзве). Адна завіхаецца з утокамі і бёрдам, другая — падймае шнур, які кіруюць ніцямі асновы, трэцяя — дошчачку падкладае, каб свабодна ішоў уток. Чым больш складаны малюнак, тым больш шнуроў. Калі майстрыца гаворыць, што ткала, напрыклад, у дзевятнаццаць шнуроў, гэта «вышэйшы пілатаж». Справа працаёмкая. За тыдзень, калі працаваць па вечарах, тэцца адна поцілка, якая складаецца з дзвюх палос. Кампазіцыі ўзораў складаныя. Кожная паласа — асіметрычная. А калі яны злучаюцца, атрымліваецца ўзор, які разыходзіцца «вянкамі» ад цэнтра, а па краях акаймаваны арнамантам, які называецца «беражок». Узоры рознага тыпу. Адны майстрыцы аддаюць перавагу геаметрычным арнаментам, больш строгім і трады-

Жывуць мастачкі ў Галубіцах

цыйным, іншыя раслінным, хаця і прыводзяць іх у выразную геаметрычную сістэму, таму што без яе не будзе гармоніі. А Ганна Адамаўна Браім часам тэз і аленяў, і галубоў у казачных раслінах. У такіх работах не хапае пачуцця стылю. Але высокаму майстэрству Ганны Адамаўны трэба аддаць належнае.

ХТО Ж ПАДТРЫМАЕ ТРАДЫЦЫЮ!

Напэўна, кожны з нас захацеў бы мець у кватэры такую «просцілку» — часцінку добрай душы Палесся. Але калі вы задумаеце купіць яе ў Галубіцах — прыйдзеце расчараваць — нічога ў вас не атрымаецца. «Зраблю сама сабе, — гаворыць Настася Сцяпанаўна, — няхай свая работа будзе. Дзецям і ўнукам застаецца». Не «таварная» тут вытворчасць.

А патрэба ў майстрах, якія працуюць не толькі для сябе, але і на продаж, вельмі вялікая. Напрыклад, Мазырская фабрыка мастацкіх вырабаў ужо не толькі ў сваім Мазырскім раёне шукае ткачых-надомніц, а і ў суседнім з ім Петрыкаўскім, дзе ва ўсіх вёсках, як і ў Галубіцах, ткуць. Вяртосы-мастачкі жывуць па ўсёй Беларусі, а кадры трэба «днём з агнём» шукаць. Майстрыцы ж усе пажылыя. Самая маладая з іх — Настася Сцяпанаўна, а ёй 46 гадоў. Моладзь ткацтвам не займаецца.

Некалі само жыццё не давала згаснуць народнаму рамству: не сатчэш — не будзеш мець неабходных рэчаў. Цяпер жа можна ўсё купіць — і габелен, і поцілкі. Вядома, не такія, якія робяцца ўручную, але таксама прыгожыя. Навошта ж вочы сляпіць? Ніхто з дзяўчат не бачыць у ткацтве ні захаплення, ні тым больш, будучай сваёй прафесіі. А захапленне прыгажосцю, асабіста створанай? У моладзі яго не выхавалі. Ні тыя ж маці і бабулі, ні школа. Вось ужо і ўтварыўся «псіхалагічны бар'ер» — дзяўчынкі ставяцца да майстэрства старэйшых як да нечага адмыслага, непатрэбнага...

Як жа цяпер разбурыць гэты бар'ер? Хто можа пераканаць моладзь, што прафесія народнага майстра не менш неабходная, ганаровая і сучасная, як і мноства іншых, што не павінны мы бесклапотна губляць сваё духоўнае багацце?

Ніхто не сказаў бы пра гэта больш аўтарытэтна, чым школа. А школа-дзясцігодка ў Галубіцах добрая, адна з лепшых у раёне. Але пра народнае мастацтва і гутаркі ў ёй не вядуць. Прафесіянальная арыентацыя школы — вывучэнне трактара. Карысная, патрэбная арыентацыя. Але ж і эстэтычнае выхаванне таксама неабходна. А традыцый мясцовай творчасці далі б для яго жыць і наглядны матэрыял.

Дырэктар Галубіцкай школы, гісторык Віктар Рыгоравіч Маслаў ведае свой край і яго традыцыі. Лічыць, што навучанне традыцыйнаму ткацтву забяспечыла б будучыню гэтаму віду народнай творчасці. Але арганізацыя такога навучання ўяўляецца яму «ўтоніяй». Усе чакаюць, што хтосьці «зверху» павінен паклапаціцца пра гэта. А дзяржаўныя ж рашэнні аб навучанні школьнікаў мастацкаму рамству прыняты даўно, у 1968 годзе.

Патрэбна цяпер асабістая ініцыятыва. Не парушаючы прафесіянальнай падрыхтоўкі хлопчыкаў, можна было б арганізаваць індывідуальнае навучанне дзяўчынак у майстрыц. Для гэтага трэба толькі звязацца з Міністэрствам мясцовай прамысловасці рэспублікі, якое, будучы зацікаўленым у падрыхтоўцы маладых кадраў, мае і сродкі на аплату такой формы іх падрыхтоўкі.

Дарэчы сказаць, прафесія ткачыні немалое значэнне мела б для працаўладкавання моладзі ў вёсцы. Мясцовы саўгас работай усіх не забяспечвае, і некаторыя маладыя людзі вымушаны пакідаць вёску. Паводле ж планаў Міністэрства мясцовай прамысловасці БССР, у гэтых раёнах будучы ў бліжэйшы час стварацца апорныя базы — цэнтры па рабоце з народнымі майстрамі.

...У Мінску на вялікім міжшкольным вытворчым камбінаце, сярод трынаццаці прафесій, якія прапануюцца вучням 9—10 класаў, вядзецца выкладанне мастацкай вышыўкі. Народнай творчасці ў яго справядлівым выглядзе ў Мінску, як і ва ўсіх буйных гарадах, няма. Але вывучэнне народных традыцый беларускай вышыўкі (усіх швоў, прыёмаў кампазіцыі і колеравай культуры) пад кіраўніцтвам спрактыкаваных педагогаў робіць цяпер магчымым падрыхтоўку маладых майстрыц у горадзе. І трэба ба-

чыць, з якім захапленнем дзяўчынкі (і нават некаторыя хлопчыкі) засвойваюць гэтае мастацтва! Празвінеў знак — ніхто не зрываецца з месца, працягваюць вышываць на перапынку. Настаўніца просіць — адпачніце, воць стомяцца! «Псіхалагічнага бар'ера» — як не было. З'явілася любімая справа, можа нават, — прафесія.

Дзякуючы дзяржаўным мерам і карпатлівай, працаёмкай рабоце педагогаў адраджэнца мастацтва, якое яшчэ некалькі гадоў назад, здавалася, аджывае свой век.

Добра было б навучаць традыцыйнаму мастацтву ткацтва ў Слуцку — старажытным цэнтры вытворчасці славуных слугіх паясоў. Адна са школ горада рыхтуе кадры для мастацкага прадпрыемства, што дазволіць гэтую вытворчасць пашырыць, каб задуліць попыт на ўнікальныя вырабы.

Такіх школ у рэспубліцы каля трыццаці. Але ўсе яны знаходзяцца толькі ў гарадах, пераважна, у буйных. Вёска ж, сэрца народных традыцый, дзе, здавалася б, значна прасцей арганізаваць навучанне маладых майстроў, апынулася па-за межамі гэтых маштабных і дзейных мер, якія ўнімаюць прэстыж народнага мастацтва і даюць яму новае жыццё.

У вёсцы няма праблем, характэрных для горада — як вучыць моладзь народнаму мастацтву. Тут жывуць майстры самага высокага класа — майстры традыцыйнага народнага мастацтва. А вучыць яны могуць так, як спакон веку — дзеці працуюць побач з дарослымі і пераймаюць іх майстэрства. Чэрпаюць вопыт, у якім закладзены вопыт пакаленняў, праходзяць курс народнай эстэтыкі, набываюць неабходныя навыкі.

Э. ПУГАЧОВА.

Петрыкаўскі раён.

Ганна Іванаўна Палашчын з вёскі Макраны Семенаўскага сельскага Савета Капыльскага раёна. Фота Ул. КРУКА.

З ПОШТЫ «ЛіМа»

У Цэнтральнай выставачнай зале Масквы закрылася Усеаюзная выстаўка «Малодосць краіны», на якой было прадстаўлена каля 3 тысяч твораў 1.500 маладых мастакоў з усіх рэспублік нашай краіны. На абмеркаванні, якое адбылося перад закрыццём, выступілі мастакі старэйшага пакалення Г. Салахаў, Я. Кібрык, мастацтвазнаўцы Л. Яблонская, А. Каменскі, удзельнікі выстаўкі. Было адзначана, што маладыя мастакі праяўляюць вялікую цікавасць

ЧАМУ ТАК ЗДАРЫЛАСЯ?

да чалавека, пастаянна павышаюць сваё прафесіянальнае майстэрства, шукаюць шляхі ўдасканалення майстэрства.

Выстаўка сапраўды была цікавая. Было прыемна ўбачыць у зале работы маладых мастакоў нашай рэспублікі. Але сярод трох тысяч твораў мы з цяжкасцю адшукалі толькі каля дваццаці работ жывалісу, графікі, дзве скульптуры.

А між тым рэспубліканская выстаўка «Малодосць краіны», праведзеная ў Мінску, дека-

зала, што сярод маладых мастакоў Беларусі шмат таленавітых майстроў жывалісу і графікі, скульптуры і прыкладнага мастацтва, работы якіх маглі б заняць дастойнае месца ў выставачнай зале Масквы.

Выстаўку ў Маскве наведала звыш 100 тысяч чалавек. Якое ж уражанне яны вынеслі пра творчасць маладых беларускіх мастакоў? Безумоўна, далёка не поўнае.

Чаму так здарылася? Выходзіць, што ў Мінску

не ведалі, калі адбудзецца пасяджэнне адборчай камісіі маскоўскага выставачнага камітэта і не паспелі аб'явіць аб ім мастакам у абласцях, каб яны падрыхтавалі свае работы для выстаўкі. Сёлета ў Рызе праводзілася Усеаюзная выстаўка паркавай скульптуры, якая выклікала вялікую цікавасць у глядачоў. Але і там не аказалася работ беларускіх мастакоў.

За лепшых работ, якія дэманстраваліся на Усеаюзнай выстаўцы

«Малодосць краіны», аўтарам уручылі дыпломы і грашовыя прэміі. Узнагароджваліся мастакі з Масквы і Кіева, Таліна і Новасібірска, Растова-на-Доне, Ташкента і Баку. Адзначана было звыш ста ўдзельнікаў. Сярод іх — некалькі мастакоў з Беларусі. Гэта Селяшчук, Стасевіч, Лівенцава, Каткова. А магло ж быць больш.

Вяртаючыся да рэспубліканскай выстаўкі ў Мінску, хачу сказаць, што, на мой погляд, гэта была значная падзея ў мастацкім жыцці рэспублікі за апошнія гады. Парадавала актыўнасць

маладых, іх узрослае майстэрства, глыбіня тэм, глыбокі псіхалагізм многіх работ. І тым не менш ні Саюз мастакоў Беларусі, ні ЦК ЛКСМБ не палічылі патрэбным адзначыць лепшыя работы і іх аўтараў хаця б граматамі.

Мне здаецца, надышоў час больш сур'ёзна ставіцца да тых, хто стварае мастацкія каштоўнасці нашай рэспублікі, хто імкнецца шукаць новае ў мастацтве.

В. ЦЕРАБУН,
скульптар, лаўрэат
прэміі Ленінскага
камсамола Беларусі.

Самед ВУРГУН

«ХАЧУ, КАБ СЛЕД ПАКІНУЎ МОЙ ПАХОД...»

Пры вогнішчы цяплом нас ахіне.
Хай тое, што скажу, не надта мудра,
Ды мудрасць друга—выслухаць мяне.
Пакуль кахаць і пець гарыць жаданне,
Пакуль я прагну сонца і вады,
Прадоўжыць трэба поўдзень і світанне,—
Спяшацца мне
Яшчэ няма куды.

Маё каханне!

Што узрост мой значыць!
Няхай гады ляцяць, як скакуны.
Я меней бачыў, чым хацеў пабачыць!
Давай з табой абойдем шар зямны!
Калі маіх лятункаў лёгкі ветразь
Закіне нас у мора да пары,
Мы пройдзем небяспекі кіламетры
І ў завадзі не кінем якары.
Магчыма, зорка нада мной узьдзе,
Знайду яе, магчыма, праз гады.
Мне ясны дзень і змрочны
не абрыдзеў,—

Спяшацца мне
Яшчэ няма куды.

За паляўнічым, самым лепшым другом,
Хадзіў я па лясках, нібыта ценя.
Давай яшчэ паходзім летнім лугам
І кожнай кветцы скажам: «Добры

дзень!»

Рука да кветкі дацягнуцца хоча,
Не для таго, каб рваць або зразаць,
А каб зірнуць у радасныя вочы
І добрыя ёй вочы паказаць.
Раскрыюцца яны па добрай волі,
Пялёсткі ўсцелюць нашыя сляды.
Я не спяшаюся, як тыя ветры ў полі,—

Спяшацца мне
Яшчэ няма куды.

Плые павольна хмара сярод ночы,
Рака паціху хвалямі шуміць,
Каб да драбніцы ўбачылі ўсё вочы,
Каб я нічога ўжо не мог забыць.
Не думай, што змарыўся я ў паходзе,
Хачу, каб след пакінуў мой паход.
Калі пражыць не суджана стагоддзе,
Хачу за дзень пражыць дзесятак год.
Хай не спяшаецца пяро ў руцэ паэта,
І не прыспешвае жыццё свае хады.
Будзь доўгі, дзень! Плыві,

мая планета! —

Спяшацца мне
Яшчэ няма куды.

СТАТУЯ МАЦІ

І мрамуром, і бронзай гарады
Прыбрала шчодро нашая планета.
Мастацтва скрозь пакінула сляды —
На вежах, на калонах, парапетах.

Натхнёны майстра ад сівой скалы
Халодны камень адкалоў з запасам,
І ён ажыў — то коні, то арлы
Ляцяць над гарадамі і над часам.

Гудуць над імі дождж і перуны,
Сячэ мароз і завіруха кружыць,
Але вятрам не скорача яны,
І прыгажосць ужо ніхто не зрушыць.

Даўно мастак жыццё ўдыхнуў навек
У шэры пласт каменнае пароды,
Бо сапраўды — вялікі чалавек,
Любімы сын і ўладар прыроды!

У нашай краіне шырока адзначаецца 70-годдзе з дня нараджэння вядомага савецкага паэта Самеда Вургунна.

Нараджаны сусветнай бурай Кастрычніка, выхаваны ў атмасферы ленинскай дружбы народаў, Самед Вургун быў сялянска-азербайджанскай савецкай паэзіі, выдатным драматургам, буйным тэатрыкам і арганізатарам літаратурнага працэсу.

Прадаўжальнік традыцый сваіх вялікіх папярэднікаў і бессмяротных настаўнікаў — Нізамі, Фізулі, Мірзы Фаталі Ахундава, ён стварыў бліскуючую паэзію, якая клікала да новага жыцця, на падзвігі імя будучыні свабодных пакаленняў.

Я НЕ СПЯШАЮСЯ...

У зорках неба, з мора свішча вецер,
Падымем шклянкі, каб сустрэць зару.
Я не кажу: «Забудзьма ўсё на свеце»,
«Душу крыху сагрэем»,—гавару.
Хай позніцца світанне. Ноч, як футра,

іоць, а як спяваюць, мяркуюць самі...
Цяпер у народным хоры больш чым 60 чалавек. Ёсць аркестравая група, у якую ўваходзіць 12 музыкантаў.

Нашы калектывы двойчы паспяхова выступілі ў сталіцы Беларусі, па рашэнню ЦК ЛКСМБ выязджаў на ўдарны камсамольскі будоўлі — Наваполацкі хімкамбінат і Лукомльскую ДРЭС. Слухалі нашыя песні жыхары Роўна і Ровенскай вобласці. У лістападзе 1973 года хор гастраліваў у Венгерскай Народнай Рэспубліцы. Ён — лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Магілёўшчыны, лаўрэат першага рэспубліканскага агляду-конкур-

культуры імя Н. К. Крупскай Генадзь Пятровіч Обух строга і патрабавальна да сябе і іншых. Але яго паважваюць, да яго прыслухваюцца. Таму што ён самааддана любіць харавое мастацтва. І яго патрабавальнасць — ад гэтай улюбёнасці.

Артысты хору з'яўданы моцнай дружбаю. Яны ўсе — нібы адна сям'я. За шаснаццаць гадоў творчай дзейнасці ў хоры ўсталяваліся свае традыцыі. Гэта ўрачысты прыём навічкоў, віншаванні з днём нараджэння, камсамольскія вяселлі, провады ў Савецкую Армію, на вучобу.

Многія харысты паступілі вучыцца ў музычны і культурна-асветныя вучылішчы, інстытут культуры. Некаторыя ўжо працуюць у прафесійна-навуковых калектывах, кіруюць самадзейнасцю. Так, напрыклад, саліст хору Л. Якушаў узначальвае хор культурна-асветнага Магілёўскага раёна. В. Банькоўскі — ваяцкі ансамбль Магілёўскага бібліятэчнага тэхнікума. В. Казлоўская — калектыв мастацкай самадзейнасці Шчоглінскай сярэдняй школы Магілёўскага раёна. В. Крывашэін працуе ў самадзейным калектывам ГНТБ-4 горада Магілёва.

Цяпер у рэпертуары хору больш чым 50 твораў. Гэта рускія і беларускія народныя песні, песні савецкіх кампазітараў. З асаблівай цікавасцю калектыв працуе над беларускімі народнымі песнямі, многія з якіх запісаны харыстамі ў час гастрольных паездак па Магілёўшчыне.

Калектыв мае цесную сувязь з Саюзам кампазітараў Беларусі, кампазітарамі-землякамі В. Макеевай і заслужаным работнікам культуры БССР Л. Ячневым, якія дае плённыя вынікі.

Творчая дружба звязвае ўдзельнікаў народнага хору магілёўскіх швейнікаў з Дзяржаўным народным хорам БССР, мужчынскім народным хорам Мінскага аўтазавода, Магілёўскай харавой капэлай, народным хорам дзяржарк Варатынскага сельскага клуба Бабруйскага раёна і іншымі творчымі калектывамі.

Цяпер у артыстаў-аматараў асабліва напружаная пара: паралельна з падрыхтоўкай да трэцяга тура I Усеаўскага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных развучваюцца песні, якія ўводзіць у святую праграму, прысвечаную 60-гадоваму юбілею Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі.

А. ГОЛЫШ.

ПАЭТЫ
БРАТНІХ
РЭСПУБЛІК

Я над берлінскай плошчаю на свяце
Фігуру ўбачыў самай простаю маці.

Сярод руінаў статуя стаяла,
Яе не закрануў ніводзін бой,
Яна красою мацярынства ззяла,
І цэлы свет адсюль адкрыўся ёй.

Адной рукою кнігу прытуліла,
Другою моцна сціснула пяро,
І галаву скаскава нахіліла—
Увага ўся, пашчота і дабро.

Салдацкія магілы год за годам
З'яўляліся, раслі, як сведкі зла.
А маці, узмужнелая з народам,
Магчыма, маці Тэльмана была.

Ад пораха не задыміўся волас,
Ад куляў не відаць слядоў на лбе.
Яна маўчыць, але жаночы голас,
Як грозны кліч, гучыць у барацьбе

За новы свет, за шчасце, за свабоду!
Прыносіла пжкельная вайна
Пакуты невыносныя народу,
І толькі не сагнулася яна.

Берлін ажыў, і стройныя калоны
Праходзяць урачыста перад ёй,
Нясуць непераможны сцяг чырвоны,
Авеяны народнай барацьбой.

І мне здаецца, гэтая жанчына
Ідзе з усімі ў радасным страі,
Вітае кожнага байца, як сына,
Што перамог у праведным баі.

Пераклаў С. ПРАХОЎСКИ.

А ПЕСНЯ ЖЫЦЬ ПАМАГАЕ

Неяк на адным з канцэртаў народнага хору Магілёўскай швейнай фабрыкі імя Валадарскага глядачы наспрастлі расказаць аб людзях, якія ў ім спяваюць.

І вось на сцэне сталі паўкругам у яркіх нацыянальных касцюмах артысты-аматары. Наперад выйшла статная смуглявая дзяўчына. Яна сказала:

— Я — салістка хору. Прозвішча — Сяргеева, а завуць Любай. Біяграфія мая простая. Працую на фабрыцы швачкай. А пасля змены хаджу на рэпетыцыі хору, спяваю. Сяброўні таксама работніцы фабрыкі. Адным словам, народ працоўны. У рабоце ўсе старанныя, усялякую працу паважа-

су народных самадзейных калектываў прафсаюзаў Беларусі, дыпламант другога тура Усеаўскага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных.

...Удзельнікі хору разумеюць, што мастацтва не даецца без штодзённай працы, без творчага пошуку.

— Думаецца, спяваць лёгка? — пытае, усміхаючыся, Галіна Зубін. — Ого! І галасы ў многіх з нас ёсць, а калі прыйшлі ў хор, дык спачатку нічога не атрымлівалася. Як кажуць, хто ў лес, а хто па дрывы.

Сёння хор стаў сапраўднай школай пеўчага майстэрства. Кіраўнік яго — выпускнік Ленінградскага інстытута

Спявае салістка хору Любоў Сяргеева.

Фота аўтара.

ПА СЛЯДАХ ВЫСТУПЛЕННЯ

«ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА»

«САЮЗ ЗЯМЛІ І ВАДЫ»

У рэдакцыю паступаюць водгукі на артыкул пад гэтай назвай, апублікаваны на старонках штотыднёвіка 17 верасня гэтага года.

Артыкул аб захаванні прыроды Палескага краю прыцягнуў увагу Міністэрства меліярацыі і воднай гаспадаркі БССР. Намеснік міністра С. К. Аплевіч паведаміў рэдакцыі, што «ў праектах меліярацыі зямель і водагаспадарчага будаўніцтва прадугледжваюцца спецыяльныя мерапрыемствы па ахове прыроды і рацыянальнаму выкарыстанню прыродных рэсурсаў і, ў першую чаргу, на стварэнне асушальна-ўвільготненых сістэм, працоўны супрацьраўніжыя мер, захаванні ўрадлівасці глебы і інш. Вялікая ўвага таксама надаецца стоку паводкавых вод. Схема асушэння і асваення зямель Палесся прадугледжвае, напрыклад, будаўніцтва 34 вадасховішчаў, 25 рыгасяў і 410 сажалак. Зараз інстытут торфа Акадэміі навук БССР на азёрах Чырвонага і Вечар праводзіць эксперыментальныя работы з мэтай выпрацоўкі найбольш эфектыўнай здабычы сапрапеляў на ўгнаенне і ачысткі азёр ад заглаивання».

Намеснік начальніка Галоўпалессяводбуда Л. С. Шкабаро піша ў рэдакцыю, што газета правільна скіравала ўвагу грамадскасці на актуальную праблему — неабходнасць захавання азёр і ў прыватнасці Чырвонага, паляпшэнне іх воднага рэжыму, будаўніцтва вадасховішчаў для акумуляцыі вясновага стоку вады ў рэках. Галоўнае зараз — гэта ачыстка возера Чырвонага ад сапрапеляў і комплекснае выкарыстанне водных рэсурсаў акаляючай яго тэрыторыі.

Канчаткова будзе вырашана гэтая праблема з увадам у строй воднай сістэмы Свіслач—Пціч—Салігорскае вадасховішча — возера Чырвонае.

Савецкі Саюз даўно вядомы ва ўсім свеце як самая чытаючая краіна. Любоў да кнігі стала ў СССР тыповай рысай сацыяльнага жыцця. Веданне літаратуры і валоданне ўласнай бібліятэкай характэрна для самых розных катэгорыяў насельніцтва нашай краіны — інтэлігенцыі, рабочых, калгаснікаў, навучэнцаў. Савецкія людзі маюць выдатныя магчымасці для азнаямлення з творамі заходніх пісьменнікаў. Толькі з 1971 года ў СССР перакладзена з 48 замежных моў і выдадзена каля 10 тысяч назваў кніг агульным тыражом у 360 мільянаў экзэмпляраў.

твораў гэтай савецкай серыі. Выдавецкая фірма «Пліум паблішынг карпаратыў» перакладае на англійскую мову і распаўсюджвае па ўсім свеце больш за 100 навукова-тэхнічных часопісаў, якія выходзяць у СССР. Выдавецкая арганізацыя «Інтэрнэшнл арт энд саенс прэс» перадрукоўвае артыкулы з 70 савецкіх грамадска-палітычных, навуковых і літаратурна-мастацкіх выданняў.

І ўсё ж... Некаторыя дзеячы і арганізацыі ЗША — грамадскія, палітычныя, выдавецкія — узводзяць бар'еры на шляху савецкай кнігі.

Наглядзячы на тое,

ЗА РАЗВІЦЦЕ КУЛЬТУРНАГА СУПРАЦОЎНІЦТВА

ВУЛІЦА З АДНАБАКОВЫМ РУХАМ

Савецкі Саюз падпісаў пратаколы аб узаснаванні паміж імі выпуску перакладной літаратуры і на іншых пытаннях выдання кніг з выдавецкімі цэнтрамі сацыялістычных краін, а таксама з многімі фірмамі капіталістычных і развіваючыхся дзяржаў. Сярод заходніх фірм, якія ўстанавілі з СССР дзелавыя кантакты, можна назваць такія буйныя амерыканскія фірмы, як «Макмілан», «Пліум паблішынг», «Уайл энд санс», «Грольер энд'юкейшнл карпаратыў». Далучэнне СССР да міжнароднай аўтарскай канвенцыі дазволіла нашай краіне значна пашырыць міжнародныя сувязі ў галіне кнігавядання. Цяпер савецкія выдаўцы сумесна з калегамі з замежных краін рыхтуюць да выпуску каля 150 выданняў. Усё большую папулярнасць на сусветным рынку набываюць творы савецкіх пісьменнікаў і вучоных.

У прыватнасці, у апошнія гады актывізавалі сваю дзейнасць амерыканскія выдавецкія фірмы. Так, фірма «Макмілан» распачынае выданне савецкай навуковай фантастыкі. Падпісаны кантракты на выданне першых 30

што савецкім арганізацыям удалося заключыць з амерыканскімі выдавецкімі фірмамі шэраг кантрактаў, дыспрапорцыя ў выданні перакладной мастацкай літаратуры ў СССР і ЗША ў наўнянасці. Па колькасці назваў і тыражах пераклады кніг савецкіх пісьменнікаў, якія выдаюцца ў Злучаных Штатах, не могуць ісці ні ў якае параўнанне з багаццем і разнастайнасцю перакладаў твораў амерыканскіх пісьменнікаў, што выдаюцца ў СССР. Прычым ільвіная доля выданняў у ЗША падае на кнігі пісьменнікаў і паэтаў, творчасць якіх стаіць далёка ад асноўнай магістралі развіцця савецкай літаратуры. Гэта творы В. Пільняка, М. Гумілёва, О. Мандэльштама, Б. Пастернака. Масавым тыражам выпускаюцца кнігі пісьменнікаў-эмігрантаў, якія сталі воарагамі савецкага грамадства, савецкай ідэалогіі: А. Салжаніцына, Ул. Максімава, А. Галіча, А. Сінлюскага і іншых.

У той жа час кнігі выдатных савецкіх пісьменнікаў друкуюцца вельмі абмежаванымі тыражамі і да выданняга часу падвяргаліся

хітрай апрацоўцы, забяспечваліся прадмовамі «саветолагаў» тыпу Глеба Струве, Барыса Філіпава, Гутарка ідзе пра творы А. Блока, В. Брусавы, Ул. Маякоўскага, А. Талстога, М. Шалахава, У. Іванова, А. Фадзеева, М. Астроўскага, Э. Багрыцкага, І. Эрэнбурга, Э. Казакевіча.

Пра ўсё гэта нельга забываць, параўноўваючы выданні кніг амерыканскіх аўтараў у Савецкім Саюзе. Савецкія людзі, пачынаючы са школьнікаў і заканчваючы пенсіянерамі, чытаюць на рускай і англійскай мовах кнігі Э. Хэмінгвэя, Ф. Купера, Д. Лондана, М. Твэна, Т. Драйзера, Г. Бічэр-Стоу, Ф. Брэт-Гарта, Г. Лангфела, Э. По, О'Генры, У. Сараяна і многіх іншых.

Выступаючы на Канферэнцыі камуністычных і рабочых партыяў Еўропы ў Берліне, Генеральны сакратар ЦК КПСС Л. І. Брэжнеў адзначыў, што ў адпаведнасці з Заключным актам агульнаеўрапейскай нарады ў Хельсінкі СССР прыняў дадатковыя меры для павелічэння абмену кнігамі, фільмамі, творами мастацтва.

У апошні час на Захадзе раздаюцца галасы, якія сцвярджаюць, што палітыка разардкі, састаўнай часткай якой з'яўляецца развіццё культурнага супрацоўніцтва, нібыта з'яўляецца «вуліцай з аднабаковым рухам», г. зн. выгадная толькі Савецкаму Саюзу. Наўрад ці трэба казаць, што культурнае супрацоўніцтва, узаемнае азнаёмленне народаў з культурнымі каштоўнасцямі, шэдэўрамі літаратуры карысна ва ўсіх планах, служыць паглыбленню ўзаемаразумення, стварэнню атмасферы давер'я, а значыць — справе міру. Што датычыць кнігаабмену, то факты гавораць самі за сябе. Савецкія людзі маюць больш магчымасцей знаёміцца з амерыканскай літаратурай, як класічнай, так і сучаснай, чым амерыканцы з савецкай. У гэтым сэнсе кнігаабмен паміж СССР і ЗША, на жаль, сапраўды застаецца пакуль «вуліцай з аднабаковым рухам».

Г. ДРУБІН,
старшы навуковы супрацоўнік Усесаюзнай кніжнай палаты.
ТАСС.

Прэм'ера ў Мадрыдзе

У адным з буйнейшых мадрыдскіх тэатраў нядаўна адбылася прэм'ера п'есы «Эл Адэфесіо» («Недарэчнасць») Рафаэля Альберці, вядомага іспанскага паэта і драматурга, лаўрэата Міжнароднай Ленінскай прэміі «За ўмацаванне міру паміж народамі».

Рафаэль Альберці. Імя гэтага чалавека вядома ўсю літаратурнаму свету планеты. Ён нарадзіўся ў сонечнай Андалузіі — жамчужыне Іспаніі ў сям'і сціплага коміваяжора. Калі франкісцыя мяцежнікі пайшлі разбойніцкай вайной на малую рэспубліку, Р. Альберці разам з тысячамі байцоў — антыфашыстаў самааддана абараняў свабоду. І не толькі прытом, але і штыком.

Яго вершы, поўныя гнева і веры ў справядлівую справу рэспублікі, узнімалі новыя атрады патрыётаў на бітву супраць чорных мяцежных соцен і наймітаў, якія зляцеліся з розных краін.

Увесь свой вялікі талент, неўтаймаваную энэргію і бясконцае любоў да радзімы паэт прысвяціў мужнікам абаронцам рэспублікі. У пазмах і одах, вершах і гімнах ён услаўляе подзвіг байцоў Мадрыда, шахцэраў Астуріі, рабочых Каталоніі, сялян Андалузіі і Эстрэмадуры.

Альберці кліча: Мадрыд, не забудзься пра подзвіг, Мадрыд, пазбудзься стомы! Хай кожны квартал і вуліца — калі гэты час надыйдзе, Будзе мацней за крэпасць.

А ў другім вершы «Мадрыд восенню», таксама прысвечаным гораду-герою, паэт, з цяжкасцю стрымліваючы боль у сэрцы, піша:

Мой горад, ты стаў падобны да тых, хто лёг пасля бою і, стомлены, заснуў, табе ў твар страляюць, ты кулямі пакалечаны.

Трагічныя фігуры вярнуў Бухенвальда ў скульптурнай кампазіцыі, устаноўленай на тэрыторыі былого фашыскага канцлагера, вядомыя ва ўсім свеце. Страшныя бедствы, прынесеныя народам Еўропы «скарычывай чумой», выкрываюць манументы ў Равенсбру-

ку, бані твае ў ранах парваных, стогнуць дрэвы, раўніны, ды будзе стукнаць тваё сэрца, як даўно стукала, хоць на яго накінулі ўсе скалы і ўсе руіны.

Рэспубліка пала, нягледзячы на герайчына намаганні іспанскага народа. Франкісты, падтрыманых фашысцкімі дзяржавамі — Германіяй і Італіяй, пры патуранні міжнароднай рэакцыі, уступілі ў Мадрыд. Краіна патанула ў змроку франкіскай ночы. Каты ў генеральскіх мундзірах вяршылі «правасуддзе» Па ўсёй Іспаніі пачалося палаванне на антыфашыстаў, учыняліся расстрэлы і пакарэнні смерцю. У гэты трывожны, поўны трагізму час па загаду дыктатара Франка складзецца спіс асоб, якія без суда прыгавораны да смерці і турэмнага зняволення. Па-за законам былі аб'яўлены дзесаткі іспанскіх паэтаў і пісьменнікаў, артыстаў і мастакоў, музыкантаў і кінарэжысёраў.

Асцерагаючыся арышту, Рафаэль Альберці пакідае краіну. Але і на чужыне гэты чалавек застаецца верным байцом вольнай арміі Іспанскай рэспублікі. Альберці з неасцяваючым запалам свайго палымянага сэрца, з непахіснай цвёрдасцю байца кляміць крывавага злачынства франкіскага рэжыму. Жак і шалёную злосць выклікаў у мадрыдскіх правіцеляў «Рамансэро іспанскай вайны». Пасля выхаду ў свет гэтай кнігі з выкрывальнымі вершамі Р. Альберці аб'яўляюць «пажыццёвым выгнаннікам», на яго «красомольнае» мастацтва накладзецца «табу». Але нягледзячы на забароны, вершы Альберці пераступілі хрыбты Пірэнеяў і дасягнулі дамоў іспанцаў. Вершамі паэта пачалі зачытвацца. Яны вярталі веру і надзею ў канчатковую пагібель франкізму.

Шмат гадоў Рафаэль Альберці, сябра двух вялікіх іспанскіх паэтаў — Федэрыка Гарсіі Лоркі і Антоніо Мачадо, бадзюся па краінах Лацінскай Амерыкі. Але ні на мінуту яго не пакідала туга па радзіме, вечназьялёнай Андалузіі. Ён перабіраецца бліжэй да Іспаніі. Рым стаў месцам пастаяннага жыхарства паэта.

Альберці — аўтар семнаццаці зборнікаў вершаў. Яго выдатнаму і нястомнаму пяру належыць слаўная драма «Ла Гальяда». Цяпер ён у выніку амністыі можа вярнуцца ў Іспанію. Разам з іспанскім пашпартам Рафаэль Альберці атрымаў на гэты афіцыйны дазвол улад. Аднак ён заявіў нядаўна, што чакае, калі ўрад Хуані Карласа аб'явіць усеагульную палітычную амністыю. «Да таго часу пакуль ёсць іспанцы, якія не могуць свабодна вярнуцца ў Іспанію, я-таксама не вярнуся туды», — заявіў аўтар бессмяротнай «Ла Гальяда».

Пасля смерці Франка з твораў паэта знята забарона: П'еса «Эл Адэфесіо», пастаўленая на сцэне мадрыдскага тэатра, упершыню была паказана ў Буэнас-Айрэсе ў 1944 годзе. У галоўнай ролі на сцэне мадрыдскага тэатра выступіла вядомая актрыса Марыя Касарэс, дачка былога прэм'ер-міністра іспанскага рэспубліканскага ўрада. Гэта яе першае выступленне ў Іспаніі. М. Касарэс, якая ў 1939 годзе пакінула радзіму, набыла шырокую вядомасць, выступаючы многія гады ў парызкім тэатры «Камеды Франсэз».

Відны дзеяч Кампартыі Іспаніі Рамон Тамамес, які прысутнічаў на прэм'еры, у інтэрв'ю карэспандэнту ЮПІ назваў прэм'еру «прэлюдыяй да вяртання Альберці».

Луіс СЕРАНО,
(ТАСС).

ЮБІЛЕЙ Ф. КРЭМЕРА

ку, Маутхаўзене. Аўтар гэтых твораў Фрыц Крэмер — выдатны скульптар ГДР.

22 кастрычніка яму споўнілася 70 гадоў. У 1929 годзе Ф. Крэмер уступіў у рады камуністычнай партыі Германіі. З таго часу

мастацтва стала яго зброяй у барацьбе супраць рэакцыі за лепшую будучыню. Асабліва месца ў яго творчасці займае антыфашысцкая тэма.

В. АБРОСИМАУ,
кар. ТАСС.

Берлін.

НА ДРУКАВАНА У «НАСТАЎНІЦКАЙ ГАЗЕЦЕ»

На першай старонцы ў «Настаўніцкай газеце» за 20 лістапада надрукавана справаздача аб рабоце чацвёртай сесіі Вярхоўнага Савета Беларускай ССР дзевятага склікання.

Пад агульным загалоўкам «Шырыць рух настаўніцтва на ніве народнай асветы» на другой і трэцяй старонках друкуюцца матэрыялы аб адной з найбольш дзейных форм павышэння прафесіянальнага майстэрства маладых педагогаў — настаўніцтва ў асвете. З артыкуламі «Паззія клопату», «Сустракаць радасцю», «Прыклад кліча», «Крылы натхнення», «На мове працы», «Шляхам сталення» выступаюць В. Ігаченка, Р. Квісёнак, В. Мікулка, С. Шыдлоўская, А. Балаш, Л. Русак.

Да 50-годдзя тэатра імя Я. Коласа змешчаны артыкул Г. Валчок «Трады-

цы і наватарства», да 175-годдзя з дня нараджэння У. І. Дала друкуецца артыкул кандыдата філалагічных навук І. Жыдовіча «Таленавіты пісьменнік і вучоны».

Пад рубрыкай «Часопісы ў лістападзе» расказваецца пра матэрыялы, якія надрукаваны ў «Беларусі», «Народнай асветы», «Бярозцы», «Вясёлцы», «Рабочей смене».

Нумар газеты за 24 лістапада пачынаецца перадавым артыкулам «Свадомая дысцыпліна». На гэтай жа старонцы надрукавана выступленне лаўрэата Дзяржаўных прэміяў РСФСР, санктатара праўлення СП РСФСР А. Алексіна «Яні ён, мой малады сучаснік?».

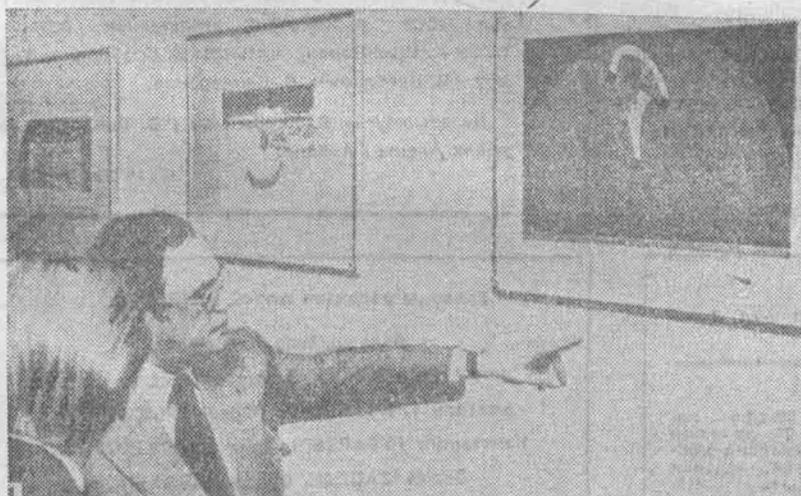
Пад рубрыкай «Новае, перадавое — на ўзбраенне ўсіх» надрукаваны артыкул кандыдата педагогічных навук А. Рычкова «Першыя крокі». Аб

выніках усесаюзнага агляду сачыненняў гаворыцца ў артыкуле інспектара-метадыста Міністэрства асветы БССР Л. Пятроўскай «Яркі россып талентаў».

«Вёсцы — узорныя дзіцячыя сады» — так называюць саю карэспандэнцыю начальнік аддзела па дашкольнаму выхаванню Міністэрства асветы БССР М. Сай. Выхавальніца Смалонскай школы-інтэрната М. Грышан у лістападзе расказвае аб рэалізацыі педагогічным розумам «За дабрагу — дабрату».

У раздзеле «Крытыка і бібліяграфія» надрукавана рэцэнзія рэктара Мазырскага педінстытута імя Н. К. Крупскай, Героя Сацыялістычнай Працы М. Дамітыва «Нагляднае прыклад». У ёй разглядаецца першы том выбраных твораў выдатнага савецкага педагога В. А. Сухамлінскага.

Пад рубрыкай «Фарбы мастацкай самадзейнасці», «Экран камсамольскіх падзей», «На нафедрах і ў аўдыторыях», «Весткі з Міншчыны» змешчаны шэраг цікавых інфармацый.

У Варшаве наладжана выстаўна сучаснай партугальскай графікі, на якой дэманструюцца работы сарана мастакоў. На здымку — у выставачнай зале. Фота з часопіса «Польское обозрение».

СУСТРЭЧЫ, ПОШУКІ, АДКРЫЦЦІ.

- ЧАРОУНЫ ПЭНДЗАЛЬ
МАСТАКА
- МАЛАДЗЕЧАНСКІЯ «ВЯСЕЛКІ»
- ДРЭВА СПЯВАЕ

З ЛЮБОЎЮ ДА БЕЛАРУСІ

У Рускім музеі і ў Траціякоўскай палатцы з шэдэўрамі рускага мастацтва — творамі Рэпіна, Сярова, Шышкіна, Сурыкава — вісяць карціны Апалінара Гілярыевіча Гараўскага. Прозвішча недасведчанаму наведвальніку пісана не гаворыць. А між тым ён наш зямляк і даволі вядомы.

У 1835 г. у збяднелай дваранскай сям'і Гараўскіх нарадзіўся сын Апалінар Гараўскі, жыў у вёсцы Уборкі Ігуменскага павета (цяпер вёска Уборкі ў Асіповіцкім раёне). Дзіцячыя гады будучага мастака прайшлі на ўлонні беларускай прыроды, любоў да якой ён захвае ў сваім сэрцы назаўсёды.

Апалінар ужо ў дзіцячым узросце спрабуе маляваць. Але бацька з-за беднасці раніць накіраваць сына на іншым жыццёвым шляху. Дванаццацігадовым хлопчыком Апалінар быў уладкаваны ў Аляксандраўскі Брэсцкі кадэцкі корпус. Але і тут юнак не забыў-

ся пра жываніс. Яго заўважэ палкоўнік Бенуа, брат вядомага архітэктара Мікалая Бенуа, які ў той час вёў работы па будаўніцтву Пецяргрофа. Арухтар часта гасцяваў у палкоўніка. Сустрэўшыся тут з Гараўскім, М. Бенуа многа зрабіў для яго мастацкай адукацыі Апалінар марыць стаць мастаком. У 1851 годзе ён едзе ў Пецяргбург, наступае ў Акадэмію мастацтваў. Юнак

Аўтапартрэт.

прымаюць пенсіянерам (г. зн. на казённых коштах). 1853 год. Апалінар

Гілярыевіч атрымлівае права канкураваць на Вялікі залаты медаль, а ў якасці праграмы яму зацвердзілі дыпломны пейзаж «Від у Пскоўскай губерні». Пазней за дыпломную карціну яму прысудзяць залаты медаль I ступені і званне класнага мастака. Гэта давала права на паездку за мяжу, але А. Гараўскі вырашэ пакуль застацца дома, у вёсцы Уборкі. Тут ён упарта працуе: піша з прыроды, робіць накіды, эцэды.

У пачатку 50-х гадоў А. Гараўскі сустракаецца

з Паўлам Міхайлавічам Траціяковым. Завязваецца дружба на ўсё жыццё. Гараўскі разам з братам Іпалітам дапамагае Траціякову ў пошуках і набыванні твораў жываніс (у прыватнасці, «Партрэт Ф. Талстога» С. Заранкі, карцін Баравікоўскага, Саўрасава, Васільева і іншых мастакоў). Гараўскі часта гасцюе ў Паўла Міхайлавіча. Гэта вядзе да зборніка «Пісьмы мастакоў П. М. Траціякову (1856—1869)».

У зборы Траціякоўскай галерэі ёсць тры работы Апалінара Гараўскага: «Партрэт збіральніка рускага мастацтва К. Т. Салдаценкава» (1875), «Партрэт мастака Ф. А. Бруні» (1871) і карціна «Каровы» (1870). У 1857 годзе Апалінар Гілярыевіч піша карціну «Бегіт ракі Свіслач», шматлікія віды ваколіц крэпасці Бабруйск, заканчвае «Ліпы», якую набыў К. Т. Салдаценкаў. У 1860 г. ён наведваў вёску Браздэн Мінскай губерні, дзе жыве яго ся-

стра. Тут ён піша карціну «На Радзіме», якую адразу ж набыў Траціякоў. Апалінар Гілярыевіч выязджае ў Расію, на Украіну, бывае ў розных месцах Беларусі. Вылік — серыя партрэтаў і пейзажаў. Апалінар Гараўскі ў 1865—85 гадах працуе выкладчыкам жываніс у Вышэйшай мастацкай школе пры Акадэміі мастацтваў. Але гэта не перашкаджае яго творчасці. Толькі за 1868 год мастак напісаў шэраг твораў: «Піськія балоты», «Рака Бярэзіна», «Свіслач», «Партрэт невядомай у чорнай сукенцы» і інш. А ў 1870 годзе гачаў збіраць матэрыял для свайго вядомага палатна «Балота», для чаго выязджаў у самыя глухія месцы, «Ад сырасці атрымаў рэўматызм, захварэў ліхаманкай», — піша ён са станцыі Свіслач Бабруйскага павета ў Акадэмію мастацтваў.

Пецяргбургская газета «Новости» ў 1883 годзе пісала: «Акадэмік Гараўскі выстаў усёго толькі аднаго «Селяніна», але затое таксама цікавага». А перад гэтым былі пейзажы, напісаныя ў маентку Зачарэнне, партрэты мастакоў Бруні, Бенуа, кампазітараў Глазунова, Глінкі, Даргамыжскага, «Від дуброва калі Бабруйска» і інш.

Творы Апалінара Гараўскага 90-х гадоў вызначылі шырокімі аб'ектамі. Мастак працягнуў шлях ад акадэмізму да крытычнага рэалізму.

Да канца свайх дзён (памёр А. Гараўскі ў 1900 г.) мастак не губляў сувязей з Беларуссю. Любіў яго звычай, культуру, мову, часта ў пісьмах ужываў беларускія словы.

І. ІСКАЦЕЛЬ.

Новыя назвы на афішах

Магілёўскі абласны драматычны тэатр пазнаёміў гледачоў з прэм'ерай спектакля «Доўгачаканы» па п'есе А. Салынскага ў рэжысуры заслужанага артыста БССР А. Раеўскага са сцэнаграфіяй Э. Яворскага. У ролях заняты — народны артыст БССР С. Бульчык, заслужаны артыст БССР Ю. Гальперына, А. Рудакоў і В. Кабатнікава, артысты Т. Кабяк, Ю. Труханаў і іншыя.

На здымку — у ролях Радзімона Сцяблова і Аляксандра Чарадняна С. Бульчык і Ю. Труханаў. Фота А. ГОЛЬША.

«Муж і жонка ноймуць пакой», — так называецца п'еса М. Рошчына, прэм'ера якой паказана Рускім тэатрам БССР імя М. Горькага. Рэжысёр А. Кузняцоў, мастак Ю. Тур. У спектаклі заняты народная артыстка СССР А. Клімава, народны артыст БССР Р. Янкоўскі, заслужаны артыст БССР А. Шах-Парон, артысты В. Краўчанка, А. Бялоў, В. Клебановіч, В. Бандарэнка.

На здымку — В. Клебановіч і В. Бандарэнка ў ролях Алены і Алёшы. Фота Ул. КРУКА.

МІЛЬЁННЫ ГАРМОНІК

Без гармоніка ў Расіі, Беларусі, на Украіне не абыходзіцца ні адно вясельце, вечарынка або дажынкі. Гэтыя любімыя народныя інструменты выпускаюцца ў паці гарадах. Другім буйнейшым пасля Тулы цэнтрам па іх вытворчасці стала Маладзечна. Прычым, прадукцыя гэтага прадпрыемства ўпершыню ў краіне пачала пачаць Знакам якасці.

У адрозненне ад шырока вядомага тульскага гармоніка, у якога голас чысты, без «разліву», у беларускага ён з двума або трыма падгалоскамі. Па гучанню «Беларусь» набліжаецца да баяна. Інструмент забяспечаны двума пераключальнікамі гучання. У яго больш аб'ёмныя «лёгка», прыгожае вонкавае афармленне.

— Чаму ў Маладзечна стварылі гэтую вытворчасць? — перапытвае галоўны канструктар прад-

прыемства Ю. А. Саланаў. — У рэспубліцы гэты край, бадай, самы музычны. Мясцовыя ўмельцы здаўна майстравалі гармонікі з характэрным для тутэйшых месц гучаннем — з «разлівам». Адзін з такіх таленавітых самавучак Н. П. Суднік са сваімі вучнямі наладзіў на створанай два дзесяцігоддзі назад фабрыцы музычных інструментаў вытворчасць гармонікаў.

Тэхнолагі падлічылі: інструмент складаецца з 2330 дэталей. Асноўны матэрыял: музычная карпацкая елка, спецыяльная галасавая сталь, асаблівага вырабу эластычная скура. Вытворчасць многіх дэталей пастаўлена на паток, але душа гармоніка — язычковыя, сталёныя пласцінкі ў асноўным вырабляюцца ўручную. Толькі, зразумела, не з дапамогай напілкіна, як раней. Настройваннем за-

няты больш чым 200 майстроў, якія валодаюць выключным музычным слыхам.

Беларускія гармонікі карыстаюцца вялікім попытам. Нядаўна тут выпушчаны мільённы музычны інструмент.

Прадпрыемства славіцца таксама дзіцячымі музычнымі цацкамі. Спецыяльнага дыплама Акадэміі навук БССР удастоена сканструяванае электрапіяніна велічынёй

«ПРЫРОДА І ФАНТАЗІЯ»

Таварыства аховы прыроды беларускай сталіцы і акруговы Дом афіцэраў у памяшканні АДА наладзілі восьмую гарадскую выстаўку лясной скульптуры і мастацкай кампазіцыі «Прырода і фантазія».

Каля трохсот арыгінальных твораў і фотаканспанаў прадставілі на суд гледачоў дзесят-

кі народных умельцаў. Цікавыя работы ў Н. Буланава, С. Шыбка, Л. Ізоха, А. Макарава, В. Крывіцкага і многіх іншых майстроў. Раней частка экспанатаў з пэпхам дэманстравалася на ВДНГ СССР і на маскоўскай выстаўцы «Прыгажосць дрэва».

К. ТЫЧЫНА,
спец. кар. БЕЛТА,
г. Маладзечна.

В. АСТРЫНСКІ.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінскі.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня Выдавецтва ЦК КП Беларусі

Індэкс 63856 АТ 01565

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарова, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адназначнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-22-04, выдавецтва — 23-52-83, бухгалтэрыі — 23-77-65.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Алесь АСІПЕНКА.

Рэдакцыйная калегія:

Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН,

Анатоль ГРАЧАНІКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ,
Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ,

Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА,

Аляксандр КАПУСЦІН (намеснік галоўнага рэдактара),

Уладзімір НЯФЕД, Віктар ПРАТАСЕНЯ,

Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ,

Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК (адказны сакратар),

Рыгор ШЫРМА.